ALGEMEEN VERSLAG VAN DEN STAAT

VAN HET

MIDDELBAAR EN LAGER ONDERWIJS

VOOR

EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN

IN

NEDERLANDSCH-INDIË

OVER

1889

Samengesteld uit de verslagen van het College van Curatoren van het Gymnasium Willem III, van de Commissiën van toezicht der Hoogere Burgerscholen te Semarang en te Soerabaja, van den Directeur der Burgeravondschool ter laatstgenoemde plaats, van de Inspecteurs van het Lager Onderwijs, van het Bestuur der Normaalschool en van de ambachtschool te Batavia.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ
1890.

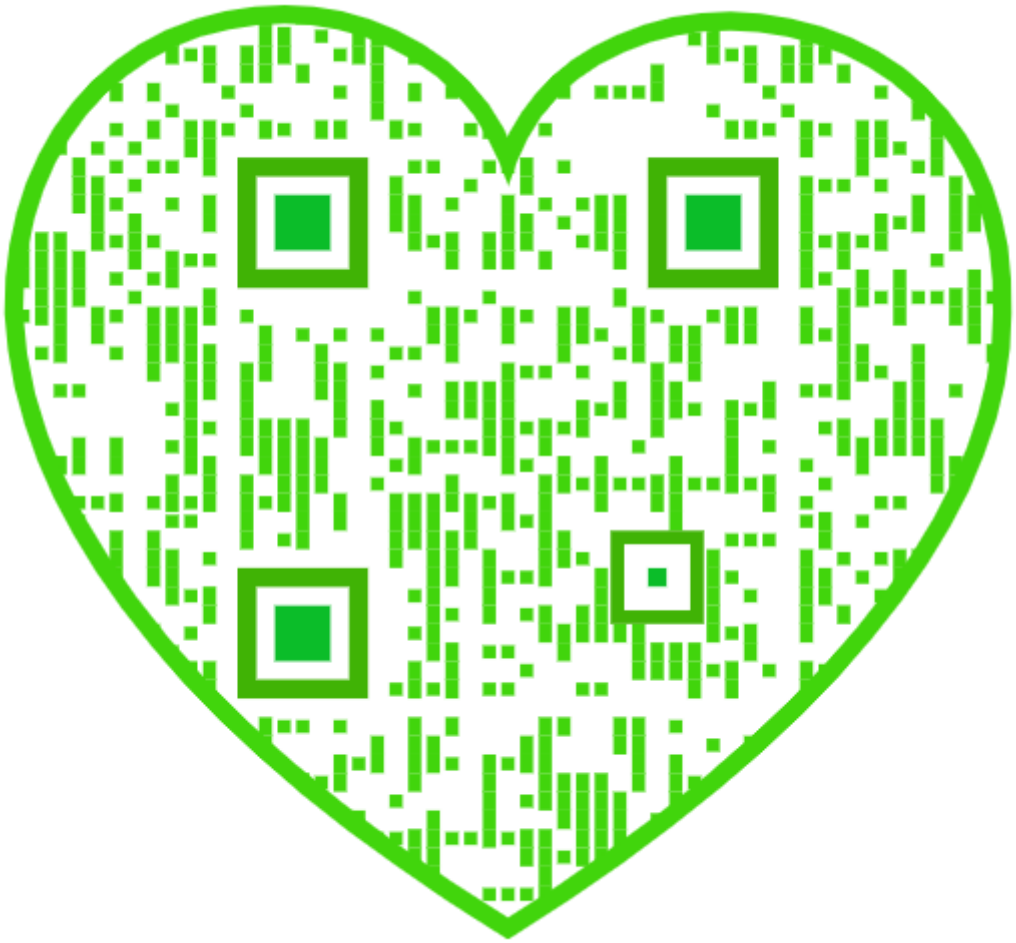

INHOUD.

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

BLADZ.

I. Algemeene mededeelingen.... 1

A.

Omvang 1

B.

Beheer 1

C.

Uitgaven en ontvangsten.... 1

D.

Onderwijzend personeel.... 2

E.

Leerlingen 2

1. Aantal 2

2. Ontleding der cijfers 3

3. Resultaten van het onderwijs 3

a. Eindexamen 3

b. Overgangsexamens 3

c. Toelatingsexamens 4

d. Recapitulatie 4

4. Verdeeling in studiejaren 5

Batavia 5

Semarang 5

Soerabaja 5

5. Staking der studien 6

6. Redenen dier staking 6

BLADZ.

F.

Schoolverzuim 6

G.

Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen 6

H.

Niet-Europeesche leerlingen..... 8

I.

Gedrag en ijver der leerlingen..... 8

J.

Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen..... 8

II. Inrichtingen van Onderwijs..... 8

GYMNASIUM WILLEM III TE BATAVIA.

Afdeelingen A Hoogere Burgerschool en B Inrichting voor de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde..... 8

1. Algemeene mededeelingen 8
   a. Toezicht en beheer..... 8
   b. Onderwijzend personeel..... 9
   c. Geneeskundige behandeling van het personeel..... 10
2. Bibliotheek en verzamelingen 10
3. Gebouwen 11
4. Siamfonds..... 11
5. Leerlingen 11

Afdeeling A. Hoogere Burgerschool..... 11

1. Aantal..... 11
2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie..... 11
3. Resultaten der examens..... 12
   a. Overgangsexamens..... 12
   b. Herexamens..... 13
   c. Toelatingsexamens..... 13
   d. Toelating van oud-leerlingen, enz..... 14
4. Vermeerdering en vermindering na de vacantie..... 15
5. Mutatien..... 15
6. Aantal leerlingen sedert de oprichting der hoogere burgerschool..... 17
7. Herkomst der leerlingen..... 17
8. Leeftijd..... 18
9. Schoolverzuim, gedrag en ijver..... 18
10. Eindexamen 19

BLADZ.

11. Splitsing der klassen in parallel-afdeelingen 19
Afdeeling B. Inrichting voor de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde 19
1. Aantal. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 19
2. Aantal leerlingen na de vacantie 20
3. Herkomst der leerlingen 20
4. Resultaten van het onderwijs 20
5. Mutatien 21
6. Inschrijving van officieren 21

HOOGERE BURGERSCHOOL MET DRIEJARIGEN CURSUS VOOR MEISJES TE BATAVIA.

1. Algemeene mededeelingen 21
2. Leerlingen 22
a. Aantal 22
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 22
c. Resultaten der examens 23
1. Overgangsexamens 23
2. Eindexamen 23
3. Toelatingsexamens 23
d. Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus 23
e. Vermeerdering en vermindering na de vacantie 23
f. Leeftijd 24
g. Schoolverzuim, gedrag en ijver 24
3. Bibliotheek en verzamelingen 24
4. Gebouwen 25
5. Voorbereidingsklasse 25

HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SEMARANG.

1. Algemeene mededeelingen 25
a. Toezicht en beheer 25
b. Onderwijzend personeel 26
2. Leerlingen 26
a Aantal 26
b. Vermindering vóór de vacantie 26
c. Resultaten der examens 27
1. Overgangsexamens 27
2. Eindexamen 27

BLADZ.

3. Toelatingsexamens 28
d. Aanwezig bij den aanvang van den cursus 1889/90..... 28
e. Aanwezig op ultimo 1889..... 29
f. Splitsing in parallel-klassen..... 30
g. Schoolverzuim, gedrag en ijver. Ondersteunde leerlingen 30
3. Bibliotheek en verzamelingen 30
4. Gebouwen..... 31

WILHELMINA-SCHOOL TE SEMARANG.

1. Algemeene mededeelingen..... 31
a. Toezicht en beheer..... 31
b. Programma en dienstregeling..... 31
c. Onderwijzend personeel..... 32
2. Leerlingen..... 32
a. Aantal..... 32
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie..... 32
c. Resultaten der examens..... 33
1. Overgangsexamens..... 33
2. Toelatingsexamens..... 33
d. Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus en op het einde van het verslagjaar..... 33
e. Gedrag en ijver..... 34
3. Schoolgebouw, leermiddelen, enz..... 34
4. Geldmiddelen..... 34
INRICHTINGEN VOOR MIDDELBAAR ONDERWIJS MET DE HOOGERE BURGERSCHOOL TE SEMARANG IN VERBAND STAANDE..... 35

HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SOERABAJA.

1. Algemeene mededeelingen..... 35
a. Toezicht en beheer..... 35
b. Onderwijzend personeel..... 35
2. Leerlingen..... 37
a. Aantal..... 37
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie..... 37
c. Resultaten der examens..... 38
1. Overgangsexamens..... 38
2. Eindexamen..... 38

BLADZ

3. Toelatingsexamens ... 38
d. Aanwezig bij den aanvang van den nieuwen cursus ... 38
e. Splitsing der klassen in parallel-afdeelingen ... 40
f. Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus ... 40
g. Leeftijd ... 41
h. Schoolverzuim ... 42
i. Gezondheidstoestand ... 42
j. Gedrag en ijver ... 42
3. Bibliotheek en verzamelingen ... 42

BURGERAVONDSCHOOL TE SOERABAJA.

1. Algemeene mededeelingen ... 43
a. Toezicht en beheer ... 43
b. Onderwijzend personeel ... 43
2. Leerlingen ... 44
a. Aantal ... 44
b. Indeeling ... 44
c. Aard der gekozen bestemming ... 45
d. Leeftijd ... 45
e. Plaatsing van leerlingen bij fabrieken en werkplaatsen ... 46
f. Vermeerdering en vermindering van het aantal leerlingen ... 46
g. Gedrag, ijver en schoolverzuim ... 48
3. Verzamelingen ... 48
4. Meubilair en verlichtingsmiddelen ... 48
5. Gebouwen ... 48

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

§ 1. Mededeelingen van algemeenen aard ... 49
» 2. Toezicht op het lager onderwijs ... 50
» 3. Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs ... 50
» 4. Getal en aard der scholen ... 51
» 5. Omvang van het onderwijs ... 59

BLADZ.

§ 6. Onderwijzend personeel 60
» 7. Getal en aard der leerlingen 63
» 8. Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken 66
Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Ned.-Indie gedurende 1889 67
Specificatie der ontvangsten en uitgaven, genoemd onder 1a. *c.*, *d.* en *e.* in den staat van uitgaven en ontvangsten 68

BIJLAGEN.

La. A. Soort der akten van bekwaamheid 108
» B. Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indie onder ultimo December 1889. 109
» C. Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indie onder ultimo December 1889 111
» D. Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1889 113
» E. Mutatien onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indie, gedurende het jaar 1889 135
» F. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen, die onder ultimo December 1889 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indie bezochten. 140
» G. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen, die onder ultimo December 1889 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indie bezochten 144
» H. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen, die onder ultimo December 1889 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indie bezochten 146
» I. Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1889 150
» K. Staat van het onderwijzend personeel en de leerlingen aan de bijzondere lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1889 160

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

I. ALGEMEENE MEDEDEELINGEN.

A. Omvang.

Te *Semarang* werd een der bestaande particuliere cursussen voor middelbaar onderwijs in enkele vakken gestaakt.

Overigens onderging het aantal inrichtingen voor middelbaar onderwijs geene verandering.

B. Beheer.

Hieromtrent vallen geene bijzondere mededeelingen te doen.

C. Uitgaven en ontvangsten.

De volgende tabel geeft een overzicht van de kosten der Gouvernements inrichtingen van middelbaar onderwijs gedurende de twee laatstverloopen jaren en van de daartegenover staande ontvangsten aan schoolgelden over hetzelfde tijdvak.

INRICHTINGEN.	UITGAVEN (BEHALVE VOOR DE GEBOUWEN). *a)*		ONTVANGSTEN WEGENS SCHOOLGELDEN.	
	1888.	1889.	1888.	1889.
Gymnasium Willem III te Batavia, afd. A, hoogere burgerschool...	*f* 156131 —	*f* 155779 —	*f* 14968 —	*f* 15124 —
Gymnasium Willem III te Batavia, afd. B, inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde...	» 26400 —	» 26400 —	» 3780 —	» 6300 —
Transporteeren...	*f* 182531 —	*f* 182179 —	*f* 18748 —	*f* 21424 —

INRICHTINGEN.	UITGAVEN (BEHALVE VOOR DE GEBOUWEN). *a*)		ONTVANGSTEN WEGENS SCHOOLGELDEN.	
	1888.	1889.	1888.	1889.
Per transport....	*f* 182531 —	*f* 182179 —	*f* 18748 —	*f* 21424 —
Hoogere burgerschool voor meisjes te Batavia....	» 32194 —	» 29574 —	» 6525 —	» 6165 —
Hoogere burgerschool te Semarang.....	» 95480 —	» 105950 —	» 10144 —	» 10952 —
Hoogere burgerschool te Soerabaja.....	» 128257 —	» 117702 —	» 14070 —	» 13638 —
Burgeravondschool te Soerabaja	» 12477 —	» 13145 —	— *b*) —	— *b*) —
Te zamen....	*f* 450959 —	*f* 448550 —	*f* 49487 —	*f* 52179 —

a) De uitgaven voor de gebouwen bedroegen bij al de inrichtingen te zamen: in 1888 *f* 8225.— en in 1889 *f* 4200.—. Omtrent deze cijfers en de opgaven, in het overzicht hierboven voorkomende, valt op te merken, dat die over 1888 als verbeterde en die over 1889 als voorloopige zijn te beschouwen.

b) Bij de burgeravondschool te Soerabaja wordt gratis onderwijs gegeven.

D. Onderwijzend personeel.

De mutatiën onder de leeraren aan de verschillende inrichtingen van middelbaar onderwijs waren in het jaar 1889 wederom vrij talrijk.

Naar gelang der omstandigheden werden de lessen van afwezige leeraren, door het overige onderwijzend personeel en door de directeuren der scholen waargenomen, zoodat het onderwijs over het algemeen zonder stoornis is kunnen gegeven worden.

E. Leerlingen.

1. Aantal.

Het aantal leerlingen, waarmede de lessen aan de hoogere burgerscholen voor jongens in de laatste vijf leerjaren aanvingen, wordt vermeld in de volgende tabel.

HOOGERE BURGERSCHOOL TE	AANWEZIG BIJ DEN AANVANG VAN DEN CURSUS				
	1885/86.	1886/87.	1887/88.	1888/89.	1889/90.
Batavia	152 (2)	116	115 (1)	123	124
Semarang	100	103 (3)	86	85 (1)	96 (4)
Soerabaja	108 (1)	129 (3)	110 (3)	113 (1)	107 (1)
Totaal	360 (3)	348 (6)	311 (4)	321 (1)	327 (5)

Onder deze opgaven zijn begrepen zoowel de gewone leerlingen als de toehoorders en de leerlingen voor enkele vakken; het aantal dezer laatsten is naast de getallen tusschen haakjes afzonderlijk gemeld.

2. Ontleding der cijfers.

Blijkens bovenstaande tabel werden de lessen van den cursus 1889/90 geopend met 327 leerlingen.

Daaronder zijn begrepen 3 toehoorders en 5 leerlingen voor enkele vakken, voor wier toelating op de hoogere burgerscholen het afleggen van examens niet vereischt wordt.

Van de overige 319 hadden 215 het onderwijs in het afgeloopen schooljaar bijgewoond, terwijl er 104 nieuwe leerlingen waren, waarvan 94 het toelatingsexamen hadden afgelegd en 10 van dat examen waren vrijgesteld als oud-leerlingen eener Nederlandsche of Nederlandsch-Indische hoogere burgerschool.

3. Resultaten van het onderwijs.

a. *Eindexamen.*

Aan het in 1889 afgenomen eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* onderwierpen zich 21 jongelieden, van welke 20 slaagden en 1 werd afgewezen. In 1888 werd dit examen door 22 leerlingen afgelegd; van deze slaagden toen 21.

b. *Overgangsexamens.*

Aan de overgangsexamens namen deel 254 leerlingen, van welke 189 of 74.4 pct. tot eene hoogere klasse werden bevorderd. Voor

1888 waren deze cijfers 241 en 165, zoodat toen het aantal overgaanden 68.5 pct. bedroeg.

c. *Toelatingsexamens.*

Voor de toelatingsexamens hadden zich aangemeld 162 jongelieden. Van hen slaagden 105 of 64.8 pct., tegen 105 van de 156 in 1888, toen de verhouding was 68 pct.

d. *Recapitulatie.*

Van den uitslag der in 1889 gehouden toelatings-, overgangs- en eindexamens wordt een overzicht gegeven in de volgende tabel, waar tevens is bekend gesteld hoeveel leerlingen van vorige leerjaren en hoeveel nieuwe leerlingen bij de hervatting der lessen op de drie hoogere burgerscholen voor jongens waren ingeschreven.

Hoogere burgerschool te	Eindexamen van den cursus 1888/89 *a*)		Overgangsexamens tot den cursus 1889/90.		Toelatingsexamens tot den cursus 1889/90.				Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerlingen inschrijven:		Bij het begin van den cursus 1889/90 ingeschreven: *b*)		
					Voor de laagste klasse.		Voor eene hoogere klasse.						
	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Van hen die voor de laagste klasse geslaagd waren.	Van hen die voor eene hoogere klasse geslaagd waren.	Leerlingen van den vorigen cursus.	Nieuwe leerlingen.	Te zamen.
Batavia	9	9	95	68	52	35	8	4	33	4	81	41	*c*) 122
Semarang	4	3	70	55	37	30	3	1	27	1	60	32	*d*) 92
Soerabaja	8	8	89	66	62	35	—	—	29	—	74	31	*e*) 105
Te zamen . .	21	20	254	189	151	100	11	5	89	5	215	104	*f*) 319

a) Het verslag betreffende dit examen is gedrukt als bijvoegsel van de Javasche Courant van 28 Juni 1889 No. 51.

b) Leerlingen voor enkele vakken en toehoorders zijn hier buiten aanmerking gelaten.

c) Hieronder 4 leerlingen, die zonder toelatingsexamen werden ingeschreven, als zijnde oud-leerlingen van andere hoogere burgerscholen.

d) Hieronder 1 gewezen leerling der school, die zich vroeger had doen afschrijven en 3 oud-leerlingen van andere hoogere burgerscholen.

e) Hieronder 2 gewezen leerlingen der school en 1 oud-leerling van eene andere hoogere burgerschool.

f) Hieronder 2 Chineezen en 6 Javanen.

4. Verdeeling in studiejaren.

De verdeeling der leerlingen over de verschillende studiejaren was op de ondervermelde tijdstippen als volgt:

VERDEELING DER LEERLINGEN.	AANTAL LEERLINGEN				
	waarmede de cursus 1888/89		bij het begin van den cursus 1889/90 aanwezig.	in 1889	
	begon.	eindigde.		op 1 Januari.	op 31 December.
BATAVIA.					
1e studiejaar *a*)	44	29	39	44	39
2e id. *b*)	34	24	33	29	28
3e id.	16	13	22	14	20
4e id.	18	15	16	17	14
5e id.	9	9	12	9	12
Toehoorders	2	—	2	2	3
Leerlingen voor enkele vakken	—	—	—	—	—
Te zamen	123	90	124	115	116
SEMARANG.					
1e studiejaar *b*)	37	35	34	38	32
2e id.	19	15	29	15	24
3e id.	13	14	12	14	10
4e id.	11	5	11	7	9
5e id.	4	*c*) —	6	4	4
Toehoorders	—	—	—	—	—
Leerlingen voor enkele vakken	1	1	4	1	2
Te zamen	85	70	96	79	81
SOERABAJA.					
1e studiejaar *b*)	40	40	37	42	32
2e id. *b*)	25	20	30	20	28
3e id.	18	14	18	16	19
4e id.	18	15	7	16	8
5e id.	9	8	13	8	13
Toehoorders	2	—	1	1	2
Leerlingen voor enkele vakken	1	—	1	2	1
Te zamen	113	97	107	105	103

a) Gesplitst in drie parallel-klassen.

b) Gesplitst in twee parallel-klassen.

c) De 4 leerlingen van het 5de studiejaar lieten zich op het einde van het 1e kwartaal van 1889 als gewone leerlingen afschrijven, ten einde verder in slechts enkele vakken de lessen te volgen.

5. Staking der studiën.

De 20 leerlingen, die een diploma van afgelegd eindexamen verwierven, verlieten in 1889 de drie hoogere burgerscholen. Voorts staakten in den loop of bij de sluiting van den in dat jaar geëindigden cursus 66 hunne studiën aan die inrichtingen, nl. 33 te *Batavia*, 14 te *Semarang* en 19 te *Soerabaja*.

6. Redenen dier staking.

Van de onder § 5 genoemde 66 leerlingen, waren er 15 die naar *Nederland* vertrokken; 2 die naar eene andere hoogere burgerschool overgingen; 6 die zich voor aspirant-officier wenschten te bekwamen; 14 die in 's lands burgerlijken dienst overgingen en 1 die in militairen dienst trad; 4 die wegens ziekte, 1 wegens onvoldoende aanleg en 2 (Chineezen) wegens hun voorgenomen huwelijk de school verlieten; 7 die op landelijke ondernemingen en fabrieken, 1 bij de stoomvaart en 5 bij den handel geplaatst werden; 1 die zich als photograaf en 2 die zich als smeden gingen vestigen; 3 die wegens vertrek, 1 wegens financieele omstandigheden en 2 om onbekende redenen zich lieten afschrijven en eindelijk nog 1 die zonder bekende redenen slechts tijdelijk de school verliet, om zich later weder als leerling te doen inschrijven.

F. Schoolverzuim.

Het schoolverzuim bedroeg in 1889 te *Batavia* 4.6 pct., te *Semarang* 4.38 pct. en te *Soerabaja* 3.4 pct., tegen 4.5, 3.74 en 4 pct. in 1888.

In het vervolg van dit verslag worden omtrent het schoolverzuim verdere bijzonderheden medegedeeld.

G. Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen.

Het te *Batavia* gevestigde »Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen

van goeden aanleg" verleende op 1 October 1888 ondersteuning aan 7 jongelieden, die studeerden aan het Gymnasium *Willem III* aldaar.

Een dier leerlingen, op wiens vlijt en gedrag gegronde aanmerkingen te maken waren, staakte zijne studiën. Een ander, ingeschreven bij de afdeeling »Indische taal-, land- en volkenkunde van het Gymnasium", onderwierp zich aan het groot-ambtenaarsexamen, maar mocht niet slagen; ook van dezen hield de ondersteuning op.

Bij het begin van den nieuwen cursus 1889/90 kwamen vijf aanvragen om ondersteuning in, waarop door het bestuur van het studiefonds gunstig werd beschikt. Aan de nieuw aangenomen leerlingen is echter een proeftijd van zes maanden gesteld, na afloop waarvan zou worden bepaald, of zij al dan niet voor verdere ondersteuning in aanmerking komen.

In October 1889 had het fonds in het geheel 12 leerlingen te zijnen laste, allen van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*; 11 volgden de lessen aan de afdeeling »Hoogere Burgerschool" en 1 aan de afdeeling »Indische taal-, land- en volkenkunde".

Het studiefonds »*Midden-Java*", opgericht ten bate van onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg aan de hoogere burgerschool te *Semarang*, ondersteunde bij den aanvang van het verslagjaar 4 jongelieden. Een legde met goed gevolg het eindexamen af, twee werden bevorderd tot de vijfde klasse der hoogere burgerschool, doch een van deze laatsten was verplicht; wegens voortdurende ongesteldheid, zijne studiën tijdelijk te staken. De vierde der ondersteunde leerlingen werd tot het 2e studiejaar bevorderd. Bij opening van den cursus 1889/90, nam het studiefonds nog een nieuwe leerling van het 1e studiejaar onder de ondersteunden op.

In het geheel waren alzoo 5 leerlingen te *Semarang* gedurende korteren of langeren tijd in de kosten hunner studiën tegemoet gekomen.

Omtrent ondersteuning uit het Siamfonds vindt men mededeelingen onder II, Inrichtingen van Onderwijs, bladzijde 11 § 4.

H. Niet-Europeesche leerlingen.

Gelijk blijkt uit het in § E 3d voorkomende overzicht, waren bij het begin van den cursus 1889/90 8 niet-Europeesche leerlingen aan de drie hoogere burgerscholen voor jongens ingeschreven. Onder hen bevonden zich 2 Chineezen, nl. 1 te *Batavia* en 1 te *Soerabaja*, zoomede 6 Javanen, deze laatsten allen te *Semarang*.

I. Gedrag en ijver der leerlingen.

Het gedrag en de ijver der leerlingen waren over het algemeen bevredigend.

J. Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen.

Deze verkeerden in goeden staat; nadere mededeelingen daaromtrent volgen bij de paragrafen hieronder.

II. INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS.

Gymnasium Willem III te Batavia.

Afdeelingen A Hoogere Burgerschool en B Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

Aan het College van Curatoren dezer inrichting ontviel wegens terugkeer naar het moederland het oudste lid, de heer Mr. N. P. Van den Berg, die sedert 1875 het lidmaatschap had vervuld.

In zijne plaats werd benoemd de heer H. J. Meertens, notaris te *Batavia*.

De heer Mr. A. Nuhout van der Veen, zag zich, na slechts 14 maanden de betrekking van Secretaris van het college te hebben vervuld, wegens ziekte genoopt *Indië* tijdelijk te verlaten. Hij werd vervangen door den heer Mr. D. Beets, lid der Weeskamer te *Batavia*.

b. *Onderwijzend personeel.*

In het personeel van leeraren der afdeeling »taal-, land- en volkenkunde" viel dit jaar geene verandering voor. De lessen werden zeer geregeld gegeven, terwijl wegens ziekte of andere wettige verhindering door de leeraren slechts 4 lessen verzuimd werden.

Bij de afdeeling »Hoogere Burgerschool" vertrok de leeraar in geschiedenis en staatswetenschappen, L. B. Van der Kolk, die sedert 1878 aan het gymnasium verbonden was, in het begin van September tot herstel van gezondheid met een tweejarig verlof naar *Europa*. In de daardoor ontstane vacature werd voorzien door tijdelijk met de waarneming der betrekking te belasten den heer Mr. H. Mounier, laatst advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te *Soerabaja*.

Den 12e October aanvaardde hij zijne betrekking.

De opengevallen lessen waren intusschen vervuld door de heeren Mr. Ch. W. Margadant, leeraar der afdeeling »taal-, land- en volkenkunde", en A. J. Gouka, ambteuaar op nonactiviteit, laatst leeraar aan de hoogere burgerschool te *Soerabaja*.

In het laatst van September verkreeg de leeraar in de natuurlijke historie, Dr. C. Ph. Sluiter eene maand binnenlandsch verlof wegens ziekte, waardoor de lessen in dit vak zoolang gestaakt moesten worden.

In het geheel werden wegens ziekte of andere verhindering verzuimd:

In Januari	38	lessen	
» Februari	105	»	
» Maart	56	»	vóór de groote vacantie 214.
» April en Mei	17	»	

In Juli	11	lessen	na de groote vacantie 456.
» Augustus	67	»	
» September	77	»	
» October	66	»	
» November	27	»	
» December	8	»	

Totaal 470 lessen, tegen 585 in 1888, of van al de te geven lessen in 1889 ongeveer $3\frac{1}{2}$ percent, tegen ongeveer $4\frac{1}{2}$ percent in 1888.

In de ontstentenis van een leeraar werd telkens zooveel mogelijk voorzien door het geven van lessen door de andere leeraren, door twee parallel-afdeelingen eener klasse bijeen te voegen of door de klasse met studiewerk bezig te houden.

c. *Geneeskundige behandeling van het personeel.*

Op 1 Januari 1889 hadden nog 7 leeraren of geëmployeerden met hunne wettige gezinnen aanspraak op vrije geneeskundige behandeling, in verband waarmede de toelage aan den geneesheer J. C. Th. Scheffer, ingevolge de sedert 1886 aangenomen regeling voor 1889 op *f* 70.— 's maands bepaald werd.

2. Bibliotheek en verzamelingen.

Wegens gebrek aan fondsen kon evenmin als in vorige jaren voor uitbreiding der verzamelingen en bibliotheken veel gedaan worden.

Ten behoeve van het natuurkundig kabinet werd eene kwik-luchtpomp aangekocht.

Voor de bibliotheek der afdeeling »taal-, land- en volkenkunde" werden slechts enkele nieuwe boeken aangeschaft, voor die der afdeeling »Hoogere Burgerschool" slechts één nieuw werk; overigens ontving de inrichting eenige van Regeeringswege gedrukte boek- en plaatwerken ten geschenke.

3. Gebouwen.

De gebouwen werden goed onderhouden.

Ook dit jaar bleef de scheidingsmuur tusschen het terrein der inrichting en het belendende erf aan de zuidzijde ontbreken.

4. Siamfonds.

De twee leerlingen, die volgens het vorig jaarverslag ieder voor de helft de renten genieten van het fonds, gevormd uit de in 1871 door den Eersten Koning van *Siam* gedane schenking van ƒ 10.000.—, werden beiden tot een hooger studiejaar bevorderd; de een tot het 2e studiejaar der afdeeling B, de ander tot het 5e studiejaar der hoogere burgerschool.

5. Leerlingen.

Afdeeling A. Hoogere Burgerschool.

1. Aantal.

Blijkens het vorig jaarverslag waren de leerlingen onder ultimo 1888 op de volgende wijze over de verschillende klassen verdeeld:

1e	studiejaar	44	leerlingen,
2e	»	29	»
3e	»	14	»
4e	»	17	»
5e	»	9	»
3e	»	2	toehoorders,
	Totaal	115	leerlingen,

waaronder 1 Chinees in het 2e en 1 in het 4e studiejaar.

2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Van 1 Januari tot de sluiting van het schooljaar werden geen nieuwe leerlingen aangenomen. Daarentegen verlieten 34 leerlingen de school, en wel 15 uit het 1e, 5 uit het 2e, 1 benevens de 2 toehoorders uit het 3e, 2, waaronder de Chineesche leerling, uit het 4e en alle 9 leerlingen van het 5e studiejaar.

Van deze leerlingen zijn:

8 naar *Nederland* vertrokken om daar hunne studiën voort te zetten;

2, n. l. de toehoorders, bij het begin van den nieuwen cursus ingeschreven als leerlingen van het 4e studiejaar;

4 bij den handel,

1 als leerling-machinist,

2 als kweekeling bij het lager onderwijs,

2 als adspirant-opzichter bij het Departement der Burgerlijke Openbare Werken en

1 bij de In- en Uitvoerrechten geplaatst;

9 geslaagd in het eindexamen der hoogere burgerscholen;

2 wegens voortdurende ongesteldheid;

1 wegens financieel onvermogen, en

2 om niet bekende redenen van school genomen.

De cursus 1888/89 sloot derhalve met 81 leerlingen. In het geheel waren in dezen cursus de lessen bijgewoond door 125 leerlingen, zijnde 6 meer dan tijdens het vorige leerjaar.

3. Resultaten der examens.

a. *Overgangsexamens.*

Van de 95 leerlingen, die de laagste vier studiejaren op het eind van het schooljaar telden, werden tot hoogere studiejaren bevorderd:

van de	39	leerlingen	van het	1e	studiejaar	20 onvoorwaardelijk,
						8 voorwaardelijk,
						11 niet;
»	» 26	»	»	» 2e	»	16 onvoorwaardelijk,
						3 voorwaardelijk,
						7 niet;
»	» 14	»	»	» 3e	»	11 onvoorwaardelijk,
						3 niet;
»	» 16	»	»	» 4e	»	10 onvoorwaardelijk,
						2 voorwaardelijk,
						4 niet.

b. *Herexamens.*

Twee der voorwaardelijk tot het 2e studiejaar bevorderde leerlingen verlieten de inrichting zonder zich aan het herexamen onderworpen te hebben.

De 11 overigen legden met goed gevolg dit examen af.

Werkelijk werden dus bevorderd:

aantal leerlingen:	studiejaar:	bevorderd:	percentage:
37	1e	26	70.3
26	2e	19	73.1
14	3e	11	78.5
16	4e	12	75.

of over het geheel 73.1 pct., tegen
74.2 » in 1888,
71.1 » » 1887,
68.7 » » 1886,
53.5 » » 1885,
65.3 » » 1884.

De Chineesche leerling behoorde niet tot de bevorderden.

c. *Toelatingsexamens.*

Voor de toelatingsexamens, die op den 13 Mei en volgende dagen afgenomen werden, hadden zich aangemeld:

52 candidaten voor het 1e studiejaar
6 » » » 2e »
en 2 » » » 4e » ,

waarvan slaagden:

voor het 1e studiejaar 35 candidaten
» » 2e » 2 »
» » 4e » 2 »

De beide jongelieden, die in het 4e studiejaar toegelaten werden, zijn dezelfde, die in het vorig en in dit jaarverslag vermeld staan als toehoorders in het 3e studiejaar.

d. *Toelating van oud-leerlingen, enz.*

Behalve de bovenvermelde 2 leerlingen voor het 4e studiejaar, die tegen het eind van het schooljaar de inrichting als toehoorders in het 3e studiejaar hadden verlaten, keerden geen oud-leerlingen tot de inrichting terug.

In het 1e studiejaar werden 2 leerlingen geplaatst, waarvan de een het toelatingsexamen aan de school te *Semarang* en de andere aan die te *Soerabaja* had afgelegd.

Voorts werden toegelaten, in het 2e studiejaar 1 oud-leerling van de hoogere burgerschool te *Soerabaja* en in het 3e studiejaar 1 leerling, die aan de hoogere burgerschool te *Apeldoorn* in het toelatingsexamen voor die klasse geslaagd was.

Eindelijk verkregen 2 jongelieden vergunning de lessen als toehoorders bij te wonen, de een voor alle vakken in het 3e studiejaar en de ander voor Nederlandsch, Duitsch en rekenkunde in het 2e studiejaar.

Bij den aanvang van het schooljaar 1889/90, dat op 1 Juli geopend werd, waren aanwezig:

leerlingen van het vorige schooljaar	81	
leerlingen, die aan het toelatingsexamen voldaan hadden	37	
leerlingen van andere hoogere burgerscholen	4	
toehoorders	2	
Totaal	124	leerlingen,

welke over de vijf studiejaren aldus verdeeld waren:

1e studiejaar	39	
2e »	33	
3e »	22	
4e »	16	
5e »	12	
2e » toehoorders in 3 vakken	1	
3e » toehoorders in alle vakken	1	
Totaal als voren	124	leerlingen.

4. Vermeerdering en vermindering na de vacantie.

Tusschen de opening van het schooljaar en einde December 1889 werden nog toegelaten: in het 1e studiejaar 1 leerling van de hoogere burgerschool te *Soerabaja*, in het 2e 1 leerling van die te *Semarang*, en in het 5e 1 toehoorder bij de lessen in natuurkunde.

Daarentegen verlieten 11 leerlingen de school, waarvan 1 uit het 1e, 6, waaronder de Chinees, uit het 2e, 2 uit het 3e, en 2 uit het 4e studiejaar.

Van deze jongelieden zijn:

3 met hunne ouders naar *Nederland* vertrokken;

5 zich voorbereidende tot het toelatingsexamen voor de militaire school te *Meester-Cornelis*;

1 op eene landelijke onderneming en

2 bij den handel geplaatst.

Aan het eind van het verslagjaar bedroeg alzoo het aantal leerlingen 116, waarvan in het:

1e	studiejaar		39
2e	»		28
3e	»		20
4e	»		14
5e	»		12
2e	»	2 toehoorders in 3 vakken	1
3e	»	toehoorder in alle vakken	1
5e	»	toehoorder in 1 vak	1
		Totaal	116 leerlingen,

allen Europeanen of daarmede gelijkgestelden.

5. Mutatiën.

De verschillende mutatiën in het aantal der leerlingen gedurende het verslagjaar, worden in bijzonderheden aangegeven in de volgende tabel.

OMSCHRIJVING.	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Toe-hoor-ders (1).	Totaal.
Ultimo van het vorig verslagjaar...	44	29	14	17	9	[3]2	115
» Januari 1889.....	44	29	14	17	9	[3]2	115
» Februari »	44	29	14	16	9	[3]2	114
» Maart »	39	26	14	16	9	[3]2	106
» April »	39	26	14	16	9	[3]2	106
» Mei—Juni »	29	24	13	15	—	—	81
Toegelaten van 1 Januari tot 1 Juli.	—	—	—	—	—	—	—
Verlieten de inrichting van 1 Januari tot 1 Juli.....	15	5	1	2	9	[3]2	34
In den cursus 1888/89 werden de lessen bijgewoond door.....	46	34	16	18	9	[3]2	125
Namen deel aan de overgangsexamens.	39	26	14	16	—	—	95
Namen geen deel aan de overgangs-examens.....	—	—	—	—	—	—	—
Bevorderd werden.....	26	19	11	12	—	—	68
Niet bevorderd werden.....	13	7	3	4	—	—	27
Bij het eindexamen { slaagden.....	—	—	—	—	9	—	9
Bij het eindexamen { werden afgewezen	—	—	—	—	—	—	—
Leerlingen van het vorige schooljaar op 1 Juli 1889.....	4	30	21	14	12	—	81
Toelatingsexamen: { candidaten....	52	6	—	2	—	—	60
Toelatingsexamen: { geslaagd.....	35	2	—	2	—	—	39
Toelatingsexamen: { afgewezen.....	17	4	—	—	—	—	21
Van de geslaagden kwamen op de inrichting.....	33	2	—	2	—	—	37
Oud-leerlingen keerden terug.....	—	—	—	—	—	—	—
Werden toegelaten oud-leerlingen van andere hoogere burgerscholen....	2	1	1	—	—	[2]1 [3]1	6
Op 1 Juli 1889 waren ingeschreven.....	39	33	22	16	12	[2]1 [3]1	124
Ultimo Juli 1889	39	32	22	16	12	[2]1 [3]1	123
» Augustus 1889	39	32	21	15	12	[2]1 [3]1 [5]1	122
» September »	38	31	21	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	119
» October »	38	30	21	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	118
» November »	38	30	21	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	118
» December »	39	28	20	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	116
Toegelaten tusschentijds van 1 Juli tot 1 Januari.....	1	1	—	—	-	[5]1	3

OMSCHRIJVING.	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Toe-hoor-ders(1).	Totaal.
Verlieten de inrichting van 1 Juli tot 1 Januari.....	1	6	2	2	—	—	11

(1) De klassen, waarin de toehoorders geplaatst waren, zijn door kleinere cijfers aangewezen.

6. Aantal leerlingen sedert de oprichting der hoogere burgerschool.

In het verslag over 1887 komt een beredeneerd overzicht voor van het aantal leerlingen, die de afdeeling »Hoogere Burgerschool" van het Gymnasium *Willem III* bezochten sedert de reorganisatie der inrichting op 1 April 1867.

De mutatiën der leerlingen in de jaren 1888 en 1889 geven geen aanleiding daaraan nieuwe beschouwingen vast te knoopen.

7. Herkomst der leerlingen.

De herkomst der leerlingen, die in de laatste dertien jaren de afdeeling »Hoogere Burgerschool" bezochten, blijkt uit het volgende overzicht:

DATUM.	Uit streken, die geacht kunnen worden tot het ressort van de school te behooren.				Uit andere streken.				Algemeen totaal.
	Uit de residentie Batavia.	Uit andere gewesten van West-Java.	Van het eiland Sumatra en de gewesten Rioauw, Banka, Billiton en de Westerafdeeling van Borneo.	Totaal.	Van Midden-Java.	Van Oost-Java.	Van de Buitenbezittingen niet in de 4e kolom genoemd.	Totaal.	
Ult. December 1877	130	36	12	178	32	8	7	47	225
» » 1878	144	20	13	177	30	14	6	50	227
» » 1879	150	16	13	179	14	15	10	39	218
» » 1880	153	9	11	173	6	6	8	20	193
» » 1881	156	11	8	175	5	3	4	12	187
» » 1882	148	6	12	166	8	1	1	10	176
» » 1883	143	13	8	164	9	—	3	12	176
» » 1884	119	21	7	147	8	—	1	9	156
» » 1885	111	12	4	127	10	1	1	12	139
» » 1886	85	9	3	97	7	1	2	10	107
» » 1887	87	11	1	99	5	2	2	9	108
» » 1888	89	10	4	103	6	2	4	12	115
» » 1889	80	8	9	97	9	5	5	19	116

8. Leeftijd.

In de volgende tabel zijn opgegeven de gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal hunner van elken leeftijd, in de verschillende klassen aan het einde van elk verslagjaar.

KLASSEN.	AANTAL LEERLINGEN									Gemiddelde leeftijd.
	beneden de 12 jaren.	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	boven de 18 jaar.	Totaal.	
1e studiejaar.....	—	—	3	19	10	5	2	—	39	15 jaar.
2e »	—	—	1	2	7	5	11	3	29	17 »
3e »	—	—	—	1	3	4	7	6	21	17.2 »
4e »	—	—	—	—	—	2	5	7	14	17.9 »
5e »	—	—	—	—	—	2	3	8	13	18.7 »

De gemiddelde leeftijd bedroeg in de laatste tien jaren in elke klasse:

DATUM.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	5de studiejaar.
Ultimo December 1880...	14.5 jaar	15.3 jaar	16.8 jaar	17.8 jaar	18.8 jaar
» » 1881...	14.6 »	15.3 »	16.5 »	17.1 »	17.7 »
» » 1882...	14.9 »	15.5 »	16.8 »	17.7 »	18.3 »
» » 1883...	14.5 »	15.5 »	16.3 »	17.3 »	19.1 »
» » 1884...	14.6 »	16 »	16.6 »	18 »	18.6 »
» » 1885...	14.7 »	15.8 »	17.2 »	17.7 »	19.3 »
» » 1886...	14.6 »	15.8 »	16.9 »	17.1 »	17.8 »
» » 1887...	14.4 »	15.4 »	15.8 »	16.6 »	18 »
» » 1888...	15.6 »	15.2 »	16.4 »	16.9 »	18 »
» » 1889...	15 »	17 »	17.2 »	17.9 »	18.7 »

9. Schoolverzuim, gedrag en ijver.

Het schoolverzuim bedroeg in Januari 6.4, in Februari 4.9, in Maart 2.4, in April 1.9, in Juli 3.7, in Augustus 8.3, in September 4.2, in October 4.9, in November 4.8 en in December 4.3, of gemiddeld

over het geheele jaar ongeveer 4.6 percent. Van eene halve tot eene geheele maand werden de lessen verzuimd: in Januari door 2, in Februari door 1, in Juli door 2, in Augustus door 2, in September door 2, in October door 1 en in December door 1 leerling.

Gedrag en ijver der leerlingen waren in het algemeen zeer bevredigend.

10. Eindexamen.

Aan het eindexamen der hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus, dat in Mei werd afgenomen, onderwierpen zich de 9 in het 5de studiejaar gezeten leerlingen, die ditmaal weder allen slaagden.

Van deze jongelieden vertrok 1 tot voortzetting zijner studiën met zijne ouders naar *Nederland,* vond 1 eene plaatsing als klerk bij den post- en telegraafdienst en lieten de 7 overigen zich inschrijven als leerlingen der afdeeling »Taal-, Land- en Volkenkunde".

11. Splitsing van klassen in parallel-afdeelingen.

Evenals in het vorige verslagjaar waren alleen de twee laagste studiejaren gesplitst; het 1e in 3, het 2e in 2 parallel-afdeelingen.

Afdeeling B. Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde.

1. Aantal. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Het aantal leerlingen, dat blijkens het vorig verslag onder ultimo 1888 19 bedroeg, waarvan 10 in het 1e en 9 in het 2e studiejaar, onderging tot het einde van het schooljaar geen verandering.

2. Aantal leerlingen na de vacantie.

Bij het begin van het schooljaar 1889/90 woonden 28 leerlingen de lessen bij, waarvan 14 in elk studiejaar. Later lieten zich nog 7 leerlingen inschrijven, waarvan 3 in het 1e en 4 in het 2e studiejaar plaats namen.

Het verslagjaar eindigde dus met 17 leerlingen in het 1e en 18 leerlingen in het 2e studiejaar. Hiervan waren 18 voor de eerste, 11 voor de tweede, 3 voor de derde, 2 voor de vierde en 1 voor de zesde maal ingeschreven.

Evenals ook in het vorige schooljaar, lieten zich geen leerlingen voor enkele vakken inschrijven tegen betaling van *f* 40.— per jaar en per vak, waartoe de Regeering in 1888, blijkens de Javasche courant van 16 November van dat jaar, de gelegenheid geopend had.

3. Herkomst der leerlingen.

Van de 35 leerlingen, die aan het eind van het verslagjaar de lessen volgden, hadden 18 van de hoogere burgerschool te *Batavia*, 6 van die te *Semarang*, 10 van die te *Soerabaja* en 1 van eene Nederlandsche hoogere burgerschool, het getuigschrift wegens voldoend afgelegd eindexamen verkregen.

4. Resultaten van het onderwijs.

De uitslag van het in Mei en Juni gehouden groot-ambtenaarsexamen was zeer onbevredigend, daar van de 9 leerlingen die den volledigen cursus gevolgd hadden, en die zich allen aan het examen onderwierpen, slechts 3 slaagden.

Dit, in vergelijking met vorige jaren, zeer ongunstige resultaat is toe te schrijven aan den weinigen ijver van het meerendeel der leerlingen die, vertrouwende wellicht dat de examen-commissie hare eischen lager zou stellen wegens de grootere behoefte aan ambtenaren voor den burgerlijken dienst, blijkbaar slechts onvoldoende zich voor het examen hadden voorbereid.

5. Mutatiën.

De mutatiën zijn vermeld in het volgende staatje.

Afdeeling B.	Op ult°. 1888.	Ult°. Januari 1889.	Ult°. Februari 1889.	Ult°. Maart 1889.	Ult°. April 1889.	Toegelaten van 1 Januari tot 1 Juli.	Van 1 Januari tot 1 Juli verleten de inrichting.	Bij het groot-ambtenaarsexamen		Op 2 Juli 1889.	Ult°. Juli 1889.	Ult°. Augustus 1889.	Ult°. September 1889.	Ult°. October 1889.	Ult°. November 1889.	Ult°. December 1889.
								slaagden.	werden afgewezen.							
1e studiejaar.	10	10	10	10	10	—	10	—	—	14	14	14	15	17	17	17
2e »	9	9	9	9	9	—	9	3	6	14	14	16	18	18	18	18
Totaal...	19	19	19	19	19	—	19	3	6	28	28	30	33	35	35	35

6. Inschrijving van officieren.

Van de in 1877, aan de officieren van het Nederlandsch-Indisch leger, die den volledigen cursus der krijgschool in *Nederland* naar eisch gevolgd hebben, verleende vergunning om het onderwijs aan de afdeeling B kosteloos bij te wonen, werd ook in dit verslagjaar geen gebruik gemaakt.

Hoogere burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia.

1. Algemeene mededeelingen.

In het personeel van leeraressen vielen gedurende de tweede helft van het verslagjaar eenige mutatiën voor.

De leerares in de Fransche taal- en letterkunde, Mejuffrouw Muijderman verkreeg in September 1889 en die in de Nederlandsche taal- en letterkunde, Mejuffrouw Buijs in de maand December daaraanvolgende een verlof, wegens ziekte, naar *Europa*.

Het leervak van eerstgenoemde werd opgedragen aan de directrice

dèr school, die tot dusver de Duitsche taal- en letterkunde onderwezen had, terwijl dit onderwijs overging op den daartoe aan de school verbonden leeraar bij de afdeeling »Hoogere Burgerschool" van het Gymnasium *Willem III*, M. J. H. Ter Linden.

De hiervoren genoemde leerares in de Nederlandsche taal- en letterkunde werd nog in de maand December 1889 vervangen door de particuliere onderwijzeres Mejuffrouw E. Kuneman, die tijdelijk met de waarneming der betrekking belast werd.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op ultimo December 1888 bedroeg het aantal leerlingen 33, verdeeld als volgt:

1e studiejaar	11
2e »	11
3e »	9
toehoorderessen bij het 2e studiejaar	2
Te zamen	33

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Het aantal leerlingen vermeerde met eene toehoorderes van het 1e studiejaar; daarentegen lieten zich afschrijven eene toehoorderes van het 2e studiejaar, en zes leerlingen, waarvan 3 uit het 1e, 1 uit het 2e en 2 uit het 3e studiejaar; 4 dezer verlieten de plaats, terwijl de 2 andere wegens hare zwakke gezondheid de deelneming aan het onderwijs staakten.

Het schooljaar 1888/89 sloot dus met 27 leerlingen:

1e studiejaar	8
2e »	10
3e »	7
toehoorderessen (1 van het 1e en 1 van het 2e studiejaar)	2
Te zamen	27

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

De 8 leerlingen van het 1e en de 10 van het 2e studiejaar werden allen onvoorwaardelijk tot een hooger studiejaar toegelaten.

2. Eindexamen.

Aan dit examen, dat in Mei voor de 6e maal afgenomen werd, namen de 7 leerlingen van het 3e studiejaar deel, die allen slaagden.

3. Toelatingsexamens.

Hiervoor meldden zich 18 candidaten aan, waarvan 17 voor het 1e studiejaar en een voor het 3e studiejaar; 17 van dezen slaagden.

d. *Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus.*

Van de 17 toegelaten aspiranten lieten zich 15 inschrijven. De 18 oud-leerlingen van den vorigen cursus, kwamen bij het begin van den nieuwen allen terug.

De 8 die het 1e studiejaar hadden uitgemaakt, vormden het nieuwe 2e studiejaar; de 10 leerlingen van het vroegere 2e studiejaar vormden het 3e studiejaar, en de 15 nieuw toegelatenen vormden met eene vroegere leerlinge van het 1e studiejaar, die den cursus andermaal wenschte te beginnen, het 1e studiejaar. De school verloor de 2 toehoorderessen.

De nieuwe cursus werd alzoo geopend met 34 leerlingen, waarvan:

in het 1ste studiejaar	16
» » 2de »	8
» » 3de »	10
Te zamen....	34,

d. i. 1 meer dan in 1888 en 9 minder dan in 1887.

e. *Vermeerdering en vermindering na de vacantie.*

Gedurende de eerste zes maanden van het schooljaar 1889/90

verlieten 3 leerlingen de school, en wel 1 van het 1e studiejaar wegens zwakke gezondheid, 1 van het 2e studiejaar en 1 van het 3e wegens vertrek naar elders.

Daarentegen werden 5 leerlingen tot het 1e studiejaar en 2 meisjes als toehoorderessen toegelaten.

Aan het einde van het verslagjaar bedroeg het aantal leerlingen en toehoorderessen 38, d. i. 5 meer dan aan het einde van het vorig verslagjaar en 5 minder dan aan het einde van het daaraan voorafgaande.

f. *Leeftijd.*

De gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal leerlingen van elken leeftijd in de verschillende studiejaren, aan het eind van het verslagjaar, blijken uit de volgende tabel:

STUDIEJAAR.	AANTAL LEERLINGEN										Gemiddelde leeftijd.
	beneden de 12 jaren.	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	van 18—19 jaar.	van 19—20 jaar.	Totaal.	
Eerste.....	—	3	4	6	5	2	—	—	—	20	14.45 jaar.
Tweede.....	—	—	—	—	3	5	—	—	1	9	16.4 »
Derde.....	—	—	—	—	2	3	3	1	—	9	16.8 »

g. *Schoolverzuim, gedrag en ijver.*

Het schoolverzuim beliep in Januari 1.8, in Februari 2, in Maart 0.49, in April nihil, in Juli 2, in Augustus 1.38, in September 4, in October 2.5, in November 2.7 en in December 2.19 percent of gemiddeld over het geheele jaar 1.72 percent, tegen 2.5 percent in 1888 en 4 percent in 1887.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek werd in den loop van het jaar met enkele werken

vermeerderd; zij verkeert in goeden staat en de leerlingen maken er een druk gebruik van.

Ook de verzameling leermiddelen en het kabinet voor natuurkunde verkeeren in goeden staat.

4. Gebouwen.

De school bleef gevestigd in het daartoe gehuurd gebouw te *Rijswijk*.

5. Voorbereidingsklasse.

Van de 16 in 1889 bij de hoogere burgerschool nieuw ingeschreven leerlingen, waren 12 afkomstig van de voorbereidingsklasse, welke door leeraren en leeraressen aan de school verbonden is.

De behoefte aan eene dergelijke voorbereidingsklasse zou echter, naar vermeld wordt, zich minder doen gevoelen sedert het aan de 1e gouvernements meisjesschool te *Batavia* gegeven onderwijs beter aansluit aan de lessen in het 1e studiejaar der hoogere burgerschool.

Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Semarang.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

In April 1889 werd aan Mr. W. A. Engelbrecht, wegens vertrek, eervol ontslag verleend als lid der commissie van toezicht en te zijner vervanging in de maand Mei daaraanvolgende tot lid benoemd de heer C. R. Bakhuizen Van den Brink, Inspecteur van Financiën in de 3e afdeeling. Ook het lid der commissie, Dr. L. B. F. Ledeboer, zag zich wegens vertrek genoodzaakt ontslag aan te vragen. In zijne plaats werd in Augustus 1889 benoemd de heer A. Ten Bosch, dirigeerend officier van gezondheid der eerste klasse.

b. *Onderwijzend personeel.*

Op den 10e Januari 1889 aanvaardde de heer M. Van Bruggen, die in de maand December 1888 tot leeraar in de geschiedenis en aardrijkskunde benoemd was, zijne betrekking aan de hoogere burgerschool.

In het personeel van leeraren deed zich verder nog een enkele mutatie voor, doordien de tijdelijke leeraar in de wis- en natuurkunde, G. L. Verver in Juni naar de hoogere burgerschool te *Soerabaja* werd overgeplaatst, welke vacature in de maand Augustus werd aangevuld door benoeming tot tijdelijk leeraar van den heer F. H. Van Kooten, aspirant-ingenieur bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken. Deze aanvaardde 20 September 1889 zijne betrekking.

In den loop van het verslagjaar was de gezondheidstoestand van de leeraren weder minder gunstig. Van de ruim 10.000 lessen, die in de verschillende leervakken moesten gegeven worden, zouden tengevolge van absentiën in het geheel 714, of ruim 7.1 percent zijn opengevallen. Doordien echter door het overblijvende personeel zooveel mogelijk in de onvervulde lessen voorzien werd, mocht men er in slagen het aantal verzuimde lessen tot slechts 7 terug te brengen.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Bij het begin van 1889 telde de school 79 leerlingen, van welke er 38 in het eerste, 15 in het tweede, 14 en 1 voor bijzondere vakken in het derde, 7 in het vierde en 4 in het vijfde studiejaar geplaatst waren.

Van 47 waren de ouders te *Semarang*, van 32 elders woonachtig.

b. *Vermindering vóór de vacantie.*

Vóór het einde van het schooljaar werden afgeschreven 5 leerlingen:

3 van het eerste en 2 van het vierde studiejaar. 1 van bedoelde 5 vertrok naar *Nederland*, 1 naar *Batavia*; 1 ging bij de stoomvaart, 1 bij den post- en telegraafdienst en 1 op eene fabriek als leerling-scheikundige over.

De 4 leerlingen van het vijfde studiejaar, die allen voornemens waren zich aan het eerstvolgende eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* te onderwerpen, werden op het einde van het eerste kwartaal van 1889 als leerlingen voor alle vakken afgeschreven en volgden daarna, tot het tijdstip waarop het schriftelijk gedeelte van het eindexamen een aanvang nam, de lessen in slechts enkele vakken.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

Tijdens de overgangsexamens telde de hoogere burgerschool in de laagste vier studiejaren 70 leerlingen, welke allen aan dat examen deel namen.

55 leerlingen, of bijna 79 pct., werden tot een hooger studiejaar bevorderd, namelijk:

26	van de	35	leerlingen	uit het	1e	studiejaar,	of ruim	74	pct.
13	» »	15	»	» »	2e	»	» bijna	87	»
11	» »	15	»	» »	3e	»	» ruim	73	»
	alle	5	»	» »	4e	»		100	»

2. Eindexamen.

Van de 4 leerlingen van het vijfde studiejaar, die aan het eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* deel namen, slaagden 3. Alle 3 gingen over naar de afdeeling *B* van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*, om zich te bekwamen voor het zoogenaamd groot-ambtenaarsexamen. De niet-geslaagde hervatte bij het begin van den cursus 1889/90 zijne studiën in het vijfde studiejaar.

5. Toelatingsexamens.

39 jongelieden hadden zich aangemeld om het toelatingsexamen tot het eerste studiejaar der hoogere burgerschool af te leggen; daarvan kwamen 3 niet op. 1 van deze, door ziekte verhinderd aan het admissie-examen in Mei 1889 deel te nemen, legde bij het begin van den nieuwen cursus met goed gevolg dat examen af.

Van de overige 36 slaagden 29, of bijna 81 pct.

Voor het tweede studiejaar hadden zich nog 3 jongelieden aangemeld, waarvan 1 in het toelatingsexamen slaagde en een der beide anderen tot het eerste studiejaar werd toegelaten.

d. *Aanwezig bij den aanvang van den cursus* 1889/90.

Van de 70 leerlingen, die aan de overgangsexamens deelnamen, keerden 50 van de 55 geslaagden (1 als leerling voor bijzondere vakken in het 5e studiejaar), en 12 van de 15 niet-bevorderden bij het begin van het nieuwe schooljaar terug. Van deze laatsten werd 1 toegelaten als leerling voor bijzondere vakken tot het tweede studiejaar.

Van de 8, die bij het begin van het nieuwe schooljaar niet terugkeerden, zijn 4 naar *Nederland* vertrokken; 1 als leerling naar de hoogere burgerschool te *Soerabaja*, en 2 in landelijke betrekkingen overgegaan; terwijl 1 zijne bestemming als zoon van een inlandsch hoofd moest volgen.

Onder de jongelieden, die met goed gevolg zich aan de toelatingsexamens hadden onderworpen, werden 27 voor het eerste en 1 voor het tweede studiejaar ingeschreven. Nog werden als leerlingen bij het begin van het nieuwe schooljaar toegelaten: 1 oud-leerling van het tweede, en 2 (als leerlingen voor bijzondere vakken) van het vierde studiejaar; terwijl 2 leerlingen van het tweede en 1 van het vierde studiejaar werden overgenomen van de hoogere burgerschool te *Soerabaja*.

Bij het begin van het schooljaar 1889/90 telde de hoogere burgerschool 96 leerlingen, ingedeeld als volgt:

In het	1e	studiejaar	34
» »	2de	»	29
		en 1 voor bijzondere vakken	
» »	3de	»	12
		en 1 voor bijzondere vakken	
» »	4de	»	11
		en 2 voor bijzondere vakken	
» »	5de	»	6

Van hen waren 28 voor de eerste maal ingeschreven.

Van 58 leerlingen woonden de ouders te *Semarang*; van 38 waren die elders gevestigd.

e. *Aanwezig op ultimo* 1889.

Gedurende de eerste twee kwartalen van het nieuwe schooljaar, en vóór het einde van 1889 kwamen er geen andere leerlingen bij; daarentegen werden afgeschreven: 2 leerlingen van het eerste, 5 van het tweede, 2 en 1 voor bijzondere vakken van het derde, 2 en 1 voor bijzondere vakken van het vierde, en 2 van het vijfde studiejaar.

Van de afgeschrevenen zijn: 2 naar *Nederland* vertrokken; 2 volgden hunne ouders naar *Batavia* en 1 naar *Soerabaja*; 2 wenschten zich voor te bereiden voor het examen van aspirant-officier; 1 werd leerling-telegrafist; 3 verlieten de school wegens financieele redenen; 3 wegens aanhoudende ongesteldheid; terwijl 1 op verlangen van den Prins Pakoe-Alam zich ging bekwamen voor officier bij diens legioen.

In het geheel telde de hoogere burgerschool bij het begin van het jaar 1890: 79 gewone leerlingen en 2 voor bijzondere vakken; namelijk: 32 in het eerste, 24 en 1 voor bijzondere vakken in het tweede, 10 in het derde, 9 en 1 voor bijzondere vakken in het vierde en 4 in het vijfde studiejaar.

Van 48 leerlingen woonden de ouders te *Semarang*, van 33 waren die elders gevestigd; 7 hunner hadden den leeftijd van 14 jaren nog niet bereikt en 12 waren boven de 18 jaren oud.

Onder de leerlingen kwamen geen Chineesche voor. Onder de opgegeven aantallen waren: op 1 Januari 1889 5 Javaansche leerlingen (3 in het eerste en 2 in het derde studiejaar); bij het begin van den cursus 1889/90 6 (3 in het eerste, 2 in het tweede en 1 in het vierde studiejaar); en bij het begin van het jaar 1890 5 (2 in het eerste, 2 in het tweede en 1 in het vierde studiejaar).

f. *Splitsing in parallel-klassen.*

Bij voortduring bleek de noodzakelijkheid om het eerste studiejaar in twee parallel-klassen te verdeelen.

g. *Schoolverzuim, gedrag en ijver. Ondersteunde leerlingen.*

Het percentage van het schoolverzuim bedroeg over het geheele jaar 1889 gemiddeld 4.38. Het bleef tusschen 1.39 in Maart en 7.70 in October van dat jaar.

Gedrag en ijver der leerlingen waren bevredigend.

Vijf leerlingen genoten voor korteren of langeren tijd ondersteuning van het studiefonds »Midden-Java". Een van hen legde met goed gevolg het eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* af.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek verkeert in goeden staat en werd nog uitgebreid door het aanschaffen van nieuwe werken.

Ook met de verzameling uitspanningslectuur voor de leerlingen was dit het geval.

De verzameling van natuurkundige instrumenten zal door eene uit *Nederland* verwachte bestelling weldra belangrijk uitgebreid worden.

De botanische tuin wordt in goeden staat onderhouden. Voor dezen tuin werd eene vrij groote bezending planten uit 's lands plantentuin te *Buitenzorg* verkregen.

4. Gebouwen.

De zware lekkages, die zich in den Westmousson herhaaldelijk vertoonden in het voorste gedeelte van het hoofdgebouw, bleven afdoende voorziening vorderen.

De andere gebouwen, ingericht voor het onderwijs in schei- en natuurkunde, natuurlijke historie en teekenen, verkeeren in goeden staat.

De gymnastiekloods biedt voor de dagelijksche lichaamsoefeningen der leerlingen geene voldoende ruimte aan.

Wilhelmina-school te Semarang.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

In het bestuur over deze inrichting kwam geene verandering.

b. *Programma en dienstregeling.*

Gedurende het geheele jaar 1889 werden de lessen vrij geregeld gegeven in de beide afdeelingen van de *Wilhelmina-school* en de normaal-klasse.

De leerlingen van het eerste studiejaar ontvingen onderwijs des morgens van 9 tot 12 uur, en die van het tweede studiejaar en de normaal-klasse des namiddags van $4^1/_2$ tot $7^1/_2$ uur.

Wijl de ervaring had geleerd, dat het onderwijs in het rekenen en de vormleer, ten behoeve van de leerlingen der normaalklasse eenige uitbreiding behoefde, werd bepaald, dat van den aanvang der maand September voor het eerstbedoelde leervak 3 uren en voor het tweede 2 uren per week beschikbaar zouden worden gesteld.

Wel werd weder in de normaal-klasse de gelegenheid geopend om

de reeds verkregen kennis van de Fransche, Hoogduitsche en Engelsche taal te onderhouden, maar het werd niet voor de leerlingen verplichtend geacht, die lessen bij te wonen.

Met het oog op de bezigheden, welke van leerlingen gevorderd worden bij gelegenheid van de overgangs- en toelatingsexamens der hoogere burgerschool, werd aangenomen de vacantie voor het eerste studiejaar, waarvan de lessen des morgens worden gegeven, eenige dagen vroeger in de maand Mei te doen invallen, dan voor de beide andere afdeelingen.

c. *Onderwijzend personeel.*

In de maand Januari 1889 nam de heer M. VAN BRUGGEN, benoemd leeraar aan de hoogere burgerschool te *Semarang*, het onderwijs in geschiedenis en aardrijkskunde voor het eerste studiejaar op zich.

Door het vertrek van den heer G. L. VERVER naar *Soerabaja* vielen bij het begin van de maand Juli in het 1e en 2e studiejaar de lessen in natuurkunde en in het 1e studiejaar de lessen in rekenkunde open.

Daarin werd voorzien, door aan den heer P. LEENDERTZ de lessen in natuurkunde op te dragen voor beide studiejaren, terwijl de heer L. VAN DER EST optrad als leeraar in het rekenen voor het 1e studiejaar.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Het verslagjaar 1889 begon met 25 leerlingen, namelijk:

6 leerlingen voor het 1ste studiejaar
6 » » » 2de »
13 » » de normaalklasse.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Sedert het begin van het verslagjaar verlieten 2 meisjes de normaalklasse, één wegens ziekte en één na goed afgelegd examen als hulponderwijzeres.

c. *Resultaten van de examens.*

1. Overgangsexamens.

Op het einde van den cursus konden 5 leerlingen van het 1e naar het 2e studiejaar overgaan; terwijl 2 leerlingen van laatstgenoemde afdeeling voldoende waren gevorderd om de lessen in de normaalklasse te volgen.

2. Toelatingsexamens.

6 meisjes legden het toelatingsexamen af, en van haar konden 5 slagen. 2 van de laatsten verzochten toegang tot het 1e studiejaar der school.

Nog werden toegelaten 8 meisjes, die het bewijs van het hoofd der school, welke zij hadden bezocht, konden overleggen, dat zij het lager onderwijs met vrucht hadden bijgewoond, en voldoende kennis van de beginselen der Fransche taal hadden verkregen. 1 meisje, dat met succes de zusterschool te *Soerabaja* had bezocht, kon tot het 2e studiejaar worden toegelaten, onder voorwaarde, dat zij voor enkele vakken ook de lessen in het eerste studiejaar zou volgen.

3 leerlingen van het tweede studiejaar verlieten de school, terwijl 1 oud-leerlinge weder toelating verzocht en verkreeg tot de normaalklasse.

2 leerlingen, die het bewijs konden overleggen, afgegeven door bevoegde leeraren, dat zij het onderricht in de normaalklasse met succes zouden kunnen volgen, werden ook nog toegelaten.

d. *Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus en op het einde van het verslagjaar.*

Het schooljaar 1889/90 begon met 34 leerlingen, namelijk:

11 leerlingen voor het 1ste studiejaar,
7 » » » 2de »
16 » » de normaalklasse.

Vóór het einde van het verslagjaar werden nog toegelaten:

tot het eerste studiejaar 1 leerling,

» » tweede » 1 » en

1 toehoorderes voor 7 vakken;

terwijl 1 leerling van deze klasse toegelaten werd tot de normaalklasse;

en tot de normaalklasse 1 leerling, benevens 2 leerlingen voor bijzondere vakken.

Tevens verlieten 9 leerlingen van de normaalklasse de school; van haar hadden 7 met succes het examen voor de hulpakte afgelegd.

Onder ultimo December 1889 waren dus aanwezig in:

het eerste studiejaar 11 leerlingen,

» tweede » 7 » en 1 toehoorderes,

de normaalklasse.... 9 » » 2 toehoorderessen;

te zamen 30.

e. *Gedrag en ijver.*

Gedrag en ijver der leerlingen lieten weinig te wenschen, en aan het geregeld volgen der lessen hadden de 7 leerlingen der normaalklasse het te danken, dat de meesten harer met meer dan gewoon succes het examen van hulponderwijzeres konden afleggen.

3. Schoolgebouw, leermiddelen, enz.

De lessen worden gegeven in dezelfde lokaliteit, waarvan melding is gemaakt in het vorig verslag.

In de behoefte aan leermiddelen en meubilair wordt op voldoende wijze voorzien.

4. Geldmiddelen.

De toestand der geldmiddelen liet bij voortdurend te wenschen over, zoodat de directie der school met aandrang 's Regeerings geldelijke steun heeft meenen te moeten inroepen (1).

(1) Op dit verzoek is sedert in gunstigen zin beschikt doordien de Regeering. met ingang van den cursus 1889/90 doch voorloopig tot einde December 1890, een maandelijksch subsidie van ƒ 400 ten behoeve der school heeft toegekend. Deze geldelijke ondersteuning zal voornamelijk daartoe moeten strekken, dat het schoolgeld verlaagd wordt, opdat het onderwijs ook voor kinderen van min gegoeden toegankelijk wordt en voorts nog om eene derde klasse aan de school te kunnen toevoegen, ten einde het onderwijs eene gewenschte uitbreiding te doen ondergaan.

Inrichtingen voor middelbaar onderwijs, met de hoogere burgerschool te Semarang in verband staande.

Van het tweetal in vorige verslagen vermelde en te *Semarang* gevestigde particuliere cursussen voor middelbaar onderwijs in enkele vakken, werd de zoogenaamde »technische cursus" wegens vertrek van den leeraar G. L. Verver gestaakt.

De andere, een cursus voor scheikunde ten dienste van de leerlingen van het »proefstation *Midden Java*", werd door den leeraar van de hoogere burgerschool te *Semarang* P. Leendertz gehouden van half Januari tot einde April 1889 en bijgewoond door 9 jongelieden, waarvan echter sommigen nog vóór de sluiting der lessen hunne werkzaamheden in fabrieken en op landbouwondernemingen weder hervatten moesten.

Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

Onder de leden der commissie van toezicht deden zich in den loop van het verslagjaar de volgende mutatiën voor.

In de maand Mei vertrok het lid de heer J. Schaly naar *Nederland*, terwijl het lid de heer G. C. E. Van Daalen kwam te overlijden.

In hunne plaats werden in de commissie van toezicht benoemd de heeren A. D. J. Groenemeijer en V. C. Coster Van Voorhout.

In December moest ook de heer J. Sluiter wegens vertrek naar elders ontslag als lid verzoeken; zijne plaats was aan het einde van het verslagjaar nog niet vervuld.

b. *Onderwijzend personeel.*

De uit *Nederland* ontboden leeraar voor het hand- en rechtlijnig teekenen en het schoonschrijven, de heer J. Z. Van Dijck kon in

April 1889 een aanvang maken met zijne lessen in die vakken, welke blijkens het vorig verslag (blz. 38) zoolang door andere leeraren der school waren waargenomen.

In Januari van het verslagjaar zag de leeraar W. L. D. ONKEN zich genoodzaakt, wegens ziekte met verlof naar *Europa* te vertrekken; diens lessen in het Engelsch gingen over op de leeraren D. KOLLING en F. H. LEROY, terwijl het door deze gegeven onderwijs in rekenkunde en Fransch voor een gedeelte werd opgedragen aan de heeren B. J. STOFBERG en M. WIESSING.

Ter vervanging van den leeraar ONKEN werd in Mei 1889 tot docent voor de Fransche taal en letterkunde benoemd de heer A. WIJNGAARD, ambtenaar op non-activiteit en gewezen leeraar in dat vak.

Nadat ook de directeur der school, de heer H. J. C. BONEMEIJER in Mei 1889 wegens ziekte met verlof naar *Europa* vertrokken was, ging de directie der school nog in diezelfde maand over op een der leeraren in de wis- en natuurkunde, den heer Dr. TH. J. VAN BUUREN.

In diens plaats werd in Juni tot leeraar benoemd de heer G. L. VERVER, tot dusver docent in wis- en natuurkunde aan de hoogere burgerschool te *Semarang*.

De absentiën der leeraren waren tamelijk gering.

Door ziekte was de leeraar VAN DIJCK bij het begin van den cursus 1889/90 verhinderd zijne lessen te geven; hij verkreeg een maand verlof naar *Malang*, na afloop waarvan hij den 1e Augustus zijn dienst aanvaardde.

De nieuw benoemde leeraar VERVER maakte den 21en Juli een aanvang met zijn onderwijs; vóór dien tijd moesten zijne lessen door den directeur worden waargenomen.

Door de overige leeraren werden wegens ziekte 40 lesdagen of ± 180 lessen verzuimd.

De opengevallen lessen werden steeds door den directeur en de overige leeraren waargenomen.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op 1 Januari 1889 telde de school:

42	leerlingen	in	het	1e	studiejaar,	
21	»	»	»	2e	»	(waaronder 1 voor bijzondere vakken)
17	»	»	»	3e	»	(waaronder 1 voor bijzondere vakken en 1 Chinees)
16	»	»	»	4e	»	en 1 toehoorder
8	»	»	»	5e	»	;

Te zamen 104 leerlingen en 1 toehoorder.

De toehoorder der 4e klasse was hulpapotheker in het leger.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Gedurende het tijdperk van Januari tot en met 30 April verlieten de school:

2 leerlingen van het 1e studiejaar,

1 leerling voor bijzondere vakken van het 2e studiejaar,

2 leerlingen en 1 leerling voor bijzondere vakken van het 3e studiejaar,

1 leerling en 1 toehoorder van het 4e studiejaar;

terwijl in dien tijd geen leerling werd ingeschreven.

De twee leerlingen van de 1e klasse vonden plaatsing in 't landelijke; de leerling voor bijzondere vakken van de 2e klasse werd smid; een leerling van de 3e klasse vertrok naar *Holland* en werd sedert geplaatst aan de Koninklijke militaire academie te *Breda;* een ander verliet de school wegens ziekte en de derde vond plaatsing op een koffieland; de leerling van de 4e klasse vertrok naar *Europa* en is thans leerling op de hoogere burgerschool te *Leiden* in de 4e klasse: terwijl de toehoorder wegens overplaatsing afgevoerd werd.

Bij het einde van den cursus 1888/89 werd dus de school bezocht door:

40	leerlingen	van	het	1e	studiejaar
20	»	»	»	2e	»
14	»	»	»	3e	»
15	»	»	»	4e	»
8	»	»	»	5e	»

Totaal 97 leerlingen.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

Hieraan werd deelgenomen door alle leerlingen van de eerste vier studiejaren, dus door 89 leerlingen, waarvan 66 dus ruim 74% werden bevorderd, n.l.:

29	leerlingen	van	de	1e	tot	de	2e	klasse	of	75.5%
16	»	»	»	2e	»	»	3e	»	»	80%
8	»	»	»	3e	»	»	4e	»	»	57%
13	»	»	»	4e	»	»	5e	»	»	86.6%.

2. Eindexamen.

Van de 8 leerlingen van het 5e studiejaar slaagden allen in het eindexamen.

3. Toelatingsexamens.

Deze werden in Mei afgenomen aan 61 candidaten voor de 1e klasse; van deze slaagden 34 dus ruim 59%.

d. *Aanwezig bij den aanvang van den nieuwen cursus.*

Van hen, die aan het toelatingsexamen voor het 1e studiejaar hadden voldaan, werden bij de opening van den nieuwen cursus 27

ingeschreven en 1 als leerling voor bijzondere vakken; terwijl 6 van het verkregen recht geen gebruik maakten.

Bij het begin van den cursus slaagde nog 1 candidaat voor het admissie-examen, welke daarna als leerling werd ingeschreven.

Nog werden tot de lessen toegelaten 1 oud-leerling van de 2e klasse, 1 oud-leerling van de 3e klasse, 1 leerling afkomstig van de hoogere burgerschool te *Semarang*, welke aldaar tot het 2e studiejaar was bevorderd, en 1 toehoorder in het 5e studiejaar.

Bij het begin van den nieuwen cursus werden afgeschreven als leerlingen:

7 van de 1e kl., waarvan 5 tot de 2e kl. bevorderd waren,
4 » » 2e » » 4 » » 3e » » » ,
3 » » 3e » » 2 » » 4e » » » ,
1 » » 4e », welke niet bevorderd was,
alsmede 8 » » 5e », » allen bij 't eindexamen geslaagd waren.

Totaal 23 leerlingen.

Van de 7 afgeschreven leerlingen der 1e klasse vertrokken 3 naar *Nederland*, 2 naar de hoogere burgerschool te *Semarang*, 1 naar die te *Batavia* en 1 werd klerk bij de Weeskamer te *Soerabaja*; van de 4 leerlingen der 2e klasse werden 2 in den handel geplaatst: de 2 anderen vertrokken naar *Nederland*; van de 3 leerlingen der 3e klasse vertrokken 2 naar *Nederland* en 1 werd bij den post- en telegraafdienst voorloopig geplaatst; de leerling van de 4e klasse kwam in Augustus wederom op de school terug.

Van de 8 leerlingen, die het eindexamen aflegden, gingen 4 naar het Gymnasium *Willem III* (afdeeling *B*) te *Batavia* om zich te bekwamen voor het groot-ambtenaarsexamen, 1 vertrok naar *Amsterdam* om voor arts te studeeren, 1 vertrok naar *Delft* om voor ingenieur te studeeren, een ander naar diezelfde plaats om zich te bekwamen voor het groot-ambtenaarsexamen, terwijl 1 tijdelijk werd geplaatst bij den post- en telegraafdienst te *Soerabaja*.

De nieuwe cursus werd dus geopend met:

37 leerlingen en 1 leerling voor bijzondere vakken in het 1e studiejaar
30 » in het 2e studiejaar
18 » » » 3e »
7 » » » 4e » (waaronder 1 Chinees)
13 » en 1 toehoorder in het 5e studiejaar

Totaal 105 leerlingen, 1 leerling voor bijzondere vakken en 1 toehoorder.

e. *Splitsing der klassen in parallel-afdeelingen.*

Het 1e en 2e studiejaar moesten weder bij het begin van den cursus 1889—1890 in twee parallel-afdeelingen gesplitst worden.

f. *Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus.*

Gedurende het tijdvak Juli—December werden alsnog afgeschreven:

5 leerlingen van de 1e klasse
2 » » » 2e »
1 » » » 3e »
2 » » » 4e » (waaronder 1 Chinees),

alsmede de toehoorder van de 5e klasse.

Van de 5 leerlingen der 1e klasse vertrokken 2 naar *Nederland*, 2 naar de hoogere burgersshool te *Batavia*, terwijl 1 leerling de school verliet om onder andere leiding zijne studie voor te zetten. Van de 2 leerlingen der 2e klasse staakte 1 de studie om op eene fabriek werkzaam te zijn, de ander om zich speciaal voor te bereiden voor het aspirant-officiers-examen, hetgeen ook het geval was met den leerling van het 3e studiejaar. Van de 2 leerlingen der 4e klasse ging één (de Chinees) in den handel, terwijl de ander wegens ziekte zijne studiën moest staken.

Ingeschreven werden van Juli tot December:

1 leerling als toehoorder in de 1e klasse,
2 leerlingen » » 3e » en
3 » » » 4e »
1 toehoorder » » 5e »

Van de laatste 5 leerlingen was één oud-leerling der school, die in Mei bevorderd was tot de 3e klasse, een ander eveneens oud-leerling, die niet tot het 5e studiejaar was bevorderd, terwijl de overige 3 afkomstig waren respectievelijk van de hoogere burgerschool te *'s Gravenhage, Semarang* en *Zwolle*; één werd in het 3e studiejaar, de 2 anderen in het 4e geplaatst.

Op ultimo December waren dus aanwezig:

32 leerlingen, 1 leerling voor bijzondere vakken en 1 toehoorder in de 1e klasse,
28 » » » » 2e »
19 » » » » 3e »
8 » » » » 4e »
13 » en 1 toehoorder » » 5e »

Te zamen 100 leerlingen, 1 leerling voor bijzondere vakken en 2 toehoorders.

g. *Leeftijd.*

De leeftijd der op 31 December 1889 ingeschreven leerlingen is vermeld in de volgende tabel. De cijfers in de horizontale rij duiden den leeftijd in jaren aan:

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	Aantal leerlingen.
Eerste studiejaar.	—	2	3	9	8	7	3	—	—	—	—	—	32
Tweede » .	—		1	5	6	8	4	3	1	—	—	—	28
Derde » .	—	—	—	3	1	7	1	6	1	—	—	—	19
Vierde » .	—	—	—	—	2	2	—	1	2	1	—	—	8
Vijfde » .	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	1	5	13
Leerlingen voor bijz. vakken..	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Toehoorder.....	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Te zamen...	1	2	4	18	17	24	10	12	6	2	1	6	103

h. *Schoolverzuim.*

Over het geheele jaar bedroeg het schoolverzuim 3.4% en wisselde af tusschen 4.5% in Januari en 2.7% in Maart 1888.

i. *Gezondheidstoestand.*

Drie leerlingen verzuimden wegens ziekte, gedurende het eerste halfjaar, elk langer dan eene maand de lessen. In de laatste 5 maanden, de warmste van het jaar, werden door drie leerlingen lessen verzuim: de eerste gedurende ééne maand, de tweede gedurende 7 weken, de laatste gedurende 2 maanden.

Gezondheidstoestand der leerlingen mocht in het algemeen zeer gunstig genoemd worden.

j. *Gedrag en ijver.*

De ijver van de leerlingen was vrij bevredigend; hetzelfde kan ook gezegd worden van het gedrag behoudens bij enkele lessen.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek werd aangevuld door voortzetting van tijdschriften en vervolgwerken, alsmede door aankoop van boeken. Voornamelijk werden op het gebied van aardrijkskunde de noodzakelijkste werken en kaarten aangeschaft.

Met het samenstellen van eene bibliotheek, uitsluitend ten behoeve van de leerlingen, dient noodzakelijk een aanvang gemaakt te worden.

Ten bate van het onderwijs in de natuurlijke historie ontving de school eene goede verzameling hulpmiddelen uit *Nederland.*

Voor het onderwijs in de botanie wordt het hoogst wenschelijk geacht een botanischen tuin aan te leggen, zooals bij alle andere hoogere burgerscholen in *Nederland,* alsmede te *Batavia* en *Semarang* aanwezig is.

Burgeravondschool te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

De voorzitter der commissie van toezicht, de luitenant-kolonel der artillerie J. H. Wagener en het lid de heer S. J. Numans werden wegens vertrek in Juli van het verslagjaar eervol van hunne functiën ontheven.

Ter vervanging van eerstgenoemde werd in diezelfde maand benoemd de heer A. D. J. Groenemeijer, hoofd-ingenieur der 2e klasse bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

De tweede hiervoren bedoelde vacature was onder ultimo December 1889 nog niet aangevuld.

b. *Onderwijzend personeel.*

Gedurende het jaar 1889 hebben onder het leeraarspersoneel de volgende mutatiën plaats gevonden:

de heer H. W. A. S. Loke, wegens vertrek naar *Europa* in Februari eervol ontslagen, werd als leeraar in de natuurkunde vervangen door den leeraar aan de hoogere burgerschool te *Soerabaja* K. M. Mertens;

de heer J. J. Werst, wegens overplaatsing in Juli eervol ontslagen, werd als leeraar in de Nederlandsche taal vervangen door den leeraar aan de hoogere burgerschool te *Soerabaja* D. Kolling;

de heeren J. Schuller en J. Fabius, respectievelijk op 4 en 16 September overleden, werden als leeraren in de rekenkunde en meetkunde vervangen door de heeren B. IJspeert, hoofdonderwijzer bij het lager onderwijs en J. G. Van Kooten, 1en luitenant onderconstructeur bij den artillerie-constructiewinkel;

de heer C. B. Von Dulmen Krumpelman, wegens vertrek naar *Europa* in Juni eervol ontslagen, werd als leeraar in het rechtlijnig teeken vervangen door den leeraar aan de hoogere burgerschool J. L. Van Dijck.

Het onderwijs werd zooveel mogelijk geregeld door de leeraren gegeven, echter zijn ten gevolge van ziekte als anderszins meermalen schikkingen noodig geweest, waarbij de opengevallen lessen onder den directeur en de overige leeraren werden verdeeld.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Bij den aanvang van het jaar 1889 bedroeg het aantal leerlingen 32; tot het bijwonen der lessen werd daarna nog 1 leerling toegelaten. Van deze 33 leerlingen bezochten nog 24 de school bij den aanvang van den cursus 1889/90.

Aangezien van de 42 candidaten, die zich tot bijwoning van den nieuwen cursus hadden aangemeld, slechts 13 aan het toelatingsexamen voldeden en derhalve tot de lessen konden worden toegelaten, bedroeg het aantal leerlingen bij opening van den cursus 1889/90 37.

De 2 toehoorders in de 3e klasse en 1 toehoorder van de 2e klasse waren intusschen door vertrek naar elders of door den aard hunner bezigheden niet meer in staat de lessen te volgen, terwijl 1 toehoorder van de 2e klasse op eigen verzoek de lessen in die klasse bij den aanvang van den nieuwen cursus nogmaals zoude volgen.

b. *Indeeling.*

Van de 26 leerlingen, namelijk 3 in de 3de klasse, 8 in de 2de klasse en 15 in de 1ste klasse, die den cursus 1888/89 tot het einde toe gevolgd hebben, werden 2 leerlingen van de 3eklasse klasse ontslagen met een bewijs dat zij den geheelen cursus met vrucht hadden doorloopen, 4 leerlingen van het 2de en 6 van het 1ste leerjaar gingen in eene hoogere klasse over, terwijl 1 leerling van de 3de, 4 van de 2de en 9 van de 1e klasse gedurende het nieuwe cursusjaar de lessen in die klassen nogmaals moesten volgen.

De nieuwe cursus 1889/90 werd alzoo geopend met:

5 leerlingen in de 3de klasse, waarvan 1 voor de 2e maal
10 » » » 2de » » 4 » » 2e » en
22 » » » 1ste » » 9 » » 2e of 3e maal.

De splitsing der 1ste klasse in twee parallel-afdeelingen werd, evenmin als in 1888 (met 39 leerlingen), voor den nieuwen cursus (met slechts 22 leerlingen) noodig geacht.

c. *Aard der gekozen bestemming.*

Van de 37 leerlingen, waarmede de cursus 1889/90 geopend werd, hadden zich opgegeven:

van de 3de klasse:

4 voor machinist,
1 » opzichter bij den waterstaat;

van de 2de klasse:

5 voor machinist,
3 » opzichter bij den waterstaat,
1 » landmeter,
1 » teekenaar;

van de 1ste klasse:

8 voor machinist,
10 » opzichter bij den waterstaat,
1 » instrumentmaker;

terwijl 3 leerlingen nog geene bepaalde keuze voor eenige betrekking hadden gedaan.

d. *Leeftijd.*

De leeftijd der vorenbedoelde 37 leerlingen bij den aanvang van den cursus 1889/90 wordt in onderstaande tabel aangegeven:

KLASSEN.	OUDERDOM—JAREN.							Aantal leerlingen.
	21	20	19	18	17	16	15	
3e klasse.....	1	—	3	—	1	—	—	5
2e »	—	—	3	3	1	3	—	10
1e »	—	—	1	2	6	5	8	22
Totaal.....	1	—	7	5	8	8	8	37

De toehoorder was 30 jaren oud.

e. *Plaatsing bij fabrieken en werkplaatsen.*

Bij opening van den cursus 1889/90 waren alle leerlingen van de 3e klasse en 7 leerlingen van de 2e klasse bij gouvernements-inrichtingen en werkplaatsen of in particuliere ateliers werkzaam. Dit was ook het geval met de leerlingen van de 1e klasse afkomstig van den cursus 1888/89, terwijl voor de 13 nieuwe leerlingen van de 1e klasse, in verband met hun leeftijd en hunne lichamelijke ontwikkeling, gelegenheid werd gezocht om hen practisch in eenig ambacht te bekwamen.

De verdeeling der leerlingen over de verschillende inrichtingen aan het einde van het verslagjaar wordt lager onder § f vermeld.

f. *Vermeerdering en vermindering van het aantal leerlingen.*

Zooals reeds vermeld is, bedroeg het aantal leerlingen bij den aanvang van het jaar 1889 32. Tot het bijwonen van de lessen in de 1e klasse werd daarna nog 1 leerling toegelaten, terwijl vóór het eindigen van den cursus de school werd verlaten door:

1 leerling van de 3e klasse en
1 » » » 2e » , beiden wegens vertrek naar elders,
5 leerlingen » » 1e » en wel:
1 wegens vertrek naar elders,
1 van de school verwijderd wegens voortdurend gebrek aan ijver,
1 wegens plaatsing op eene koffie-onderneming,
2 zonder opgave van redenen.

Aangezien verder 2 leerlingen van de 3e klasse bij het eindigen van het leerjaar de school verlieten met een getuigschrift dat zij de lessen met vrucht gevolgd hadden, eindigde de cursus 1888/89 alzoo met 24 leerlingen.

De nieuwe cursus 1889/90 werd, zooals hiervoren reeds gemeld is, geopend met eene vermeerdering van 13 leerlingen in de 1e klasse, dus in het geheel met 37 leerlingen.

Na het afleggen van een voldoend admissie-examen werden tusschen-

tijds nog 5 leerlingen tot de 1e klasse toegelaten, terwijl daarna 11 leerlingen de school verlaten hebben, namelijk:

in de 3e klasse 2 leerlingen, waarvan:

1 geplaatst als leerling machinist bij de gouvernements marine,

1 zonder opgave van redenen vertrokken;

in de 2e klasse 2 leerlingen, waarvan:

1 wegens vertrek naar elders,

1 » plaatsing in eene toko;

in de 1e klasse 7 leerlingen, waarvan:

1 wegens vertrek naar elders,

1 » plaatsing bij den dienst der staatsspoorwegen,

1 » » op eene suikerfabriek,

4 zonder opgave van redenen vertrokken.

Ten gevolge van deze mutatiën bedroeg het aantal leerlingen op den 31sten December 1889 31, over de klassen verdeeld als volgt:

3 leerlingen in de 3e klasse,

8 » » » 2e »

20 » » » 1e » en

bovendien nog 1 toehoorder in de 2e klasse.

Hoedanig deze leerlingen bij de verschillende fabrieken en werkplaatsen waren te werk gesteld en hoevelen er voorloopig nog alleen de school bezochten, wordt in het volgende overzicht aangegeven.

INRICHTINGEN.	Leerlingen			Totaal.
	3e klasse.	2e klasse.	1e klasse.	
Artillerie-constructiewinkel	1	1	9	11
Marine-etablissement of fabriek voor de marine en het stoomwezen	1	3	3	7
Waterstaat	—	2	1	3
Particuliere ateliers	1	1	1	3
Nog op school	—	1	6	7
Te zamen	3	8	20	31

g. *Gedrag, ijver en schoolverzuim.*

Het gedrag en de ijver der leerlingen lieten over het algemeen niet te wenschen over; slechts één leerling der 1e klasse moest wegens voortdurend gebrek aan ijver van school verwijderd worden, na reeds herhaaldelijk door den directeur der school en namens de commissie van toezicht, doch zonder eenig resultaat, tot betoon van meer ijver te zijn aangespoord.

Het schoolverzuim was geringer dan in vorige jaren, zoodat geen bijzondere maatregelen zijn noodig geweest om de leerlingen tot getrouwer schoolbezoek aan te sporen.

3. Verzamelingen.

Evenals in vorige jaren, werd voortgegaan met het uitbreiden van de verzameling modellen, voornamelijk ten behoeve van het werktuigkundig en bouwkundig teekenen.

Voorts is het voornemen opgevat om eene verzameling hulpmiddelen voor het onderwijs in natuurkunde uit *Europa* te doen ontbieden.

4. Meubilair en verlichtingsmiddelen.

Het meubilair is zeer voldoende voor de behoefte.

Aan het in het vorig jaarverslag vermeld plan om de petroleumverlichting door gasverlichting te vervangen, werd tijdens de groote vacantie na den cursus 1888/1889 uitvoering gegeven. Deze gasverlichting voldoet zeer goed.

5. Gebouwen.

De lessen werden gegeven in de lokalen der hoogere burgerschool, die in alle opzichten voldoende mochten genoemd worden.

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

---

§ 1.

Mededeelingen van algemeenen aard.

Bij Gouvernements-besluit van 18 November 1889 N°. 5 (Staatsblad N°. 247) werd de kostelooze toelating van kinderen van Inlandsche militairen, bedoeld bij Staatsblad 1877 N°. 108, uitgestrekt tot hen, wier vader op eervolle wijze het leger verlaten heeft of wel overleden is.

De circulaire van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid dd°. 21 October 1889 N°. 10773, gaf nieuwe voorschriften ter bespoediging en vereenvoudiging van de behandeling der aanvragen om fondsen voor meubilair enz.; terwijl bij die van 1 November 1889 N°. 11169 eenige regelen en een leerplan voor het onderwijs in de handwerken voor meisjes aan de openbare lagere scholen werden vastgesteld.

Afwezigheid of ontstentenis van onderwijzend personeel gaf op enkele plaatsen weder stoornis in den geregelden gang van het onderwijs. Aan acht scholen werden de lesuren tijdelijk gewijzigd met dien verstande, dat de leerlingen dagelijks in twee elkander afwisselende groepen onderwijs ontvingen.

§ 2.

Toezicht op het lager onderwijs.

In Juli van het verslagjaar werd de Heer W. P. Groeneveldt, Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, benoemd tot Lid in den Raad van *Nederlandsch-Indië* en vervangen door den Heer P. H. Van der Kemp.

Bij Gouvernements besluit van 23 Januari 1889 N°. 5, werd voor *Lawang* (*Pasoeroean*) eene Europeesche schoolcommissie ingesteld en bepaald, dat zij met inbegrip van den voorzitter uit vijf leden zal bestaan (1).

Met uitzondering van enkele werden alle scholen door de inspecteurs bezocht.

Bijeenkomsten van de inspecteurs hadden in dit jaar niet plaats.

§ 3.

Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs.

Gelegenheid tot het verkrijgen der akten van bekwaamheid werd gegeven: te *Batavia*, *Semarang* en *Soerabaja* tweemaal, te *Padang*, *Makasser*, *Amboina* en *Menado* eenmaal.

Van de gelegenheid te *Amboina* werd geen gebruik gemaakt.

De tabel L^a A geeft een overzicht van de aantallen en de soort der akten, die verlangd werden, alsmede van de uitkomsten der examens. Daaruit kan blijken, dat 63 examens met gunstig en 60 met ongunstig gevolg werden afgelegd, dat is respectievelijk 7 minder en 3 meer dan in 1888.

---

(1) Bij circulaire dd°. 9 Augustus 1889 N°. 8253, deelde de Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid den schoolcommissien mede, dat van benoeming of ontslag harer leden geene mededeeling aan het Departement behoeft gedaan te worden.

Vermelding van den datum der vergadering of der circulatie-lijst waarbij aangelegenheden verhandeld zijn, werd den schoolcommissien bij het indienen harer missives voorgeschreven, bij circulaire van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid dd. 2 November 1889 N°. 11207.

Op de lijst zijn *niet* medegeteld 12 candidaten (2 te *Batavia*, 6 te *Semarang* en 3 te *Soerabaja*), welke zich vóór den aanvang der examens terugtrokken.

De lessen aan de Gouvernements normaalschool te *Batavia* (1) werden in het begin van het verslagjaar gevolgd door 23 personen, namelijk 9 hulponderwijzers en 14 hulponderwijzeressen, van welke respectievelijk 8 en 11 tot het Gouvernements personeel behoorden.

Van dezen werden in den loop van 1889 13 afgeschreven, namelijk 5 hulponderwijzers (van welke één de hoofdakte had behaald) en 5 hulponderwijzeressen in 's lands dienst, alsmede één particuliere onderwijzer en 2 particuliere onderwijzeressen.

Daarentegen werden ingeschreven: 5 hulponderwijzers en 4 hulpouderwijzeressen, alsmede 1 particuliere onderwijzer en 1 particuliere onderwijzeres.

Bij deze mutatiën is 1 onderwijzeres dubbel geteld, die tengevolge van hare opneming in 's lands dienst van de rubriek particuliere onderwijzeressen naar de rubriek gouvernements-personeel werd overgebracht.

De lessen werden dus op het einde van 1889 gevolgd door 21 personen, namelijk 8 hulponderwijzers en 10 hulponderwijzeressen in 's lands dienst benevens 1 particuliere onderwijzer en 2 particuliere onderwijzeressen.

Het schoolgebouw onderging eene zware reparatie.

Meubilair en bibliotheek verkeerden in goeden staat.

De inrichting werd verrijkt met eene belangrijke verzameling hulpmiddelen voor het onderwijs in de natuurlijke historie.

De kosten der normaalschool bedroegen *f* 5476.48 tegen *f* 5188.50 in 1888.

§ 4.

Getal en aard der scholen.

In den loop van het verslagjaar worden zes nieuwe openbare

(1) Aangaande de particuliere normaalschool tot opleiding van hulponderwijzeressen te *Semarang* zie men de mededeelingen hiervoren onder het hoofdstuk, handelende over de *Wilhelmina-school* aldaar.

lagere scholen geopend, namelijk: ééne te *Lawang* (*Pasoeroean*), eene tweede school zoowel te *Buitenzorg* en te *Meester-Cornelis* als te *Gombong* (*Bagelen*) en twee meisjesscholen: ééne te *Bandoeng* (*Preanger-Regentschappen*) en ééne te *Poerworedjo* (*Bagelen*).

Bij het einde van 1889 was nu het aantal openbare lagere scholen geklommen van 135 tot 141 (waaronder 25 meisjesscholen), namelijk 107 op *Java* en *Madoera*, verdeeld over 65 plaatsen en 34 in de buitenbezittingen, verdeeld over 25 plaatsen.

Twee der 18 in het begin van 1889 bestaande particuliere scholen werden gesloten, namelijk die van den heer W. K. Enserink te *Temanggoeng* (*Kedoe*) en die van mevrouw J. H. M. Witkamp te *Neira* (*Banda*).

Derhalve bedroeg het aantal dezer scholen bij het einde van 1889 16.

Staat L^a. B bevat opgaven van de aantallen openbare en particuliere scholen in elk gewest aanwezig.

In afwijking van de in vroegere verslagen gevolgde gewoonte zijn de openbare eerste lagere scholen en de openbare lagere meisjesscholen thans in staat L^a. B (ook bij de vergelijking met 1888) gebracht onder de rubriek: scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs. Een uitzondering is echter te dien aanzien gemaakt met de eerste school te *Gombong*, welke alleen in de beteekenis van eerst opgerichte, niet in dien van het schoolreglement (artikel 28), eene eerste school kan genoemd worden.

Blijkens de door de ambtenaren van binnenlandsch bestuur ingediende opgaven bedroeg op ultimo December 1889 het aantal kinderen van Europeesche afkomst tusschen 6 en 14 jaren oud, welke van onderwijs verstoken waren, 769 (1).

Van bedoelde kinderen bevonden zich op *Java* en *Madoera* 573 en in de buitenbezittingen 196 en daarvan 473 en 185 op of nabij gewestelijke of afdeelingshoofdplaatsen en 100 en 11 elders in het gewest.

---

(1) Hierbij zijn niet medegerekend *Atjeh en Onderhoorigheden* en *Ternate*, waarvan geene opgaven ontvangen zijn. De vergelijking met vorige jaren wordt daarom achterwege gelaten.

De namiddaglessen in het teekenen aan eenige openbare lagere scholen te *Batavia*, *Semarang* en *Soerabaja* werden op het einde van 1889 respectievelijk door 26, 90 en 20 of in het geheel door 136 leerlingen gevolgd, tegen 25, 81 en 25 of totaal 131 onder ultimo 1888.

Op den staat L[a] B zijn de volgende inrichtingen voor lager onderwijs niet vermeld:

A. de particuliere namiddagscholen,

B. » » teekenscholen,

C. » » gymnastiekscholen en

D. » gouvernementsschool te *Magelang* voor Christenkinderen van Inlandsche militairen, afkomstig uit de residentiën *Amboina*, *Ternate*, *Menado* en *Timor*.

Omtrent deze inrichtingen volgen hier eenige opgaven.

A. Namiddagscholen werden bij het einde van 1889 op 14 plaatsen, dat is 2 minder dan in 1888, aangetroffen, namelijk:

te *Batavia*:

1e. van de heeren L. G. Gerhard en Dr. H. Onnen met 9 leerlingen;

2e. » » » R. Smit en E. F. Moll met 9 leerlingen;

te *Meester-Cornelis*:

3e. van de heeren W. H. Heijtman, J. Oostenbroek en W. J. Gerards met 38 leerlingen;

te *Pekalongan*:

4e. van den heer B. Stoutjesdijk met 23 leerlingen;

te *Semarang*:

5e. van den heer C. J. Kok De Jong met 12 leerlingen;

6e. van den heer C. Wegenaar met 15 leerlingen;

7e. van den heer J. Valk met 8 leerlingen;

8e. van den heer H. H. Moreu met 22 leerlingen;

9e van Mevrouw A. W. Van Duijn met 7 leerlingen;

te *Ambarawa*:

10e. van den heer M. P. L. Hansen met 12 leerlingen;

te *Magelang*:

11e. van den heer H. W. De Vriendt met 8 leerlingen;

te *Soerakarta*:

12e. van den heer E. Asbeck Brusse met 6 leerlingen;

13e. van den heer J. Van der Lof met 16 leerlingen;

te *Djokjakarta*:

14e. van de Vrijmetselaarsloge »Mataram" met 8 leerlingen:

te *Soerabaja*:

15e. van den heer K. J. Razelius met 55 leerlingen;

16e. van den heer J. Kastelijn met 33 leerlingen;

te *Modjokerto*:

17e. van den heer M. Maassen met 7 leerlingen;

te *Pamakasan*:

18e. van den heer A. C. J. Fournier met 7 leerlingen;

19e. van mejuffrouw A. W. Kuipers met 14 leerlingen;

te *Soemenep:*

20e. van de heeren J. L. Van der Made en J. Zeeven met 11 leerlingen;

te *Padang*:

21e. van den heer J. Verschuil met 12 leerlingen;

te *Makasser*:

22e. van den heer J. J. Looijé met 16 leerlingen;

Dit maakt een totaal van 22 scholen met 367 leerlingen of 4 scholen minder en 27 leerlingen meer dan in 1888.

De onder 1e en 14e vermelde scholen waren bestemd voór jongelieden, die zich voor het examen ter verkrijging eener akte van bekwaamheid als hulponderwijzer en hulponderwijzeres wenschten te bekwamen; aan de sub 9e en 19e genoemde werd uitsluitend onderwijs in de handwerken voor meisjes, aan die onder 21e alleen in het zingen gegeven; aan de overige werd aanvullend onderricht in de vakken van het gewoon en enkele vakken van het meer uitgebreid lager onderwijs gegeven Onderwijs in handenarbeid naar de methode van Clauson Kaas kwam niet meer voor.

De meeste leerlingen behoorden tot de bevolking der openbare lagere scholen.

Het onderwijzend personeel bestond bijna uitsluitend uit personen in 's lands dienst.

B. Particuliere teekenscholen vond men alleen te *Soerabaja*, namelijk:

die van den heer D. G. ALTMAN met 36 leerlingen en

» » » » G. W. DUMPEL met 15 leerlingen,

of te zamen met 51 leerlingen, dat is evenveel als in het vorige jaar.

C. Gymnastiekscholen werden gevonden:

1e. ééne te *Semarang* met 21 leerlingen,

2e. ééne te *Djokjakarta* met 64 leerlingen,

3e. ééne te *Soerakarta* met 90 leerlingen en

4e. ééne te *Makasser* met 23 leerlingen,

of in het geheel 4 scholen met 198 leerlingen, dat is 2 scholen en 51 leerlingen minder dan in 1888.

D. De gouvernementsschool te *Magelang*, bestemd voor Christenkinderen van Inlandsche militairen, afkomstig uit de residentiën *Amboina, Ternate, Menado* en *Timor*, telde op het einde van 1889 55 leerlingen (35 jongens en 20 meisjes), dat is 8 leerlingen (7 jongens en 1 meisje) meer dan in 1888.

De hoogste klasse bestond uit 4, de middelste uit 6 en de laagste uit 45 leerlingen.

Alle leerlingen genoten kosteloos onderwijs.

De school werd zeer geregeld bezocht. Elke leerling verzuimde in 1889 gemiddeld slechts 9 schooldagen, dat is 5 dagen minder dan in 1888.

19 leerlingen verlieten de school; geen hunner had alle klassen doorloopen.

Het aantal bewaarscholen bedroeg op ultimo 1889 22, bevolkt met 1323 leerlingen, tegen 21 scholen met 1103 leerlingen in 1888.

Hier volgt eene opgave van bedoelde scholen en de plaatsen, waar zij gevestigd waren:

te *Batavia:*

1e. de *eerste* school der Vereeniging tot het verschaffen van voorbereidend onderricht, hoofdzakelijk aan kinderen van minvermogende Europeanen en met dezen gelijkgestelden, met 136 leerlingen (82 jongens en 54 meisjes),

2e. de *tweede* school dier Vereeniging met 67 leerlingen (29 jongens en 38 meisjes),

3e. de Fröbelklasse der Ursulinen te *Noordwijk* met 79 leerlingen (31 jongens en 48 meisjes),

4e. die der Ursulinen te *Weltevreden* met 71 leerlingen (35 jongens en 36 meisjes),

5e. de Christelijke bewaarschool met 82 leerlingen (36 jongens en 46 meisjes);

te *Buitenzorg:*

6e. de Fröbelklasse van mevrouw Van den Dungen Gronovius met 7 leerlingen (3 jongens en 4 meisjes);

te *Tegal:*

7e. eene bewaarschool met 14 leerlingen (6 jongens en 8 meisjes);

te *Semarang:*

8e. de school der Vrijmetselaarsloge met 124 leerlingen (61 jongens en 63 meisjes),

9e. de Fröbelklasse der Zusters Franciscanessen met 90 leerlingen (34 jongens en 56 meisjes),

10e. die der Mariaschool met 60 leerlingen (25 jongens en 35 meisjes),

11e. die van het Roomsch-Katholieke weeshuis met 36 leerlingen (9 jongens en 27 meisjes) en

12e. die van het Protestantsche weeshuis met 34 leerlingen (18 jongens en 16 meisjes);

te *Soerabaja:*

13e. de Fröbelklasse der Zusters Ursulinen met 110 leerlingen,

14e. de Fröbelklasse der meisjesschool van mejuffrouw ALMEROOD met 33 leerlingen;

te *Probolinggo*:

15e. de bewaarschool van mejuffrouw KUHR met 49 leerlingen (26 jongens en 23 meisjes);

te *Magelang*:

16e. eene bewaarschool met 24 leerlingen (11 jongens en 13 meisjes);

te *Djokjakarta:*

17e. eene school van de Vrijmetselaarsloge met 86 leerlingen (44 jongens en 42 meisjes);

te *Soerakarta:*

18e. die der Vereeniging »de Solosche Fröbelschool" met 65 leerlingen (28 jongens en 37 meisjes);

te *Padang:*

19e. de Fröbelklasse der Zusters van Liefde met 46 leerlingen (22 jongens en 24 meisjes);

20e. de school der Vrijmetselaarsloge met 48 leerlingen (19 jongens en 29 meisjes);

te *Makasser:*

21e. de bewaarschool van mejuffrouw VAN HASSELT met 37 leerlingen;

te *Neira (Banda):*

22e. die van mejuffrouw E. C. DE VRIES met 25 leerlingen.

De *Bataviasche Ambachtsschool,* welke door een gouvernementssubsidie van *f* 3000.— 's jaars gesteund wordt, telde onder ultimo December 1889 75 leerlingen, van welke 55 tot de smeedlessen en 20 tot de timmerlessen werden gerekend, terwijl zich nog 9 sollicitanten, waaronder ook van plaatsen buiten *Batavia,* hadden aangemeld, aan wier verzoek om toelating niet dadelijk kon worden voldaan.

In den loop van het jaar werden 56 nieuwe leerlingen toegelaten 40 voor de smeed- en 16 voor de timmerlessen.

Daarentegen verlieten 49 leerlingen de school om verschillende redenen, daaronder 5 wegens het afleggen van het examen voor op-

zichter bij de Burgerlijke Openbare Werken en 12 andere, die in verschillende betrekkingen werden geplaatst of door het onderwijs, dat zij genoten, hiertoe geheel of gedeeltelijk in staat gesteld, met handenarbeid geld gingen verdienen, terwijl 1 overging tot den Post- en Telegraafdienst.

De klacht moet herhaald worden dat verscheidene leerlingen, waaronder zeer geschikte, de inrichting veel vroeger verlieten dan in hun eigen belang wenschelijk was.

Het toekennen van daggeld, beproefd als middel om het ontijdig vertrek van leerlingen tegen te gaan, schijnt tot dusverre weinig invloed te hebben uitgeoefend. Eene verhooging en uitbreiding der daggelden zou wellicht eenige verbetering kunnen aanbrengen, maar de toestand der finantiën laat niet toe, hiermede verder dan thans te gaan.

Tengevolge der optreding van een Directeur, die met het beheer der geheele inrichting, ook met de regeling van en het toezicht op het practisch en theoretisch onderwijs belast is, kon aan de theoretische lessen eene gewenschte uitbreiding gegeven worden.

De lessen in de wiskunde werden in twee afdeelingen gesplitst. De tot de hoogste afdeeling behoorende leerlingen ontvingen tevens onderwijs in:

het werktuigkundig teekenen en de beginselen van machinenbouw,

de leer der bouwstoffen,

de beginselen van natuur-, werktuig- en stoomwerktuigkunde.

Door het ontbreken van bepaalde eischen voor het machinisten-examen, was het tot dusverre niet mogelijk op afdoende wijze een cursus ter voorbereiding voor dit examen te organiseeren.

In het personeel der onderwijzers, die de theoretische lessen als bijzaak waarnemen en alleen over de namiddag- en avonduren kunnen beschikken, hadden eenige ongewenschte mutatiën plaats.

De uitslag eener in Maart uitgespeelde geldloterij heeft het bestuur in staat gesteld om de voorbereidende maatregelen voor de oprichting van twee geprojecteerde gebouwen te nemen.

Het eene zal de noodige ruimte bevatten voor de smederij, de bankwerkerij, den timmermanswinkel alsmede voor een paar magazijnen en kantoren.

Het andere zal drie ruime schoolvertrekken ten behoeve van de theoretische lessen en eene eenvoudige woning voor den directeur bevatten.

§ 5.

Omvang van het onderwijs.

De omvang van het onderwijs onderging wederom eenige uitbreiding doordat vergund werd aan de gemengde scholen te *Tjandi* (hoofdplaats *Semarang*), *Soemenep*, *Magelang* en *Gorontalo* de beginselen van de Fransche taal te onderwijzen. Het onderricht in de beginselen der Engelsche taal aan twee scholen te *Soerabaja* (de 1e gemengde school A en de 1e meisjesschool) werd voortgezet, ook dat in de vrouwelijke handwerken aan de gemengde school te *Pekalongan*.

De regelen en het leerplan voor het onderwijs in vrouwelijke handwerken, welker vaststelling in § 1 vermeld werd, hebben ten doel de eenheid bij het onderwijs in dat vak te vorderen, en kunnen beschouwd worden als eene aanvulling van het algemeene leerplan, laatstelijk vastgesteld bij 's Directeurs besluit van 13 September 1877 N°. 10026.

Onder de leerlingen der openbare eerste lagere school te *Gombong* (*Bagelen*) (zie omtrent deze school de mededeeling onder § 4) zijn medegeteld 96 jongens tusschen 16 en 18 jaren oud (militaire pupillen), die met het oog op hunne geringe vorderingen afzonderlijk onderwijs ontvangen. Zij zijn in drie afdeelingen gesplitst, waarvan de laagste 2, de middelste 59 en de hoogste 35 leerlingen telde.

Aan de meeste particuliere scholen werden behalve de vakken van het gewoon lager onderwijs, ook eene of meer vreemde talen, de gymnastiek, het teekenen, de nuttige en fraaie handwerken voor meisjes, aan enkele bovendien de wiskunde onderwezen.

Aan 8 van de 141 openbare en aan 1 van de 16 particuliere scholen waren geene leerlingen vergenoeg gevorderd om eene hoogste klasse te vormen.

Het aantal leerlingen in de hoogste klasse van alle scholen te zamen bedroeg ruim 14 percent van het aantal leerlingen, dat is ongeveer 1 percent meer dan in het vorige jaar.

§ 6.

Onderwijzend personeel.

De rapporten over de geschiktheid en het gedrag der onderwijzers en onderwijzeressen waren in den regel gunstig.

Op vier onderwijzers werden de straffen toegepast, vermeld in artikel 8 van de bepalingen tot regeling van de klassen en de bezoldigingen der onderwijzers (Staatsblad 1875 N°. 76*a*). Een van hen werd teruggesteld in eene lagere klasse; voor de drie andere werd een bepaalde tijd aangewezen, die ter erlanging van verdere traktements verhoogingen buiten berekening blijft.

De onderwijzersvereeniging te *Batavia* en die te *Soerabaja* hielden geregeld elke maand vergaderingen ter bespreking van onderwerpen het lager onderwijs betreffende.

De eerste telde onder ultimo December 1889 35, de tweede 20 leden.

De staat L[a] C bevat opgaven van de aantallen onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen, die bij het einde van 1889 in elk gewest zoowel aan de openbare als aan de particuliere scholen gevonden werden.

Staat L[a] D bevat eene naamlijst van de inspecteurs en van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen.

Staat L[a] E geeft een overzicht van de mutatiën, welke gedurende het jaar 1889 onder dit personeel plaats hadden.

Blijkens staat L[a] C bestond het personeel:

a. aan de openbare scholen uit:

116 hoofdonderwijzers (+ 2) (1),
25 hoofdonderwijzeressen (+ 2),
158 hulponderwijzers (+ 18),
135 hulponderwijzeressen (— 11),
2 mannelijke kweekelingen (— 3) en
2 vrouwelijke kweekelingen (— 5);

b. aan de bijzondere scholen uit:

7 hoofdonderwijzers (— 1),
9 hoofdonderwijzeressen (— 1),
20 hulponderwijzers (+ 4),
63 hulponderwijzeressen (+ 1),
0 mannelijke kweekelingen (— 2) en
5 vrouwelijke kweekelingen (+ 1).

Het geheele personeel bij het openbaar lager onderwijs in dienst, (2) met inbegrip van hen, die met buitenlandsch verlof afwezig (27 onderwijzers en 14 onderwijzeressen), op nonactiviteit (1 onderwijzer en 1 onderwijzeres) of bij andere takken van dienst gedetacheerd waren (2 onderwijzers en 1 onderwijzeres bij het middelbaar, alsmede 15 onderwijzers bij het inlandsch onderwijs) bestond onder ultimo December 1889 uit:

63 onderwijzers der 1e klasse,
133 » » 2e » ,
53 » » 3e » met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer,
70 onderwijzers der 3e » met akte van bekwaamheid als hulponderwijzer,
12 onderwijzeressen der 1e klasse,

---

(1) De cijfers tusschen haakjes geven het verschil met 1888 aan.
(2) De kweekelingen, allen onbezoldigd, zijn hier niet medegeteld.

31 onderwijzeressen der 2e klasse,
10 » » 3e » met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres en
124 » » 3e » met akte van bekwaamheid als hulponderwijzeres.

Het geheele uit 's lands kas bezoldigde personeel bestond derhalve uit 496 personen:

319 mannen, van welke 249 of 78 percent de hoofdakte bezaten, en

177 vrouwen, van welke 53 of 30 percent in het bezit der hoofdakte waren.

Een jaar te voren waren deze cijfers:

totaal 487 personen.

293 mannen, van welke 232 of 79 percent met de hoofdakte en

194 vrouwen, van welke 52 of bijna 27 percent met de hoofdakte.

In de verschillende opgaven zijn *niet* begrepen 38 hulponderwijzeressen, die op haar verzoek zonder bezoldiging aan verschillende openbare lagere scholen waren werkzaam gesteld.

Uit staat La E is het volgende overzicht betreffende de mutatiën gedurende 1889 getrokken:

a. 8 onderwijzers en 1 onderwijzeres overleden;

b. 3 onderwijzers en 8 onderwijzeressen werden eervol uit 's lands dienst ontslagen;

c. 1 onderwijzer en 22 onderwijzeressen werden eervol uit hunne betrekking ontslagen of van tijdelijke werkzaamstelling ontheven;

d. 6 onderwijzers gingen over in andere betrekkingen;

e. 11 onderwijzers en 5 onderwijzeressen vertrokken met verlof naar *Europa*;

f. 6 onderwijzers en
3 onderwijzeressen werden herbenoemd na nonactiviteit of aangesteld na terugkeer van verlof;

g. 36 onderwijzers en
15 onderwijzeressen traden bij het lager onderwijs in dienst; van dezen waren 26 onderwijzers en 3 onderwijzeressen uit *Nederland* gezonden en hadden zich 10 onderwijzers en 10 onderwijzeressen in *Indië* aangemeld;

h. 1 leeraar bij het middelbaar onderwijs werd bij het lager onderwijs overgeplaatst.

Uit de vergelijking van deze opgaven met de gelijksoortige in het vorige verslag, blijkt voor de aangegeven rubrieken:

a. eene vermeerdering van 4 personen,
b. eene vermeerdering van 4 » ,
c. eene vermeerdering van 3 » ,
d. eene vermeerdering van 1 persoon,
e. eene vermindering van 2 personen,
f. eene vermindering van 7 » ,
g. gelijke cijfers en
h. eene vermeerdering van 1 persoon.

§ 7.

Getal en aard der leerlingen.

De staten L[a] F, G en H bevatten gewestelijke opgaven betreffende den leeftijd en het geslacht der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, welke bij het einde van 1889 de lagere scholen bezochten, alsmede eene vergelijking van de totalen met die van het vorige jaar.

Het aantal der bedoelde leerlingen bedroeg blijkens staat L[a] F aan de openbare scholen 10955 (6126 jongens en 4829 meisjes), of 325 (169 jongens en 156 meisjes) meer dan in 1888,

blijkens staat L[a] G aan de particuliere scholen 2351 (722 jongens en 1629 meisjes), dat is 27 meer (36 jongens meer en 9 meisjes minder) dan in 1888, en

blijkens staat L[a] H aan alle scholen te zamen 13306 (6848 jongens en 6458 meisjes), of 352 (205 jongens en 147 meisjes) meer dan in 1888.

De staten L[a]. I en K bevatten voor elke school in het bijzonder — L[a]. I voor de openbare en L[a]. K voor de particuliere scholen — opgaven omtrent de samenstelling van het onderwijzend personeel, de verdeeling der leerlingen naar landaard, kunne en vorderingen op het einde van het verslagjaar, alsmede omtrent het schoolverzuim en de leerlingen, die in den loop van het jaar de school verlieten; de totalen zijn vergeleken met die van 1888.

Aan de openbare scholen werd door 434 personen (kweekelingen en onbezoldigde hulponderwijzeressen zijn hierbij niet medegerekend) onderwijs gegeven aan 11916 leerlingen, dat is gemiddeld één onderwijzer of onderwijzeres op 27.4 leerlingen; in 1888 was deze verhouding 1 op 27.2.

Onder de leerlingen kwamen 961 kinderen van inlanders en vreemde oosterlingen voor, namelijk:

344 inlandsche christenen (246 jongens en 98 meisjes),

438 inlanders, niet-christenen (418 jongens en 20 meisjes) en

179 vreemde oosterlingen (169 jongens en 10 meisjes).

Een jaar te voren beliep het aantal niet-Europeesche kinderen 897 of 64 minder dan in 1889.

5795 leerlingen genoten kosteloos onderwijs, dat is 48.6 percent van het geheel tegen 49 percent in het vorige jaar.

In verband met hunne vorderingen waren de leerlingen aldus verdeeld:

5916 leerlingen bevolkten de laagste, 4543 de middelste en 1457 de hoogste klasse, dat is achtereenvolgens 190, 144 en 55 meer dan in 1888.

Het gemiddelde schoolverzuim per leerling bedroeg in 1889 bijna 21 dagen, dus ongeveer evenveel als in vorige jaren. Uit den aard der zaak liep dit gemiddelde voor elke school in het bijzonder zeer uiteen. Van de scholen, die het geheele jaar in werking waren, had die te *Palembang* het geringste verzuim (4 dagen per leerling) en die te *Kraksaän* het hoogste (51 dagen per leerling).

Na alle klassen doorloopen te hebben verlieten 565 leerlingen de school tegen 560 in het jaar te voren.

Om andere redenen dan wegens volbrachten leertijd werden 4411 leerlingen afgevoerd (of 577 meer dan in 1888), welke zich echter grootendeels weder bij andere scholen lieten inschrijven. Bijzonder groot is het aantal mutatiën op plaatsen, waar nieuwe scholen worden opgericht en waarheen dan een aantal leerlingen van de daar bestaande scholen overgaan; dit had in het verslagjaar te *Meester-Cornelis*, *Buitenzorg*, *Bandoeng*, *Poerworedjo* en *Gombong* plaats.

Aan de particuliere scholen werd door 99 personen — ook hier zijn de kweekelingen niet medegeteld — onderwijs gegeven aan 2554 leerlingen, dat is gemiddeld 1 op 24.8 tegen 1 op 24.3 in 1888.

Het getal niet-Europeesche leerlingen bedroeg slechts 3 kinderen (jongens) van inlanders, niet-Christenen. Kinderen van vreemde oosterlingen kwamen niet voor, evenmin als in de beide vorige jaren. Op het einde van 1888 bezochten 6 kinderen van inlanders de particuliere scholen, namelijk 1 Christen-meisje en 5 niet-Christenen (4 jongens en 1 meisje).

De verdeeling der leerlingen naar hunne schoolklasse was als volgt: 984 waren in de laagste, 795 in de middelste en 577 in de hoogste klasse geplaatst, dat is respectievelijk 13 minder, 14 minder en 51 meer dan in 1888.

Wederom waren de opgaven betreffende het schoolverzuim onvolledig, zoodat daaruit geen gemiddeld cijfer kan opgemaakt worden.

Het aantal leerlingen, die de school verlieten, bedroeg — voor zooveel opgegeven — 552, waarvan 154 na alle klassen doorloopen te

hebben en 398 om andere redenen. Dit maakt 31 (11 van de eerste en 20 van de laatste rubriek) meer dan in 1888.

§ 8.

Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken.

Ten behoeve van vijf scholen: de 1e school B en de 2e school te *Batavia*, de 2e school en de meisjesschool te *Meester-Cornelis* en de school te *Bandjarnegara* werden nieuwe landsgebouwen opgericht.

Aan het onderhoud der overige gebouwen voor scholen en onderwijzerswoningen werd de noodige zorg besteed.

Eenige schoollokalen behoeven vergrooting of verbetering.

Schoolmeubilair en leermiddelen verkeerden over het algemeen in goeden staat.

De inrichting der meeste particuliere scholen was zeer voldoende.

De bestaande schoolbibliotheken werden onderhouden en uitgebreid; eenige nieuwe werden aangelegd.

Op het einde van 1889 waren aan 127 openbare lagere scholen (7 meer dan in 1888) kinderbibliotheken verbonden, te zamen 28020 werkjes bevattende, dat is 1917 meer dan in 1888.

Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië gedurende 1889.

JAREN.	UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	VERSCHIL.	AANTAL (1) LEERLINGEN.	GEMIDDELDE KOSTEN PER LEERLING.	AANMERKINGEN.
1889	*a.* Aan traktementen, reiskosten enz. van de inspecteurs	*f* 34778 09⁵					(1) De getallen in deze kolom omvatten al de kinderen, die in den loop van het jaar schoolonderwijs hebben genoten.
	b. » indemniteit voor schrijfloonen aan de plaatselijke schoolcommissien.	» 3525 —					
	c. » traktementen en toelagen van onderwijzers, onderwijzeressen en bedienden	» 1344875 63					
	d. » aandeelen der onderwijzers en onderwijzeressen in de schoolgelden	» 21254 69					
	e. » boeken, schoolbehoeften, meubilair, enz.	» 54652 72					
	f. » opleiding van onderwijzers	» 3476 48					
	g. » onderhoud der gebouwen, vernieuwingen en nieuwe werken	» 100960 91					
	h. » lokaalhuur	» 40100 —					
	i. » huishuur-indemniteit aan onderwijzers en onderwijzeressen	» 330800 —					
	Totaal	*f* 1934303 52⁵	*f* 212547 71	*f* 1721755 81⁵	16890	*f* 101 94	
1888	Aan gezamenlijke uitgaven	» 1845518 51⁵	» 207106 07⁵	» 1638412 44	16121	» 101 63	
	In 1889 { meer	*f* 88785 01	*f* 5441 63⁵	*f* 83343 37⁵	769	*f* 0 31	
	In 1889 { minder	— —	— —	— —	—	— —	

Specificatie der ontvangsten en der uitgaven, genoemd onder 1a c.,

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel (1). Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
						1ste Inspectie-
Bantam.....	Serang.....	2e kl.....	ƒ 4800.—			
		onderwijzeres....	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				ƒ 6390 —	ƒ 15 —	ƒ 40 —
Batavia.....	Hoofdplaats	1e kl.....	ƒ 6550.—			
	1e school A.....	2e »	» 3700.—			
		3e »	» 2100.—			
		3e »	» 1500.—			
		hulponderwijzeres.	» 1600.—			
		» ..	» 1920.—			
		bediende.....	» 120.—			
				» 17490 —	— —	— —
	1e school B.... .	1e kl.....	ƒ 6350.—			
		2e »	» 4200.—			
		3e »	» 2605.—			
		hulponderwijzeres.	» 2225.—			
		» ..	» 375 —			
		bediende.....	» 120.—			
				» 15875 —	» 85 —	» 8 90
	2e school	1e kl.....	ƒ 6000.—			
		2e »	» 3100.—			
		3e »	» 1875.—			
		3e »	» 1800.—			
		hulponderwijzeres.	» 1620.—			
		» ..	» 1500.—			
		bediende.....	» 120.—			
				» 16015 —	» 595 —	» 223 —
	3e school.....	1e kl.....	ƒ 6000.—			
		2e »	» 4400.—			
		3e »	» 1750.—			
		tijd. hulponderw..	» 875.—			
		bediende.....	» 120.—			
				» 13145 —	» 230 —	» 98 20
	4e school.....	1e kl.....	ƒ 5300.—			
		2e »	» 5100.—			
		Transporteeren ...	ƒ 10400.—	ƒ 68915 —	ƒ 925 —	ƒ 370 10

d. en *e.* in den staat van uitgaven en ontvangsten op blz. 67.

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
afdeeling.				
f 98 35	*f* 41 86	*f* 6585 21	*f* 418 62⁵	
» 240 57	» 686 79	» 18417 36	» 6867 90⁵	
» 131 83⁵	» 286 74	» 16587 47⁵	» 2867 37⁵	
» 587 40⁵	» 119 24	» 17539 64⁵	» 1192 37⁵	
» 384 41⁵	» 165 60⁵	» 14023 22	» 1656 05	
f 1442 57⁵	*f* 1300 33⁵	*f* 72952 91	*f* 13002 33	

(¹) In deze kolom zijn niet medegerekend de voorloopige traktementen der uit Nederland gezonden onderwijzers; de traktementen, uitbetaald over den duur der reis bij overplaatsing en de bezoldigingen der 3 teekenonderwijzers te Batavia, Semarang en Soerabaja, respectievelijk *f* 2659.63, *f* 4360 en *f* 3600.

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.								
		Traktementen van het onderwijzend personeel.			Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.						
Batavia	4e school	Per transport.....	f 10400.—	f 68915	—	f 925	—	f 370	10	
		3e kl.	» 1800.—							
		hulponderwijzeres.	» 1650.—							
		» ..	» 2000.—							
		bediende.....	120.—							
				» 15970	—	» 60	—	» 146	—	
	5e school	2e kl	f 4900.—							
		3e »	» 2150.—							
		bediende.....	» 120.—							
				» 7170	—	» 30	—	» 75	25	
	6e school	1e kl.....	f 6000.—							
		2e »	» 4800.—							
		3e »	» 1925.—							
		hulponderwijzeres.	» 1920.—							
		» ..	» 1850.—							
		tijd. » ..	» 375.—							
		bediende.....	» 120.—							
				» 16990	—	» 80	—	» 173	75	
	1e Meisjesschool...	1e kl.....	f 4900.—							
		2e »	» 3000.—							
		hulponderwijzeres.	» 2100.—							
		» ..	» 1550.—							
		» ..	» 1500.—							
		bediende.....	» 120.—							
				» 13170	—	—	—	—	—	
	2e Meisjesschool...	1e kl.....	f 4200.—							
		2e »	» 3300.—							
		hulponderwijzeres.	» 1050.—							
		» ..	» 2040.—							
		bediende	» 120.—							
				» 10710	—	» 67	50	» 467	45	
	Meester-Cornelis,..	1e kl.....	f 6600.—							
	1e school.....	2e »	» 3350.—							
		3e »	» 2500.—							
		hulponderwijzeres.	» 700.—							
		» ..	» 250.—							
		3e kl.	» 2175.—							
		tijd. hulponderw..	» 875.—							
		Transporteeren ...	f 16450.—	f 132925	—	f 1162	50	f 1232	55	

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 1442 57⁵	f 1300 23⁵	f 72952 91	f 13002 33	
» 270 73	» 66 91	» 16513 64	» 669 12⁵	
» 171 70	» 15 20	» 7462 15	» 152 —	
» 337 33	» 237 32	» 17818 40	» 2375 17⁵	
» 259 28	» 804 42⁵	» 14233 70⁵	» 8044 25	
» 273 38⁵	» 83 87⁵	» 11602 21	» 838 75	
f 2755 —	f 2507 96⁵	f 140583 01⁵	f 25079 63	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.							
		Traktementen van het onderwijzend personeel.			Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.					
Batavia		Per transport.....	f 16450.—	f 132925	—	f 1162	50	f 1232	55
		bediende.....	» 90.—						
				» 16540	—	» 180	—	» 57	30
	2e school (1).....	1e kl.....	f 3950.—						
		2e »	» 2225.—						
		hulponderwijzeres .	» 1400.—						
		bediende.....	» 90.—						
				» 7665	—	» 1337	—	» 66	25
	Meisjesschool.....	2e kl.....	f 4250.—						
		hulponderwijzeres .	» 1500.—						
		» .	» 1500.—						
		bediende.....	» 120.—						
				» 7370	—	» 120	—	» 250	60
	Buitenzorg.....	1e kl.....	f 6150.—						
	1e school.....	2e »	» 4200.—						
		3e »	» 1625.—						
		3e »	» 1775.—						
		hulponderwijzeres.	» 1500.—						
		tijd. » .	» 1500.—						
		bediende.....	» 90.—						
				» 16840	—	» 535	—	—	—
	2e school.....	1e kl.....	f 5800.—						
		2e »	» 3100.—						
		3e »	» 1425.—						
		hulponderwijzeres.	» 1500.—						
		bediende.....	» 90.—						
				» 11915	—	» 215	—	» 90	50
	Meisjesschool.....	1e kl.....	f 4800.—						
		2e »	» 3300.—						
		hulponderwijzeres.	» 2340.—						
		» ..	» 2100.—						
		bediende.....	» 90.—						
				» 12630	—	» 676	—	» 306	40
Krawang...	Poewakarta.....	2e kl.....	f 3600.—						
		hulponderwijzeres.	» 2100.—						
		bediende	» 90.—						
				» 5790	—	» 60	—	» 30	—
Preanger Regentschappen.	Bandong.....	1e kl.....	f 6600.—						
		2e »	» 4350.—						
		Transporteeren...	f 10950.—	f 211675	—	f 4285	50	f 2033	60

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen. schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 2755 —	f 2507 96⁵	f 140583 01⁵	f 25079 63	
» 270 14⁵	» 464 20	» 17511 64⁵	» 4642 01	(¹) De school werd in April 1889 geopend.
» 520 97⁵	» 30 77⁵	» 9620 —	» 307 75	
» 211 07	» 144 70	» 8096 37	» 1447 —	
» 225 75	» 450 02⁵	» 18050 77⁵	» 4500 25	
» 870 19	» 2 99	» 13093 68	» 29 87⁵	
» 338 95	» 250 50	» 14201 85	» 2505 —	
» 84 74	» 105 22⁵	» 6069 96⁵	» 1052 25	
f 5276 82	f 3956 38	f 227227 30	f 39563 76⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport		f 10950.—		f 211675	—	f	4285	50	f	2033	60
Pranger Regentschappen.		3e kl.		» 1725.—									
		hulponderwijzeres.		» 2400.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 15165	—	»	60	—	»	122	98[5]
	Meisjesschool (1)..	2e kl.....		f 750.—									
		tijd. hulponderw...		—									
		bediende.....		» 15.—									
						» 765	—	»	732	50	»	10	65
	Soekaboemi.....	2e kl.....		f 4750.—					(2)				
		3e »		» 1500.—									
		hulponderwijzeres.		» 1745.—									
		» ..		» 125.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 8210	—	»	156	—	»	54	25
	Tjandjoer.....	2e kl.....		f 4350.—									
		hulponderwijzeres.		» 1500.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 5940	—		—	—	»	47	25
	Garoet.....	2e kl.....		f 4200.—									
		tijd. hulponderw..		» 875.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 5165	—	»	216	44	»	9	50
Cheribon...	Hoofdplaats.....	1e kl.....		f 5500.—					(3)				
	Gemengde school..	2e »		» 4375.—									
		tijd. hulponderw..		» 1375.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 11340	—		—	—	»	58	75
	Meisjesschool.....	2e kl.....		f 3900.—									
		wd. hulponderw...		» 2970.—									
		bediende.....		f 90.—									
						» 6960	—	»	20	—	»	146	40
	Indramajoe.....	2e kl.....		f 3300.—									
		hulponderwijzeres.		» 1500.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 4890	—	»	40	—	»	11	75
Padangsche Benedenlanden.	Padang.....	1e kl.....		f 6000.—									
	1e school.....	2e »		» 4200.—									
		3e »		» 1700.—									
		Transporteeren ...		f 11900.—		f 270110	—	f	5510	44	f	2495	13[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 5276 82	f 3956 38	f 227227 30	f 39563 76⁵	
» 246 71	» 223 —	» 15817 69⁵	» 2230 —	(¹) Op 18 November 1889 geopend.
» 224 81	» 7 97⁵	» 1740 93⁵	» 79 75	(²) Inrichting.
» 163 86⁵	» 139 14	» 8723 25⁵	» 1391 37⁵	
» 68 37	» 100 14	» 6155 76	» 1001 37⁵	
» 83 02	» 121 52	» 5595 48	» 1215 21	(³) Inrichting.
» 256 71	» 83 70	» 11739 16	» 837 —	
» 98 32	» 70 25	» 7294 97	» 702 47	
» 136 63	» 72 94	» 5151 32	» 729 37⁵	
f 6555 25⁵	f 4775 04⁵	f 289445 87⁵	f 47750 32	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport....	f 11900.—	f 270110.—	f 5510.44	f 2495.13
Padangsche Benedenlanden.		hulponderwijzeres.	» 2340.—			
		tijd. » ..	» 1500.—			
		bediende..... ...	» 90.—			
				» 15830.—	» 135.—	» 9.—
	2e school.....	1e kl.....	f 5950.—			
		2e »	» 3650.—			
		3e »	» 1700.—			
		hulponderwijzeres.	» 2400.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 13790.—	» 35.—	» 129.—
	Meisjesschool.....	1e kl.....	f 3300.—			
		2e »	» 750.—			
		hulponderwijzeres.	» 2450.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6590.—	» 6.50	» 78.55
Padangsche Bovenlanden.	Fort de Kock.....	2e kl.....	f 4000.—			
		hulponderwijzeres.	» 1850.—			
		tijd. » ..	» 375.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6315.—	» 40.—	» 47.75
	Padang Pandjang..	2e kl.....	f 4200.—			
		tijd. hulponderw..	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5790.—	» 125.—	» 6.—
Tapanoelie..	Padang Sidimpoean.	2e kl.....	» 4200.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 4290.—	» .50.—	» 19.50
Benkoelen..	Hoofdplaats.....	2e kl.....	f 4250.—			
		hulponderwijzeres.	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5840.—	» 25.—	» 47.25
Palembang..	Hoofdplaats.....	2e kl.....	f 4200.—			
		3e »	» 750.—			
		hulponderwijzeres.	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6540.—	» 100.—	» 37.75
Banka.....	Muntok.....	2e kl.....	f 4650.—			
		3e »	» 1500.—			
		Transporteeren ...	f 6150.—	f 335095.—	f 6026.94	f 2869.93

Leermiddelen en prijzen.		10 pct. aandeel schoolgelden.		Totaal.		Ontvangen schoolgelden.		TOELICHTINGEN.
f 6555	25⁵	f 4775	04⁵	f 289445	87⁵	f 47750	32	
» 169	88	» 357	32⁵	» 16501	20⁵	» 3573	25	
» 295	47	» 77	45	» 14326	92	» 774	50	
» 119	68⁵	» 131	74	» 6926	47⁵	» 1317	37⁵	
» 129	50⁵	» 131	91	» 6664	16⁵	» 1319	07⁵	
» 117	26	» 90	50	» 6128	76	» 905	—	
» 114	50	» 23	57⁵	» 4497	57⁵	» 235	75	
» 105	77	» 77	0	» 6095	06	» 770	37⁵	
» 122	53⁵	» 191	90	» 6992	18⁵	» 1919	—	
f 7729	86	f 5856	48⁵	f 357578	22	f 58564	64⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport	ƒ	6150.—	ƒ	335095	—	ƒ	6026	94	ƒ	2869	93
Banka		bediende.....	»	90.—									
					»	6240	—	»	40	—	»	12	75
Riouw	Riouw.....	2e kl.....	ƒ	4450.—									
		hulponderwijzeres	»	1800.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6340	—	»	40	—	»	28	75
Atjeh	Kota-Radja	1e kl.....	ƒ	5000.—									
	1e school.....	2e »	»	3450.—									
		bediende.....	»	180.—									
		vivres.....	»	966.—									
					»	9596	—	»	40	—		—	—
	Kota-Radja	2e kl.....	ƒ	4425.—									
	2e school.....	3e »	»	1500.—									
		3e »	»	1500.—									
		bediende	»	180.—									
		vivres.....	»	1642.50									
					»	9247	50	»	76	—	»	21	50
Sumatra's	Medan.....	2e kl.....	ƒ	4750.—									
Oostkust		hulponderwijzeres	»	2100.—									
		bediende	»	210.—									
					»	7060	—	»	205	—	»	5	25
Wester-Afd.	Pontianak	2e kl...	ƒ	4550.—									
Borneo.....		3e »	»	1675.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6315	—	»	32	—	»	26	25

2de Inspectie-

Semarang ..	Hoofdplaats	1e kl.....	ƒ	5400.—									
	1e school A.....	2e »	»	3000.—									
		3e »	»	1800.—									
		hulponderwijzeres	»	2075.—									
		» .	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					ƒ	13865	—		50	—		—	—
	1e school B	1e kl.....	ƒ	6000.—									
		Transporteeren ..	ƒ	6000.—	ƒ	393754	50	ƒ	6509	94	ƒ	2964	43

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 7729 86	f 5856 48⁵	f 357578 22	f 58564 64⁵	
» 71 62	» 95 29	» 6459 66	» 952 87⁵	
» 95 18	» 55 21	» 6559 14	» 552 12⁵	
» 36 01	» 162 60	» 9834 61	» 1626 —	
» 195 41⁵	» 25 20	» 9565 61⁵	» 252 —	
» 133 42	» 162 91	» 7566 58	» 1629 12⁵	
» 112 42⁵	» 147 60	» 6633 27⁵	» 1476 —	

afdeeling.

f 170 21⁵	f 377 92	f 14464 13⁵	f 3779 22⁵
f 8544 14⁵	f 6885 21⁵	f 418660 23⁵	f 68831 99⁵

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
Semarang ..		Per transport....	ƒ	6000.—		ƒ 393758	50	ƒ	6509	94	ƒ	2964	43⅝
		2e kl.....	»	5200.—									
		3e »	»	1500.—									
		hulponderwijzeres	»	1950.—									
		» .	»	2220.—									
		bediende	»	90.—									
						» 16960	—		—	—	»	25	80
	2e school	1e kl.....	ƒ	6200.—									
		2e »	»	4225.—									
		3e »	»	2300.—									
		3e »	»	1500.—									
		hulponderwijzeres	»	1625.—									
		tijd. » .	»	1500.—									
		bediende	»	90.—									
						» 17440	—	»	50	—	»	162	25
	4e school	1e kl.....	ƒ	6600.—									
		2e »	»	4600.—									
		3e »	»	2025.—									
		3e »	»	1825.—									
		tijd. hulponderw.	»	1500.—									
		bediende	»	90.—									
						» 16640	—	»	122	—	»	114	—
	Meisjesschool.....	1e kl.....	ƒ	4200.—									
		2e »	»	3850.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		» .	»	1550.—									
		bediende	»	90.—									
						» 11190	—	»	162	08⅝	»	401	05
	Ambarawa	1e kl.....	ƒ	5600.—									
		2e »	»	4500.—									
		3e »	»	2375.—									
		tijd. hulponderw.	»	1500.—									
		bediende	»	90.—									
						» 14065	—	»	65	—	»	56	25
	Meisjesschool.....	2e kl.....	ƒ	3000.—									
		hulponderwijzeres	»	2095.—									
		bediende	»	90.—									
						» 5185	—	»	26	—	»	69	75
		Transporteeren				ƒ 475238	50	ƒ	6935	02⅝	ƒ	3793	53⅝

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 8549 14⅝	f 6885 21⅝	f 418660 25	f 68831 99⅝	
» 231 36	» 849 99	» 18067 15	» 8499 87⅝	
» 533 66	» 73 35	» 18259 26	» 733 50	
» 569 07	» 26 97⅝	» 17472 04⅝	» 269 75	
» 311 97⅝	» 153 21	» 12218 32	» 1532 12⅝	
» 426 93⅝	» 152 71	» 14765 89⅝	» 1527 12⅝	
» 52 96	» 87 24	» 5420 95	» 872 37⅝	
f 10670 10⅝	f 8226 69	f 502865 85⅝	f 82266 77⅝	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport.....		f 475258 50	f 6935 02⅝	f 3795 53⅝
Semarang..	Salatiga.....	1e kl.....	» 6600.—			
	1e School.....	2e »	» 4500.—			
		hulponderwijzeres	» 2050.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 13040 —	» 25 —	» 9 60
	2e school.....	1e kl.....	f 6000.—			
		2e »	» 4200.—			
		hulponderwijzeres	» 1720.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 12010 —	» 55 —	» 55 75
	Meisjesschool.....	2e kl.....	f 3500.—			
		tijd hulponderw..	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 4890 —	» 25 —	» 196 —
	Kendal.....	2e kl.....	f 4750.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6340 —	» 20 —	» 21 25
	Oenarang	2e kl.....	f 4800.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6390 —	» 20 —	» 24 75
	Tjandi.....	2e kl.....	f 5725.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6315 —	» 20 —	» 17 55
Tegal.....	Tegal	1e kl.....	f 6100.—			
		2e »	» 4200.—			
		3e »	» 1675.—			
		hulponderwijzeres	» 1625.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 13690 —	» 145 —	» 55 30
	Meisjesschool.....	2e kl.....	f 4150.—			
		hulponderwijzeres	» 2200.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6440 —	» 60 —	» 155 95
Pekalongan	Hoofdplaats.....	1e kl.....	f 5400.—			
		2e »	» 4500.—			
		Transporteeren...	f 9900.—	f 544353 50	f 7305 02⅝	f 4329 68⅝

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 10670 10⁵	f 8226 69	f 504865 85⁵	f 82266 74⁵	
» 93 50	» 187 26	» 13355 56	» 1872 58⁵	
» 250 09⁵	» 33 79	» 12384 63⁵	» 337 87⁵	
» 167 73	» 42 72⁵	» 5321 45⁵	» 427 25	
» 95 48	» 148 87⁵	» 6625 60⁵	» 1488 75	
» 120 85	» 52 95	» 6608 55	» 529 50	
» 61 32⁵	» 108 31	» 6522 18⁵	» 1083 12⁵	
» 319 53	» 159 96	» 14369 79	» 1599 62⁵	
» 56 97	» 58 69	» 6771 61	» 586 87⁵	
f 11815 58⁵	f 9019 25	f 576823 04⁵	f 90192 35	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport...	f	9900.—	f	544353	50	f	7505	02½	f	4529	68¾
Pekalongan.		hulponderwijzeres	»	2520.—									
		»	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	14010	—	»	68	—	»	91	50
	Batang	2e kl.....	f	4800.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	4890	—		—	—	»	66	81¾
Japara.....	Djoewana.....	2e kl.....	f	4500.—									
		hulponderwijzeres	»	500.—									
		3e kl.....	»	850.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	5940	—	»	273	—	»	17	50
	Pattie	1e kl.....	f	5800.—									
		2e »	»	1750.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		»	»	1125.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	10265	—	»	25	—	»	41	26
	Japara.....	2e kl.....	f	3750.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		bediende	»	90.—									
					»	5340	—	»	25	—	»	41	25
	Koedoes.....	2e kl.....	f	4300.—									
		3e »	»	2400.—									
		hulponderwijzeres	»	875.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	7665	—	»	129	—	»	58	75
Rembang ..	Hoofdplaats	1e kl.....	f	6600.—									
		2e »	»	3675.—									
		hulponderwijzeres	»	1800.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	12165	—	»	25	—	»	68	75
	Toeban.....	2e kl.....	f	5075.—									
		3e »	»	1625.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6790	—	»	65	—	»	45	—
	Bodjonegoro	2e kl.....	f	4650.—									
		3e »	»	1500.—									
		Transporteeren...	f	6150 —	f	611418	50	f	7915	02½	f	4738	51

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 11815,58½	f 9019,25	f 576825,04½	f 90192,55	
» 257,48½	» 139,52½	» 14566,51	» 1395,25	
» 32,48	» 66,80	» 5056,09½	» 668,—	
» 244,51	» 54,72	» 6529,73	» 547,17½	
» 212,98	» 108,41	» 10652,65	» 1084,12½	
» 120,45	» 67,99	» 5594,67	» 679,86½	
» 326,28	» 89,74	» 8248,77	» 897,37½	
» 208,23	» 151,48	» 12598,46	» 1514,76	
» 68,68	» 52,86	» 7019,54	» 528,60	
f 13286,66	f 9730,77½	f 647089,47	f 97307,48	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.									
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.	
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.					
		Per transport ...	f	6150.—	f	611418	50	f	7915,02⅝	f	4758,51
Rembang ..		hulponderwijzeres	»	1705.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	7945	—	»	25 —	»	42,75
Banjoemas..	Banjoemas	2e kl.....	f	4250.—							
		hulponderwijzeres	»	2340.—							
		3e kl.....	»	1750.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	8430	—	»	85 —	»	71 —
	Tjilatjap...	2e kl.....	f	3500.—							
		3e »	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	5090	—	»	50 —	»	37,75
	Poerbolinggo.....	2e kl.....	f	4450.—							
		3e »	»	500.—							
		hulponderwijzeres	»	1000.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	6040	—	»	30 —	»	26,50
	Bandjarnegara.....	2e kl.....	f	4100.—							
		tijd. hulponderw.	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	5690	—	»	190 —	»	15,25
Bagelen....	Poerworedjo.....	1e kl.....	f	5700.—							
		2e »	»	3600.—							
		hulponderwijzeres	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	10890	—	»	375 —	»	103,95
	Meisjesschool (1)..	2e kl.....	f	350.—							
		bediende	»	7.50							
					»	357	50	»	315 —	—	—
	Wonosobo.....	2e kl.....	f	4200.—							
		3e »	»	1275.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	5565	—	»	20 —	»	5,05
	Keboemen.....	2e kl.....	f	4150.—							
		tijd. hulonderw..	»	1975.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	6215	—	»	20 —	»	11,50
	Gombong	2e kl.....	f	2100.—							
	2e school (2).....	hulponderwijzeres	»	1260.—							
		Transporteeren...	f	3360.—	f	667641	—	f	9025,02⅝	f	3052,26

(1) Meisjesschool te Rembang.
(2) 2e school te Gombong.

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 13286 66	f 9750 77½	f 647089 47	f 97587 48	
» 161 70	» 106 75	» 8281 20	» 1067 50	
» 126 47	» 97 30	» 8809 77	» 975 —	
» 203 93½	» 51 94	» 5433 62½	» 519 37½	
» 77 56	» 81 02½	» 6255 08½	» 810 25	
» 102 14½	» 159 48½	» 6156 88	» 1594 85	
» 420 70	» 395 29	» 12184 94	» 3952 88½	(1) Geopend 2 December 1889.
» 240 30	» 9 —	» 921 80	» 90 —	
» 50 31½	» 180 50	» 5820 86½	» 1805 —	
» 52 84½	» 138 90	» 6438 24½	» 1389 —	(2) Geopend 18 Mei 1889.
f 14722 63	f 10950 96½	f 707391 88	f 109309 34	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.									
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.	
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.					
Bagelen....		Per transport....		ƒ 3360.—		ƒ 667641	--	ƒ 9025	02⁵	ƒ 5052	26
		bediende.....		» 90.—							
	Gombong	1e kl.....		ƒ 5700.—		» 3450	—	» 756	—	» 18	25
	Pupillenschool	2e »		» 3000.—				(1)			
		3e »		» 1925.—							
		3e »		» 425.—							
		3e »		» 1375.—							
		3e »		» 1750.—							
		3e »		» 1450.—							
		3e »		» 1575.—							
		3e »		» 2100.—							
		tijd. 3e kl.....		» 1500.—							
		» »		» 1500.—							
		» »		» 1500.—							
		» »		» 1250.—							
		bediende.....		» 90.—							
Kedoe.....	Magelang	1e kl.....		ƒ 5800.—		» 25140	—	» 475	—	» 979	75
	Gemengde school..	2e »		» 3600.—							
		3e »		» 1950.—							
		3e »		» 1250.—							
		hulponderwijzeres		» 1500.—							
		bediende.....		» 90.—							
	Meisjesschool	2e kl.....		ƒ 3300.—		» 14190	—	» 224	—	» 54	
		hulponderwijzeres		» 2645.—							
		bediende.....		» 90.—							
Djokjakarta.	Hoofdplaats.....	1e kl.....		ƒ 6500.—		» 6035	—	» 25	—	» 110	30
	1e school.....	2e »		» 3250.—							
		3e »		» 1750.—							
		3e »		» 1600.—							
		hulponderwijzeres		» 1500.—							
		»		» 1625.—							
		tijd. hulponderw.		» 1250.—							
		Transporteeren...		17475.—		ƒ 716456	—	ƒ 10505	02⁵	ƒ 6214	56

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 14722 63	f 10950 96⁵	f 707391 88	f 109509 34	
» 280 59	» 40 96	» 4545 80	« 409 62⁵	(1) Voor eerste inrichting.
» 915 11⁵	» 5 —	» 27514 86⁵	» 50 —	
» 442 45	» 316 27⁵	» 15226 70⁵	» 3162 75	
» 133 50	» 131 87⁵	» 6435 47⁵	» 1318 75	
f 16494 06⁵	f 11445 07⁵	f 761114 72⁵	f 114450 46⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport....	f 17475.—	f 716456 —	f 10505 02⁵	f 6214 56
Djokjakarta.		bediende.....	» 90.—			
				» 17565 —	» 25 —	» 14 80
	2e school.....	1e kl.....	f 6050.—			
		2e »	» 5425.—			
		3e »	» 1500.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		tijd. »	» 250.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 14815 —	» 25 —	» 97 50
	Meisjesschool.....	1e kl.....	f 4200.—			
		2e »	» 2200.—			
		hulponderwijzeres	» 1975.—			
		»	» 2050.—			
		»	» 2035.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 12550 —	» 200 —	» 171 85
Soerakarta .	Hoofdplaats.....	1e kl.....	f 6600.—			
	1e school.....	2e »	» 4550.—			
		3e »	» 375.—			
		hulponderwijzeres	» 1800.—			
		»	» 2010.—			
		»	» 1800.—			
		bediende	» 90.—			
				» 17225 —	» 45 —	» 5 65
	2e school.....	1e kl.....	f 5100.—			
		2e »	» 4800.—			
		3e »	» 2700.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		tijd. »	» 1125.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 15315 —	» 100 —	» 135 75
	3e school.....	1e kl.....	f 5400.—			
		2e »	» 3150.—			
		2 hulponderwrs...	» 4025.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 12665 —	» 100 —	» 59 52
	Meisjesschool.....	1e kl.....	f 4800.—			
		Transporteeren ..	f 4800.—	f 806591 —	f 11000 02⁵	f 6699 63

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 16494 06⁵	f 11445 07⁵	f 761119 72⁵	f 114450 46⁵	
» 206 96	» 543 07⁵	» 18354 83⁵	» 5430 75	
» 445 21	» 146 —	» 15528 71	» 1460 —	
» 355 26	» 256 82⁵	» 13553 93⁵	» 2568 25	
» 157 58	» 253 65	» 17646 68	» 2536 50	
» 678 48	» 30 07⁵	» 16259 30⁵	» 300 75	
» 595 46⁵	» 337 89	» 13357 87⁵	» 3378 87⁵	
f 18712 82	» 12992 59	f 855996 06⁵	f 129925 59	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.									
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.	
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.					
		Per transport....	f	4800.—		f 806591	—	f 11000	02⅝	f 6699	63
Soerakarta..		2e kl.....	»	2400.—							
		hulponderwijzeres	»	2315.—							
		tijd. » .	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 11105	—	» 121	—	» 171	23⅝
	Klatten.....	1e kl.....	f	4700.—							
		2e »	»	1400.—							
		3e »	»	1225.—							
		hulponderwijzeres	»	2340.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 9755	—	» 230	—	» 78	25
	Bojalali.....	2e kl.....	f	4475.—							
		3e »	»	1575.—							
		tijd. 3e kl.....	»	1125.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 7265	—	» 210	—	» 86	—
Madioen....	Madioen	1e kl.....	f	5600.—							
	Hoofdplaats.....	2e »	»	3500.—							
		wd. 3e kl.....	»	2050.—							
		hulponderwijzeres	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 12740	—	» 45	—	» 86	—
	Ngawi.....	2e kl.....	f	4200.—							
		3e »	»	1725.—							
		hulponderwijzeres	»	1625.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 7640	—	» 167	—	» 69	75
	Patjitan.....	2e kl.....	f	4250.—							
		bediende	»	90.—							
						» 4340	—	—	—	» 24	25
Kediri.....	Kediri.....	1e kl.....	f	6600.—							
		2e »	»	5175.—							
		hulponderwijzeres	»	2220.—							
		.	»	1500.—							
		bediende.....	f	90.—							
						» 15585	—	» 25	—	» 78	—
	Blitar.....	1e kl.....	f	5800.—							
		2e »	»	4150.—							
		Transporteeren...	f	9950.—		f 875021	—	f 11798	02⅝	f 7293	11⅝

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 18712 82	ƒ 12992 59	ƒ 855996 06⅝	ƒ 129925 59	
» 163 41	» 171 55	» 11731 99⅞	» 1713 50	
» 290 47⅝	» 48 58	» 10402 30⅞	» 485 81⅝	
» 221 13⅝	» 66 25	» 7848 38⅝	» 662 50	
» 255 03	» 222 37⅝	» 13348 40⅞	» 2223 75	
» 145 55	» 147 81	» 8169 91	» 1478 12⅝	
» 79 19	» 68 55	» 4511 79	» 683 50	
» 196 87⅝	» 213 93	» 16098 80⅝	» 2159 33	
ƒ 20064 28⅝	ƒ 13931 23⅝	ƒ 928107 66	ƒ 139312 11	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
Kediri.....		Per transport....	*f*	9950.—	*f*	875021	—	*f*	11798	02⁵	*f*	7293	11⁵
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		tijd. » .	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	13040	—	»	225	—	»	63	35
	Toeloeng Agoeng..	2e kl.....	*f*	4200.—									
		3e »	»	1500.—									
		hulponderwijzeres	»	2215.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	8005	—	»	158	—	»	116	65
	Ngandjoek.....	2e kl.....	*f*	3925.—									
		tijd. 3e kl.....	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	5515	—	»	20	—	»	42	75
Z.- en Oosterafdeeling v. Borneo.	Bandjermasin.....	1e kl.....	*f*	5400.—									
	Gemengde school..	2e »	»	3000.—									
		3e »	»	1550.—									
		hulponderwijzeres	»	2295.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	12335	—	»	55	—	»	84	15
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f*	3600.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	5190	—	»	20	—	»	90	95

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 20064 28⁵	*f* 15931 25⁵	*f* 928107 66	*f* 139312 11	
» 222 75⁵	» 153 21	» 15704 31⁵	» 1533 12⁵	
» 126 22	» 110 69	» 8510 56	» 1106 87⁵	
» 95 51	» 117 54	» 5790 80	» 1175 44⁵	
» 209 01	» 192 50	» 12875 46	» 1925 —	
» 84 72	» 135 67⁵	» 5519 34⁵	» 1336 75	

afdeeling.

f 241 84⁵	» 329 15	*f* 15560 59⁵	*f* 3291 50
f 21044 54⁵	*f* 14967 80	*f* 989868 53⁵	*f* 149678 80⁵

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
Soerabaja . .		Per transport....	*f*	10200.—	*f*	953891	—	*f*	12276	02⁵	*f*	7689	36⁵
		3e kl.....	»	1675.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		» .	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
	2e school				»	14965	—	»	140	—	»	6	30
		1e kl.....	*f*	5750.—									
		2e »	»	3800.—									
		5e »	»	2700.—									
		3e »	»	500.—									
		3e »	»	450.—									
		hulponderwijzeres	»	1675.—									
		» .	»	1125.—									
		» .	»	500.—									
		» .	»	875.—									
		bediende.....	»	90.-									
	3e school				»	17465	—	»	130	—	»	82	—
		1e kl.....	*f*	6150 —									
		2e »	»	4050.—									
		3e »	»	1500.—									
		hulponderwijzeres	»	1375·—									
		» .	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
	4e school.....				»	14665	—	»	90	—	»	80	75
		1e kl.....	*f*	5500.—									
		2e »	»	3600.—									
		3e »	»	2700.—									
		bediende.....	»	90.—									
	5e school.....				»	11890	—	»	50	—	»	45	75
		1e kl.....	*f*	6300.—									
		2e »	»	3100.—									
		hulponderwijzeres	»	2400.—									
		» .	»	2665.—									
		bediende.....	»	90.—									
	1e meisjesschool...				»	14555	—		—	—	»	116	25
		1e kl.....	*f*	4800.—									
		2e »	»	3300.—									
		hulponderwijzeres	»	1650.—									
		tijd. » .	»	1500.—									
		Transporteeren...	*f*	11250.—	*f*	1007431	—	*f*	12686	02⁵	*f*	8020	41⁵

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 21044 34⁵	*f* 14967 80	*f* 989868 53⁵	*f* 149678 80⁵	
» 251 50	» 814 24	» 16177 04	» 8142 37⁵	
» 543 24	» 98 97	» 18319 21	» 989 72⁵	
» 309 54	» 181 60	» 15326 89	» 1816 —	
» 133 64⁵	» 80 26	» 12199 65⁵	» 802 62⁵	
» 281 20	» 26 17⁵	» 14978 62⁵	» 261 75	
f 22563 47	*f* 16169 04⁵	*f* 1066869 95⁵	*f* 161691 28	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.									
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.		Totaal per school.						
		Per transport....	*f*	11250.—	*f*	1007451	—	*f*	12686	02⁵	*f* 8020 41⁵
Soerabaja...		tijd. hulponderw.	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
	2e meisjesschool...				»	12840	—	»	610	—	— —
		1e kl.....	*f*	4800.—							
		2e »	»	4000.—							
		hulponderwijzeres	»	3115.—							
		bediende.....	»	90.—							
	Grissee.....				»	12005			—		» 303 —
		2e kl	*f*	3850.—							
		3e »	»	1925 —							
		bediende.....	»	90.—							
	Modjokerto				»	5865	—	»	20	—	» 33 75
		1e kl.....	*f*	6000.—							
		2e »	»	4025.—							
		hulponderwijzeres	»	1950.—							
		bediende.....	»	90.—							
	Sidhoardjo.....				»	12065	—	»	40	—	» 52 75
		2e kl.....	*f*	4400.—							
		hulponderwijzeres	»	1500.—							
		3e kl.....	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
Madoera ...	Pamekassan				»	7490	—	»	60	—	» 31 75
		2e kl.....	*f*	4800.—							
		hulponderwijzeres	»	1925.—							
		bediende.....	»	90.—							
	Bangkalan.....				»	6815	—		—	—	» 33 —
		2e kl.....	*f*	3500.—							
		3e »	»	300. —							
		bediende.....	»	90.—							
	Soemenep.....				»	3890	—		—	—	» 4 50
		2e kl.....	*f*	4200.—							
		3e »	»	1500.—							
		bediende	»	90.—							
Pasoeroean .	Pasoeroean				»	5790	—	»	30	—	» 44 05
		1e kl.....	*f*	5600.—							
	Gemengde school..	2e »	»	3000.—							
		hulponderwijzeres	»	2100.—							
		» .	»	1500.—							
		Transporteeren...	*f*	12200.—	*f*	1074191	—	*f*	13446	02⁵	*f* 8523 21⁵

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 22563 47	ƒ 16169 04⅝	ƒ 1066869 95⅝	ƒ 161691 28	
» 235 21	» 399 31	» 14084 52	» 3993 12⅝	
» 410 37	» 15 72⅝	» 12734 09⅝	» 157 25	
» 112 68	» 65 77⅝	» 6095 20⅝	» 657 75	
» 195 08⅝	» 89 29	» 12442 12⅝	» 892 87⅝	
» 85 58⅝	» 110 72⅝	» 7778 06	» 1107 25	
» 251 85⅝	» 124 10	» 7225 95⅝	» 1241 —	
» 25 10	» 67 91	» 3987 51	» 679 12⅝	
» 158 98	» 40 36	» 6063 59	» 403 62⅝	
» 24038 33⅝	ƒ 17080 24	ƒ 1157278 81⅝	ƒ 170805 28	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
Pasoerocan .		Per transport....	*f* 12200 —	*f* 1074191 —	*f* 13446 02⅝	*f* 8523 21⅝
		bediende.....	» 90.—			
				» 12290 —	» 50 —	» 79 85
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f* 3000.—			
		tijd. hulponderw.	» 1650.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 4740 —	» 20 —	» 134 80
	Lawang.....	2e kl.....	*f* 3000.—			
		3e »	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 4590 —	» 114 —	» 21 50
	Malang.....	1e kl.....	*f* 6000.—			
	Gemengde school..	2e »	» 3000.—			
		hulponderwijzeres	» 2615.—			
		» .	» 1975.			
		bediende.....	» 90.—			
				» 13680 —	— —	» 36 65
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f* 4200.—			
		hulponderwijzeres	» 2220.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6510 —	— —	» 113 95
	Bangil.....	2e kl.....	*f* 4325.—			
		3e »	» 1800.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6215 —	— —	» 45 95
Probolinggo.	Probolinggo.....	1e kl.....	*f* 5850.—			
	1e school.....	2e »	» 4200.—			
		3e »	» 1800.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 13440 —	— —	» 14 70
	2e school	2e kl.....	*f* 4800.—			
		hulponderwijzeres	» 1200.—			
		3e kl.....	» 750.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6840 —	— —	» 18 75
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f* 3000.—			
		tijd. hulponderw.	» 1525.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 4615 —	» 86	» 38 50
		Transporteeren.....		*f* 1147111 —	*f* 13716 02⅝	*f* 9027 86⅝

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 24058 33⁵	*f* 17080 24	*f* 1137278 81⁵	*f* 170803 28	
» 325 79	» 172 57⁵	» 12916 21⁵	» 1725 75	
» 153 17	» 87 75	» 5155 72	» 877 50	
» 203 37⁵	» 85 42⁵	» 5014 30	» 854 25	
» 221 24	» 246 06	» 14185 95	» 2460 62⁵	
» 150 44	» 179 12⁵	» 6955 51⁵	» 1791 25⁵	
» 166 75⁵	» 38 80	» 6466 48⁵	» 388 —	
» 134 93⁵	» 301 04	» 13890 67⁵	» 3010 37⁵	
» 178 42	» 5 05	» 7042 22	» 50 50	
» 106 49	» 119 73	» 4965 72	» 1197 27⁵	
f 25676 93	*f* 18315 79⁵	*f* 1215847 61⁵	*f* 183158 81	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport.....		ƒ 1147111 —	ƒ 15716 02½	ƒ 9027 86½
Probolinggo.	Loemadjang.....	2e kl.....	» 4300.—			
		tijd. hulponderw.	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5890 —	» 70 —	» 19 00½
	Kraksaan.....	2e kl.....	ƒ 4200.—			
		3e » (hulponderw)	» 1625.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5915 —	— —	» 18 —
Besoeki....	Besoeki.....	2e kl.....	ƒ 4800.—			
		3e »	» 1600.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6490 —	» 10 —	» 17 25
	Situbondo.....	2e kl.....	ƒ 3550.—			
		3e »	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5140 —	» 40 —	» 28 25
	Bondowoso.....	2e kl.....	ƒ 4550.—			
		3e »	» 1725.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6365 —	» 82 —	» 18 25
	Banjoewangi.....	2e kl.....	ƒ 4450.—			
		3e »	» 1700.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6240 —	— —	» 36 75
	Djember.....	2e kl.....	ƒ 4200.—			
		3e »	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5790 —	» 20 —	» 3 —
Gouvernement van Celebes.....	Makassar.....	1e kl.....	ƒ 5400.—			
	1e school.....	2e »	» 3445.—			
		3e »	» 1700.—			
		hulpondervijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 12135 —	» 75 —	— —
	2e school.....	1e kl.....	ƒ 6000.—			
		2e »	» 2250.—			
		hulpondervijzeres	» 1500.—			
		tijd. » .	» 1500.—			
		Transporteeren...	ƒ 11250.—	ƒ 1201076 —	ƒ 14013 02½	ƒ 9168 37

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 25676 93	*f* 18315 79⅝	*f* 1215847 61⅝	*f* 183158 81	
» 68 86⅝	» 45 94	» 6091 81	» 439 37⅝	
» 51 17⅝	» 61 74	» 6045 91⅝	» 617 37⅝	
» 76 73	» 66 71	» 6660 69	» 667 12⅝	
» 86 28	» 98 06	» 5392 59	» 980 62⅝	
» 94 68	» 43 02⅝	» 6602 95⅝	» 430 25	
» 90 32⅝	» 75 85	» 6442 92⅝	» 758 50	
» 73 04⅝	» 47 37⅝	» 5953 42	» 473 75	
» 135 12⅝	» 368 21	» 12711 33⅝	» 3682 12⅝	
f 26351 15⅝	*f* 19120 70⅝	*f* 1269729 25⅝	*f* 191207 93⅝	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.								
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.	
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.					
		Per transport....	*f*	11250.—		*f* 1201076	—	*f* 14013	02⅝	*f* 9168	37
Gouvernement van Celebes.....		bediende.....	»	90.—							
						» 11340	—	» 85	—	» 132	25
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f*	2700.—							
		hulponderwijzeres	»	2725.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 5515	—	» 50	—	» 215	65
	Maros.....	2e kl.....	*f*	4500.—							
		3e »	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 6090	—	» 40	—	» 31	75
	Bonthain.....	2e kl.....	*f*	5400.—							
		3e »	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 6990	—	» 10	—	» 51	75
	Boeloecomba.....	2e kl.....	*f*	4400.—							
		tijd. 3e kl.....	»	1375.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 5865	—	» 70		» 55	75
Menado....	Menado.....	1e kl.....	*f*	5400.—							
	Gemengde school..	2e »	»	4000.—							
		3e »	»	2150.—							
		3e »	»	1700.—							
		hulponderwijzeres	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 14840	—	» 130	—	» 57	30
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f*	3600.—							
		hulponderwijzeres	»	1800.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 5490	—	» 28	—	» 143	90
	Tondano.....	2e kl.....	*f*	3700.—							
		3e »	»	1850.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 5640	—	—	—	» 32	75
	Gorontalo.....	2e kl.....	*f*	4200.—							
		tijd. 3e kl.....	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
						» 5790	—	—	—	» 12	25
	Amoerang.....	2e kl.....	*f*	3525 —							
		3e »	»	1550.—							
		Transporteeren...	*f*	5075.—		*f* 1268636	—	*f* 14426	02⅝	*f* 9901	72

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 26351 15⁵	*f* 19120 70⁵	*f* 1269729 25⁵	*f* 191207 95⁵	
» 63 55	» 122 29	» 11743 09	» 1222 87⁵	
» 345 55	» 61 35	» 6187 55	» 613 50	
» 148 80	» 20 90	» 6331 45	» 209 —	
» 231 75	» 28 90	» 7312 40	» 289 —	
» 121 85	» 15 65	» 6128 25	» 156 50	
» 276 89⁵	» 327 —	» 15631 19⁵	» 3270 —	
» 88 46⁵	» 54 73⁵	» 5785 10	» 347 35	
» 128 39	» 166 54	» 5967 68	» 1665 37⁵	
» 62 25⁵	» 148 87⁵	» 6013 38	» 1488 75	
f 27818 66	*f* 20046 94⁵	*f* 1340829 35	*f* 200470 28⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport....	*f* 5075.—	*f* 1268636 —	*f* 14426 02⅝	*f* 9901 72
Menado....		bediende.....	» 90.—			
				» 5165 —	» 360 —	» 19 50
Amboina...	Amboina.....	1e kl.....	*f* 6250.—			
	Gemengde school..	2e »	» 3300.—			
		3e »	» 2700.—			
		3e »	» 1800.—			
		hulponderwijzeres	» 1975.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 16115 —	» 60 —	» 137 50
	Meisjesschool	2e kl.....	*f* 3350.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 4940 —	— —	» 172 90
	Saparoea.....	2e kl.....	*f* 4250.—			
		3e »	» 1800.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6140 —	» 35 —	» 66 25
	Neira.....	1e kl.....	*f* 5400.—			
	Gemengde school..	2e »	» 4400.—			
		3e »	» 1600.—			
		hulponderwijzeres	» 375.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 11865 —	» 20 —	» 38 75
	Meisjesschool.....	2e kl.....	» 2600.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 4190 —	— —	» 33 70
Ternate....	Ternate.....	1e kl.....	*f* 6150.—			
		2e »	» 4025.—			
		tijd. 3e kl.....	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 11765 —	» 162 50	» 29 25
Timor.....	Koepang.....	2e kl.....	*f* 3850.—			
		3e »	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5440 —	— —	» 29 75
		TOTAAL.....		*f* 1334256 —	*f* 15063 52⅝	*f* 10429 52

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 27818,66	*f* 20046,94⅝	*f* 1340829,35	*f* 200470,28⅝	
» 150,46⅝	» 157,30	» 3832,26⅝	» 1575,—	
» 506,28⅝	» 221,17	» 17039,95⅝	» 2211,67⅝	
» 186,79⅝	» 103,29	» 5402,98⅝	» 1032,87⅝	
» 119,33⅝	» 73,20	» 6433,78⅝	» 732,—	
» 180,19	» 179,26	» 12285,20	» 1792,62⅝	
» 41,02	» 133,71	» 4259,43	» 1337,12⅝	
» 119,80	» 279,04	» 12555,59	» 2790,37⅝	
» 37,32⅝	» 60,77⅝	» 5567,85	» 607,75	
f 29159,87⅝	*f* 21254,69	*f* 1410145,41	*f* 212547,71	

L^a. **A.**

SOORT DER AKTEN VAN BEKWAAMHEID.	Batavia.		Semarang.		Soerabaja.		Padang.		Makasser.		Amboina.		Menado.		TOTAAL.		Aanmerkingen.
	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	
I Hoofdonderwijzers	1	3	1	1	»	2	1	»	»	»	»	»	»	»	3	6	*a*) Onder de candidaten kwamen er vier voor, die bij éénzelfde gelegenheid twee of meer examens aflegden, namelijk: 1 mannelijke candidaat te Makasser, die voor het Engelsch slaagde en voor het Fransch werd afgewezen, alsmede 3 vrouwelijke candidaten te Batavia, van welke 1 vier akten (hulpakte, Fransch, Duitsch en Engelsch) 1 twee akten (Fransch en Engelsch) en 1 insgelijks twee akten (Duitsch en Engelsch) behaalde.
II Hoofdonderwijzeressen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
III Hulponderwijzers	»	8	»	2	1	5	»	»	»	»	»	»	»	»	1	15	
IV Hulponderwijzeressen	14	11	11	9	5	11	»	»	»	1	»	»	»	»	30	32	
V Onderwijzers in: de Fransche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1	
V Onderwijzers in: » Engelsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1	»	
V Onderwijzers in: » Duitsche taal	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
V Onderwijzers in: » wiskunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzers in: » landbouwkunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzers in: » gymnastiek	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	
V Onderwijzers in: het teekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
VI Onderwijzeressen in: de Fransche taal	9	2	1	»	»	2	»	»	»	»	»	»	1	»	11	4	
VI Onderwijzeressen in: » Engelsche taal	4	»	1	»	3	1	»	»	1	»	»	»	1	»	10	1	
VI Onderwijzeressen in: » Duitsche taal	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	
VI Onderwijzeressen in: het teekenen	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	
VI Onderwijzeressen in: » rekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
VI Onderwijzeressen in: de vormleer	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
VI Onderwijzeressen in: » vrouwelijke handwerken	»	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	
VI Onderwijzeressen in: het schoonschrijven	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
TOTAAL IN 1889	32	24	16	13	10	21	1	»	2	2	»	»	2	»	63 *a*)	60 *a*)	
» » 1888	38	27	14	10	9	16	3	1	2	1	»	2	4	»	70	57	
Vermeerdering	»	»	2	3	1	5	»	»	»	1	»	»	»	»	»	3	De 133 examens werden derhalve door 117 personen afgelegd.
Vermindering	6	3	»	»	»	»	2	1	»	»	»	2	2	»	7	»	

La. **B.**

Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1889.

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidieerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Bantam	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Batavia	7	8	15	»	»	»	1	5	6	8	13	21
Krawang	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Preanger-Regentschappen	4	1	5	»	»	»	»	»	»	4	1	5
Cheribon	2	1	3	»	»	»	»	»	»	2	1	3
Tegal	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Pekalongan	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Semarang	7	6	13	»	»	»	4	1	5	11	7	18
Japara	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Rembang	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Soerabaja	7	4	11	»	»	»	»	4	4	7	8	15
Pasoeroean	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Probolinggo	3	2	5	»	»	»	»	»	»	3	2	5
Besoeki	5	»	5	»	»	»	»	»	»	5	»	5
Banjoemas	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Bagelen	5	1	6	»	»	»	»	»	»	5	1	6
Kedoe	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Djokjakarta	1	2	3	»	»	»	»	»	»	1	2	3
Soerakarta	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Madioen	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Kediri	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Madoera	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Atjeh en Onderhoorigheden	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Sumatra's Westkust	4	2	6	»	»	»	»	1	1	4	3	7
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Palembang	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Oostkust van Sumatra	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Banka	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Riouw	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Transporteeren	86	34	120	»	»	»	5	11	16	91	45	136

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidieerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Per transport.....	86	34	120	»	»	»	5	11	16	91	45	136
Westerafdeeling van Borneo.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Z. en O. afdeeling van Borneo.....	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Celebes en Onderhoorigheden.....	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Menado	4	1	5	»	»	»	»	»	»	4	1	5
Amboina	3	2	5	»	»	»	»	»	»	3	2	5
Ternate	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Timor	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
TOTAAL IN 1889.....	101	40	141	»	»	»	5	11	16	106	51	157
» » 1888.....	99	36	135	»	»	»	6	12	18	105	48	153
Vermeerdering.....	2	4	6	»	»	»	»	»	»	1	3	4
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	1	1	2	»	»	»

Lit. **C.**

Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1889.

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	
Bantam	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Batavia	11	22	1	4	26	2	3	10	»	3	30	3	14	32	1	7	56	5	
Krawang	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Preanger-Regentschappen	4	3	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	4	3	»	1	3	»	
Cheribon	2	1	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	2	1	»	1	3	»	
Tegal	1	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	»	
Pekalongan	2	1	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	2	1	»	»	2	»	
Semarang	10	14	1	3	18	»	2	1	»	3	12	2	12	15	1	6	30	2	
Japara	4	4	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	»	2	»	
Rembang	3	3	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	3	3	»	»	2	»	
Soerabaja	9	16	»	2	16	»	2	9	»	2	15	»	11	25	»	4	31	»	
Pasoeroean	4	4	»	2	6	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	2	6	»	
Probolinggo	4	4	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	1	3	»	
Besoeki	5	5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5	5	»	»	»	»	
Banjoemas	4	4	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	»	1	»	
Bagelen	5	13	»	1	4	»	»	»	»	»	»	»	5	13	»	1	4	»	
Kedoe	1	2	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	3	»	
Djokjakarta	2	5	»	1	7	»	»	»	»	»	»	»	2	5	»	1	7	»	
Soerakarta	5	8	»	1	9	»	»	»	»	»	»	»	5	8	»	1	9	»	
Madioen	3	3	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	3	3	»	»	2	»	
Kediri	4	5	»	»	4	»	»	»	»	»	»	»	4	5	»	»	4	»	
Madoera	3	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	2	»	»	»	»	
Atjeh en Onderhoorigheden	2	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	»	»	»	
Transporteeren	90	125	2	19	116	2	7	20	»	8	57	5	97	145	2	27	173	7	

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	
Per transport.....	90	125	2	19	116	2	7	20	»	8	57	5	97	145	2	27	173	7	
Sumatra's Westkust.....	5	5	»	1	6	»	»	»	»	1	6	»	5	5	»	2	12	»	
Benkoelen.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Palembang.....	1	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	1	»	
Oostkust van Sumatra	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Banka.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Riouw.....	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Westerafdeeling van Borneo.	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	»	
Celebes en Onderhoorigheden.	5	7	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	5	7	»	1	3	»	
Menado.....	4	6	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	4	6	»	1	2	»	
Amboina.....	3	6	»	2	3	»	»	»	»	»	»	»	3	6	»	2	3	»	
Ternate	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	»	»	
Timor.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Totaal in 1889.....	116	158	2	25	135	2	7	20	»	9	63	5	125	178	2	34	198	7	
» » 1888.....	114	140	5	23	146	7	8	16	2	10	62	4	122	156	7	33	208	11	
Vermeerdering.....	2	18	»	2	»	»	»	4	»	»	1	1	1	22	»	1	»	»	
Vermindering.....	»	»	3	»	11	5	1	»	2	1	»	»	»	»	5	»	10	4	

L^{a}. D.

Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1889.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens. (a)	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
			Inspecteurs.	
1	W. Van der Lee.		Inspecteur in de 1^{e} afdeeling.	4 Jan. 1877
2	J. M. Rosskopf.		» » » 2^{e} »	6 Mei 1880
3	M. A. Terwen.		» » » 3^{e} »	23 Mei 1888
4	H. Meyll.		Op nonactiviteit.	
			Onderwijzers der 1^{e} klasse. (Alphabetisch).	
1	W. d'Ancona.	M. E. F. Lmk. W. Lbk.	Hoofdonderw. 2^{e} school Salatiga.	2 April 1887
2	E. Asbeck Brusse.	F.	» 1^{e} » Soerakarta.	21 Juni 1888
3	W. A. G. Bakker.	F. D.	» » Ternate.	16 Feb. 1887

(a) De akten van bekwaamheid en de met voldoenden uitslag afgelegde examens worden in deze kolom in volgender voege aangeduid:

F. = Fransch.
E. = Engelsch.
D. = Duitsch.
G. = Gymnastiek
Teek. = Teekenen.
W. = Wiskunde.
Lmk. = Landmeetkunde.
Ha. = Handenarbeid.
Hw. = Vrouwelijke handwerken.
J. = Javaansch.
M. = Maleisch.
S. = Soendaneesch.
L en V. = Land- en volkenkunde.
Lbk. = Landbouwkunde.
N(m). = Nederlandsche taal- en letterkunde (middelbaar onderwijs).
F(m). = Fransche taal- en letterkunde (middelbaar onderwijs).
E(m). = Engelsche taal- en letterkunde (middelbaar onderwijs).
G(m). = Gymnastiek (middelbaar onderwijs).
W(m). = Wiskunde (middelbaar onderwijs).
Teek(h). = Teekenen (huisonderwijs).
A. = Zoogenaamd groot-ambtenaarsexamen.
Eindex. = Eindexamen der hoogere burgerscholen.

Het bezit van de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres is niet nader aangeduid, omdat de klassenverdeeling van het personeel hieronder reeds doet zien, welke onderwijzers en onderwijzeressen die akte verkregen hebben.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
4	H. W. Beck.		Hoofdonderw. school Kediri.	6 Jan. 1881
5	L. G. Bertsch.	Lmk. J. M.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
6	A. Bommel.		Hoofdonderw. school Malang.	1 April 1886
7	J. Van den Bos.	F.	» 1e » Probolinggo.	13 Nov. 1889
8	F. J. Bosch.		» 5e » Soerabaja.	14 Maart 1887
9	W. F. Den Broeder.	F.	» 1e » Padang.	12 Mei 1886
10	M. Ten Cate.		» » Rembang.	15 Jan. 1885
11	J. J. Cleijpool.		» » Banda Neira.	11 Mei 1888
12	J. G. L. Ducker.	F. Lmk W. Lbk.	Met verlof in Nederland.	
13	J. J. Fonteyn.	F. G.	Hoofdonderw. 3e school Batavia.	19 Dec. 1889
14	L. Franken.		» » Ambarawa.	20 April 1888
15	W. F. G. L. Haanstra.		» 2e » Batavia.	29 Juni »
16	A. Den Hamer.		» 3e » Semarang.	10 Nov. 1882
17	J. Van Heek.	G. W.	» » Bandjermasin.	3 Dec. 1881
18	J. G. Van der Heijden.		Met verlof in Nederland.	
19	W. H. Heijtman.	F.	Hoofdonderw. school Mr.-Cornelis.	6 Aug. 1888
20	G. Hemmes.	F. E. D.	» » Menado.	21 Juni »
21	H. B. H. Horsker.		» » Tegal.	5 Aug. 1889
22	L. Hovenkamp.	G. W. Teek.	» 2e » Djokjakarta.	9 Nov. 1887
23	L. J. Idsinga.		» » Blitar.	16 Aug. 1889
24	G. Van der Kaaden.	F. E.	» 1e » Gombong.	5 » »
25	J. Kastelijn.	F.	» 1e » A Soerabaja.	22 Jan. »
26	Th. J. C. Klaar.		Met verlof in Nederland.	
27	D. A. P. Kok.	F. M.	Hoofdonderw. 1e school Makasser.	11 Mei 1888
28	G. Koldewijn.		» 3e » Soerabaja.	22 Nov. 1883
29	D. C. J. Kool.	F. W.	» 1e » A Batavia.	6 » 1889
30	L. H. Kramer.	F. E. D.	» 1e » Buitenzorg.	6 » »
31	D. M. Kruseman.		» 6e » Batavia.	28 Mei 1885
32	D. W. Lantermans.		» 2e » Buitenzorg.	5 Aug. 1889
33	G. Lavell.		» 4e » Batavia.	9 April »
34	J. Van der Lof.		» 3e » Soerakarta.	20 Jan. 1881
35	J. J. Looijé.		» 2e » Makasser.	29 Juni 1888

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akte van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
36	R. Metelerkamp.	F. W.	Hoofdonderw. 1e school B Batavia.	19 Dec. 1889
37	W. Meijer.	A W.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
38	A. H. Nijland	N(m).F.E.D.	Met verlof in Nederland.	
39	H. G. P. Obdeijn.		Hoofdonderw. 2e school Soerakarta.	17 Juni 1889
40	J. Oostenbroek.		» 2e » Mr.-Cornelis.	20 April »
41	G. Plantema.	F. W.	» » Pati.	6 Juli »
42	J. De Quant.		» » Bandoeng.	9 Oct. 1877
43	K. J. Razelius.	F. W.	» 1e » B Soerabaja.	14 Aug. 1885
44	J. C. Rikkers.	F. E.	» 1e » Djokjakarta	16 Jan. 1877
45	L. P. C. Roskott.	M. L en V. Lbk. Lmk. W.	» » Amboina.	29 Jan. 1887
46	A. M. Van Schaik (1).	Lmk. Ha. Teek.	» » Magelang.	17 Juni 1889
47	P. Schippers.		» » Poerworedjo.	17 Nov. 1888
48	D G. Sigmond.	W.	» 2e » Semarang.	5 April 1880
49	J. W. Spekschot.	F.	» » Pasoeroean.	4 April 1889
50	N. Stark.		» » Modjokerto.	14 Maart 1887
51	B. Stoutjesdijk.	Lmk. G.	» » Pekalongan.	29 Jan. »
52	E. G. A Taenzer.	Lmk. W. M	» » Cheribon.	16 Feb. 1889
53	J. G. Theunissen.		Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
54	A. C. Tjebbes.	F. E.	Met verlof in Nederland.	
55	J. Valk.	Teek. F. G.	Hoofdonderw. 1e school B Semarang.	17 Juni 1881
56	H. R. A. Vechtman.	D.	» 1e » Kota-Radja.	16 Feb. 1889
57	P. Veen.	Lbk.	» » Klaten.	30 Sept. »
58	J. Verschuil.		» 2e » Padang.	9 April »
59	C. Wegenaar.	F. Teek.	» 1e » A Semarang.	9 Feb. 1887
60	J. Westerbeek.	G. Teek.	» » Madioen.	21 Dec. »
61	J. F. W. Winterberg.	F. D.	» 1e » Salatiga.	15 Jan. 1885
62	B. IJspeert.	W. G.	» 2e » Soerabaja.	6 Juli 1889
63	W. J. R. Zieck.		» 4e » Soerabaja.	11 Mei 1888

(1) Gezworen landmeter.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
	Onderwijzers der 2e klasse.			
1	H. Sponhoff.		Hoofdonderw. school Banjoewangi.	6 Juli 1889
2	H. Goedhart.		» » Tjandi (Semarang).	7 Sept. 1881
3	W. F. Commerell.	W.	1e hulponderw. » Kediri.	31 Dec. 1888
4	W. Teunissen.	Teek. W.	Hoofdonderw. » Sidoardjo.	25 Feb. 1889
5	J. F. Den Hollander.	F. E. D.	» » Medan.	1 Aug. 1887
6	L. H. Verhoog.	Teek.	1e hulponderw. 1e » B Semarang..	6 Nov. 1883
7	A. M. Overeijnder.		Hoofdonderw. 2e » Probolinggo.	19 Juli 1888
8	G. J. Van Essel.		» » Bangil.	15 Oct. 1889
9	I. Uhl.		» » Serang.	9 April »
10	C. G. Wemmerslager.	G.	» » Tocloeng-Agoeng.	17 Nov. 1888
11	C. Van Duuren.		» » Toeban.	22 Jan. 1889
12	A. Van Moerkerken.	F. E.	» » Poerbolinggo.	28 Feb. 1887
13	W. J. Stok.	F.	» » Saparoea.	10 Sept. 1884
14	B. Japikse.	Ha. F.	» » Soekaboemi.	9 April 1889
15	H. S. Blekkink.		» » Kendal.	21 Dec. 1887
16	J. W. Te Kolsté.	G.	Met verlof in Nederland.	
17	C. Van der Wende.	W. Lbk.	Hoofdonderw. 2e » Kota-Radja.	25 Feb. »
18	C. Prins.	W.	» » Tjiandjoer.	16 Aug. »
19	J. Kluiver.	F.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
20	P. M. Heijmans.	W.	Hoofdonderw. school Riouw.	29 Sept. 1880
21	L. J. Westrik.		» » Bonthain.	24 Dec. 1879
22	H. J. H. Bockmeulen.	Teek. W. F. D.	Wd. hulponderw. » Madioen.	14 » 1889
23	H. Grondijs.		Met verlof in Nederland.	
24	J. W. H. Muller.	W. F. D.	Hoofdonderw. school Bondowosso.	16 Juni 1886
25	J. A. J. Vorderman.	F.	» » Loemadjang.	20 Juli »
26	W. H. A. Van Meerkerk.		Met verlof in Nederland.	
27	K. M. Hage.		Hoofdonderw. school Besoeki.	30 Sept. 1889
28	S. J. H. Van Merkom.		» » Oengaran.	16 Juni 1886

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
29	J. Van der Woude.	G. Teek.	Met verlof in Nederland.	
30	P. Lakeman.		1e hulponderw. school Pati.	6 Juli 1889
31	G. Brinks.	G.	1e » 6e » Batavia.	8 Maart 1883
32	J. B. Kampschuur.	G.	1e » 4e » »	2 Feb. 1887
33	H. H. Slangen.	F. E.	Tijdelijk b/h middelbaar onderwijs.	
34	H. Volten.		Hoofdonderw. 5e school Batavia.	20 April 1889
35	G. Reeman.	F. W. (m).	1e hulponderw. 1e » B Batavia.	19 Juli 1888
36	A. J. Verbeek.	F.	Hoofdonderw. » Kraksaan.	16 Nov. 1887
37	H. Th. Weehuizen.	F. E.	1e hulponderw. 1e » Soerakarta.	25 Juni 1889
38	A. Schouten.	W(m). F. D.	Hoofdonderw. » Djember.	21 » 1887
39	P. Van Vlodrop.	F. D.	» » Pontianak.	25 » 1889
40	D. Vooren.	Lmk. W. L. en V. J. F. M.	» » Batang.	12 April 1887
41	E. A. Haitink van der Heijde.		Met verlof in Nederland.	
42	A. Nuijsink.	F.	Hoofdonderw. school Wonosobo.	23 Mei 1887
43	P. A. Burger.	F. W. G.	1e hulponderw. » Blitar.	2 Nov. 1889
44	H. P. T. Witkamp.	W. G.	1e » 3e » Socrabaja.	18 » »
45	M. P. Boogaard.		Hoofdonderw. » Muntok.	16 Aug. »
46	A. Baars Wzn.	W.	1e hulponderw. » Menado.	2 Maart 1887
47	D. Hartung Pzn.	F.	Met verlof in Nederland.	
48	W. F. Fels.	F.	1e hulponderw. 3e school Semarang.	21 Juni 1887
49	J. Veltens.	Teek. G. E. F.	» » Pekalongan.	28 Aug. 1883
50	C. Stolp.	F.	Met verlof in Nederland.	
51	H. Sonius.	G.	Hoofdonderw. school Bodjonegoro.	26 » 1879
52	F. J Hanjoel.	F.	1e hulponderw. 2e » Salatiga.	28 Aug. 1888
53	A. Boender.		Hoofdonderw. » Maros.	15 Oct. 1889
54	W. E. Endert.	W.	1e hulponderw. 2e » Semarang.	31 Dec. 1888
55	G. Adams.		Hoofdonderw. » Palembang.	16 Juni 1886
56	H. Zeger de Beijl.		» 2e » Gombong.	2 Mei 1889

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
57	S. A. Van der Kolff.	W. D. E. F.	Hoofdonderw. school Keboemen.	2 Mei 1888
58	A. J. J. H. Van Riemsdijk.		» » Koedoes.	28 Aug. »
59	W. P. Hillen.	Teek. G. F.	1e hulonderw. » Ternate.	23 Jan. 1889
60	J. J. A. Van Gogh.	F.	Hoofdonderw. » Banjoemas.	24 Dec. 1879
61	S. Van Rijnbach.	F.	1e hulponderw. » Poerworedjo.	11 April 1888
62	J. Postma.		Hoofdonderw. » Padang-Sidempoean.	27 Feb. 1882
63	H. O. Van der Meij.		1e hulponderw. 1e » Padang.	19 April 1880
64	W. Van der Veen.	Teek. G. D.	Hoofdonderw. » Ngawi.	2 Mei 1888
65	A. Knoppert.		Met verlof in Nederland.	
66	C. W. Mulder.	W. Aardr.(m)	1e hulponderw. 1e school Salatiga.	11 Maart 1889
67	A. Van Nieuwenhuijzen.	W. F.	Hoofdonderw. » Gorontalo.	6 Jan. 1882
68	W. Nieuwenhuis.		1e hulponderw. » Madioen.	25 Juni 1889
69	J. F. Visser.		Met verlof in Nederland.	
70	G. J. Kerlen.	G. W.	Hoofdonderw. school Padang-Pandjang.	10 Mei »
71	W. Kooiman.	W.	Hoofdonderw. aan de school voor Inl. geneeskundigen te Weltevreden.	
72	J. Borgesius.	F. D.	1e hulponderw. 1e school B Soerabaja.	16 Sept. 1887
73	J. J. Werst.	F.	Hoofdonderw. » Bangkalan.	11 Juni 1889
74	D. J. Pont.		1e hulponderw. » Bandong.	2 Feb. 1887
75	A. C. J. Fournier.		Hoofdonderw. » Pamekasan.	24 Oct. 1888
76	M. Scheele.	Lbk. Lmk. F. Teek. W. (m).	» » Djoewana.	24 Nov. »
77	J. Luitjes.		» » Fort de Kock.	26 Juli 1887
78	T. Kromhout.	Teek. F.	» » Garoet.	19 Juli 1888
79	H. D. J. Rijnenberg.		» » Boelekomba	19 Dec. »
80	G. Tacoma.		» » Bojolali.	31 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
81	H. A. De Nooij.	L en. V. Lbk. Lmk. W. Teek. G. S. M. F.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
82	J. L. Van der Made.	Teek. G. W. D. F.	Hoofdonderw. school Soemenep.	14 Maart 1887
83	M. H. Burger.	W. E. F.	Met verlof in Nederland.	
84	M. P. L. G. Hausen.		1e hulponderw. school Ambarawa.	16 Juni 1886
85	J. Van Leeuwen.	Lmk. W G. F. Eindex. (5).	1e » 3e » Batavia.	9 April 1889
86	W. Schuit.	Teek.	Hoofdonderw. » Ngandjoek.	31 Dec. 1888
87	D. A. Detmar.		» » Japara.	9 Mei 1889
88	H. Van Bockel.	F.	» » Patjitan.	31 Dec. 1888
89	H. Schaap.	F.	» » Poerwakarta.	31 Mei »
90	G. Valk.		1e hulponderw. » Tegal.	2 Nov. 1889
91	J. E. G. v. Lookeren.	Ha.	Hoofdonderw. school Bandjarnegara.	23 Feb. 1886
92	A. Roose.		1e hulponderw. 1e school Buitenzorg.	5 Mei 1888
93	G. R. Le Bruijn.		1e » 2e » Djokjakarta.	15 Oct. 1889
94	A. Verdam.		Hoofdonderw. » Grissee.	30 Juni 1885
95	C. J. F. Gaillard.		1e hulponderw. 1e » Probolinggo.	16 Mei »
96	P F. H. Ockers.		Hoofdonderw. » Koepang.	14 Sept. 1883
97	H. Voskuil.	G.	1e hulponderw. 2e » Mr.-Cornelis.	2 Mei 1889
98	G. Bakker.	G.	1e » 2e » Padang.	7 April 1884
99	H. Van Goor.	G.	Met verlof in Nederland.	
100	A. Van Limborgh.	W. F.	Hoofdonderw. » Sitoebondo.	16 Mei 1885
101	H. Stoel.	G. Teek. W.	1e hulponderw. 4e » Soerabaja.	3 Dec. 1889
102	W. Van der Spek.	G. F. W.	1e » 3e » Soerakarta.	20 April 1889
103	H. W. De Vriendt.	D. W.	1e » » Magelang.	9 » »
104	P. Ch. W. Bopp.	Lbk.	1e » 2e » Soerabaja.	3 Dec. »
105	R. H. A. Thierbach.		1e » 1e » Makasser.	19 » 1888
106	J. Kaptijn.		1e » 2e » Buitenzorg.	24 » »
107	J. Lammens.	F. W.	1e » 2e » Batavia.	17 Nov. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
108	L. Visser.	G. F. W.	1e hulponderw. 5e school Soerabaja.	22 Juni 1889
109	G. B. Feekes.	G. W.	1e » 1e » Gombong.	3 Jan. 1888
110	A. Van der Kolff.	Lbk.	Hoofdonderw. » Amoerang.	3 Dec. 1889
111	Th. P. Rienstra.		1e hulponderw. » Pasoeroean.	13 Juni 1888
112	L. De Pagter.		1e » » Klaten.	6 Juli 1889
113	D. Koumans.	F. E. D.	1e » » Bandjermasin.	29 Juni 1888
114	W. Grondijs.	F.	1e » » Malang.	12 Juli »
115	P. Prins.	G. Teek. W. D. F.	Hoofdonderw. » Lawang.	19 Dec. »
116	R. A. Schoonhoven.	Lbk. F. E. D.	1e hulponderw. 1e » A Semarang.	1 Aug. »
117	R. Smit.	F. Teek. G.	1e » 1e » A Batavia.	25 Juni 1889
118	J. Poetsma.	Teek. G.	Met verlof in Nederland.	
119	D. H. v. d. Maaten.	W. E.	1e hulponderw. 1e school A Soerabaja.	22 » »
120	S. Hermanides.	G.	1e » 2e » Makasser.	29 Jan. »
121	H. H. Muntinghe.	F.	1e » 1e » Kota-Radja.	25 Feb. »
122	E. Vogelzang.	W.	Hoofdonderw. » Tjilatjap.	9 April »
123	J. Jaspers.	Lbk. F. M. D.	1e hulponderw. » Amboina.	20 » »
124	F. J. Eijsenburger.	Teek(h). W. G.	Hoofdonderw. » Indramajoe.	2 Mei »
125	O. Van Ganswijk.		1e hulponderw. 1e » Djokjakarta.	9 » »
126	W. J. Gerards.		1e » 1e » Mr.-Cornelis.	10 » »
127	B. G. Hogewind.	G. Teek. W. F.	Hoofdonderw. » Tondano.	25 Juni »
128	P. A. Biegman.		1e hulponderw. 2e » Soerakarta.	25 » »
129	A. J. D. J. Jans.	F. D.	Hoofdonderw. » Benkoelen.	6 Juli »
130	J. J. F. Krügers.	F. Teek. G.	1e hulponderw. » Banda Neira.	18 Nov. »
131	E. Blok.	W. M.	1e » » Rembang.	30 Sept. »
132	H. Maassen.	W.	1e » » Modjokerto.	30 » »
133	A. W. Hoesen.	F. W. Teek. G.	1e » » Cheribon.	30 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.

Onderwijzers der 3e klasse,

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

1	L. G. Gerhard.	N(m). G. Teek. W. D. F.	Tijd. b/h middelbaar onderwijs.	
2	W. H. Pieters.	F. G.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
3	M. De Haas.	W.	Met verlof in Nederland.	
4	J. Oudkerk.	F. E. W.	Idem.	
5	C. Blom.	F	Idem.	
6	A. H. Gérard.		Buiten betrekking.	
7	C. De Rooij.	G. F. E.	Hulponderw. school Ambarawa.	25 Juni 1889
8	H. Van Strieland.	W. F. D.	» 1e » A Soerabaja.	30 » 1888
9	Th. W. Roes.	F.	Met verlof in Nederland.	
10	C. Van der Velde.	F.	Hulponderw. school Besoeki.	14 Feb. 1889
11	L. W. T. J. Romans van Schaik.	F.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
12	A. F. Heijmann.	F.	Hulponderw. 1e school Probolinggo.	16 Oct. 1886
13	B. Bakker.	Teek. W.	» 1e » A Semarang.	6 Juli 1889
14	K. H. Corporaal.	F.	» 1e » Buitenzorg.	21 Maart »
15	A. Le Clercq.		Met verlof in Nederland.	
16	L. Stroband.	E. W.	Hulponderw. school Gombong.	24 Oct. 1888
17	F. Van der Woude.		» » Lawang.	18 Jan. 1889
18	W. L. Vogelesang.	G.	» » Menado.	15 Mei 1888
19	A. E. J. Roskott.		» » Grissee.	6 Juli 1889
20	H. H. Buijs.		Met verlof in Nederland.	
21	W. Voorthuijsen.	F. W.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
22	W. Brouwer.	G. F. E.	Hulponderw. school Tjilatjap.	14 Juni »
23	W. G. Reinking.		» 1e » Padang.	16 Juli 1888
24	H. J. Duijvelaar.		» » Amboina.	5 Sept. »
25	H. M. Van Haften.		» 3e » Soerabaja.	17 Oct. »
26	G. J. De Zwaan.		» » Sidoardjo.	28 Aug. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
27	L. Hazelhoff.		Hulponderw. school Bandong.	6 Juli 1889
28	Ch. J. Cornelis.	Teek.	» 1e » B Soerabaja.	22 Juni »
29	P. Van Duijn.	D. F.	» 1e » B Semarang.	24 Oct. 1888
30	J. H. L. Teutelink.	F.	» » Poerworedjo.	26 Jan. 1889
31	L. D. Van Cappelle.	F. W.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
32	J. J. Van Eupen.	F.	Hulponderw. 1e school A Batavia.	21 Maart »
33	M. De Rooij.	F.	» » Bojolali.	13 Feb. »
34	D. Pronk.	F.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
35	C. H. Brouwer.	F.	Tijd. hulponderw. school Bojolali.	15 Maart »
36	W. Rijkee.		Hulponderw. school Gombong.	6 Mei »
37	H. Van Braam.		» 1e » Djokjakarta.	14 » »
38	H. H. L. Van Bakel.		» 2e » Padang.	2 April »
39	H. P. Van der Hoorn.		» » Palembang.	19 Juni »
40	E. A. E. Kalshoven.	E. W. F.	» » Malang.	19 Oct. »
41	J. J. Van de Geijn.		» » Tondano.	25 Juni »
42	P. Van Geelen.	F.	» » Djoewana.	1 Juli »
43	A. Van Witzenburg.		» » Pontianak.	9 » »
44	P. Van Ravensteijn.	Teek.	» 2e » Soerabaja.	11 » »
45	A. G. Boes.	F. G.	» 2e » Probolinago.	16 » »
46	A. Tj. Van der Meulen.	Teek.	» 3e » Semarang.	24 » »
47	J. P. Van Ekris		» 2e » Buitenzorg.	24 » »
48	P. Van de Steeg	W. G. Teek.	» » Fort de Kock.	30 Sept. »
49	W. Westerhof.		» » Kraksaän.	23 Aug. »
50	E. J. Van Dijk.		» » Poerbolinggo.	23 » »
51	W. Van der Meulen.	F. E.	» 1e » Soerakarta.	27 Sept. »
52	B. Van Gelder		» » Bondowoso.	1 Oct. »
53	J. Vorenkamp.	F. D. W. Eindex. 3 j.	» 1e » B Batavia.	13 Nov. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
	Onderwijzers der 3e klasse, niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.			
1	L. A. De la Croix.		Hulponderw. 2e school Semarang.	24 Mei 1885
2	L. Jollij.		» 4e » Soerabaja.	3 April 1885
3	A. M. Le Cluse.		» 2e » »	21 Jan. 1887
4	Th. A. Den Daas.		» 2e » »	19 Oct. 1889
5	H. Vanger.		Hulponderw. aan de school voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.	
6	E. J. Nijhoff.		Hulponderw. 5e school Batavia.	13 Nov. 1889
7	H. E. Bock.		» 2e » Soerakarta.	6 Jan. 1888
8	C. Den Hamer.	F. L en V. M.	» 1e » Mr.-Cornelis.	1 Juli 1889
9	W. Hiemstra.		Met verlof in Nederland.	
10	H. W. De Beijl.		Hulponderw. » Koedoes.	10 Aug. 1887
11	D. K. N. Selier.		Met verlof in Nederland.	
12	L. Valk.	M. L. (1)(2)	Hulponderw. 3e school Batavia.	24 Juli 1889
13	J. Boekstal.		» » Amoerang.	13 Nov. 1889
14	Th. Luijtjes.	G.	Met verlof in Nederland.	
15	E. F. Moll.		Hulponderw. 1e school A Batavia.	18 April 1888
16	C. A. Van der Reest(3).		» » Magelang.	12 Juli 1889
17	F. W. Krüss.		» » Toeban.	15 Maart »
18	B. De Vries.		» 1e » Gombong.	7 Juli 1883
19	T. F. Viersen.		» 6e » Batavia.	5 Sept. 1888
20	D. De Boer.		Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
21	J. Van Kwawegen Azn.		Hulponderw. aan de school voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.	
22	M. J. Meijer.	Eindex. (5). W.	Hulponderw. school Saparoea.	28 Dec. 1886
23	J. T. Young.		» 2e » Batavia.	1 Juli 1889
24	J. B. Wouda.		» 2e » »	1 » »

(1) M. L. = Mathematisch-Litterarisch examen.
(2) Is gezworen landmeter.
(3) Heeft getuigschrift voor koorgezang, uitgereikt door de maatschappij tot bevordering van toonkunst.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
25	S. K. Sanders.		Hulponderw. school Wonosobo.	1 Juli 1889
26	C. C. Van Helsdingen.		» » Amboina.	22 Mei 1885
27	F. Van Gulick.		» 4e » Batavia.	17 Oct. 1888
28	W. Van der Heiden.		Met verlof in Nederland.	
29	J. H. Behrns.		Hulponderw. school Banjoewangi.	30 Sept. 1889
30	M. Van Broekhuijsen.	Teek. G.	» 1e » Makasser.	29 Jan. »
31	J. Ploeger.		» » Menado.	27 Sept. 1888
32	N. Keetelaar.		» 1e » Gombong.	22 Nov. 1887
33	J. Leijen.		Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
34	J. C. Van der Meijden.		Hulponderw. school Tegal.	19 April 1886
35	W. J. Krijgsman.		» » Neira.	18 Jan. 1888
36	H. Kedde.		Tijd. hulponderw. » Ternate.	15 Mei »
37	G. J. R. Gosenson.		Hulponderw. » Bandjermasin.	29 Juni »
38	P. Vermeulen.		» » Maros.	7 Dec. »
39	W. Jager Dekker.		Tijd. hulponderw. » Ngandjoek.	14 Juni »
40	W. W. Keizer.		» » 1e » Gombong.	30 Sept. 1889
41	J. N. Drigny.	Eindex. (5). E.	Hulponderw. » Bonthain.	18 April 1888
42	G. Verwijk.		» » Koepang.	20 » »
43	E. De Fillietaz Bousquet.	F. Eindex. (5).	» 1e » Gombong.	30 Juni »
44	L. H. J. v. Douveren.	F.	» » Muntok.	30 » »
45	J. Zeeven.		Tijd. hulponderw. » Soemenap.	30 » »
46	H. J. Stroband.		Hulponderw. 1e » Gombong.	29 Jan. 1889
47	P. E. J. Grootenboer.		» » Benkoelen.	16 Juli 1888
48	J. Brink.	W.	Tijd. hulponderw. » Bandjarnegara.	6 Aug. »
49	C. W. Hoogendoorn.		Hulponderw. school Toeloengagoeng.	28 Aug. »
50	Th. J. A. Hilgers.	G.	» 2e » Kota-Radja.	4 Sept. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
51	F. A. T. W. Kornmann.		Tijd. hulponderw. 1e school Gombong.	5 Sept. 1888
52	W. Wardenaar.		Hulponderw. » Sitoebondo.	11 » »
53	J. Stigter.	F. E.	» 2e » Kota-Radja.	27 » »
54	E. H. Ramakers.	Teek.	» » Blitar.	14 Juni 1889
55	L. Tobi.		» » Soekaboemi.	24 Dec. 1888
56	G. A. Tuijl Schuitemaker.	G. (m).	» 2e » Djokjakarta.	29 Jan. 1889
57	E. F. Meerdink.	Eindex. (3).	Tijd. hulponderw. » Japara.	14 Feb. »
58	K. H. Van Leijen.		» » » Boeloekoemba.	29 Maart »
59	S. Ritsma.	G.	Hulponderw. » Banjoemas.	14 Mei »
60	B. Priester.		Tijd. hulponderw. » Gorontalo.	12 Juni »
61	H. A. J. Van Waesberge.		» » 2e » Makasser.	24 Juli »
62	W. Th. M. Van Rooij.		Hulponderw. » Ngawi.	19 Sept. »
63	J. H. Correljé.		» » Djember.	1 Oct. »
64	Ch. J. G. Dufour.	F.	» 1e » Gombong.	1 » »
65	R. Smelt.		» » Bodjonegoro.	16 » »
66	G. Van Eijken.		» » Serang.	16 » »
67	N. Janse.		Tijd. hulponderw. 2e » Djokjakarta.	16 » »
68	J. De Jong.		» » » Pamekasan.	19 » »
69	J. Scholten.		Hulponderw. 3e » Semarang.	5 Nov. »
70	J. Groenema.		» 2e » »	16 » »

Onderwijzeressen der 1e klasse. (Alphabetisch).

1	W. A. P. De Bruijn Ouboter.	Hw. F. E. D.	Hoofdonderw. meisjessch. Soerakarta	15 Maart 1886
2	B. A. H. Van Charldorp.	Hw. F. D.	Met verlof in Nederland.	
3	S. E. Géraud.	Hw. F. E.	Hoofdonderw. 1e meisjessch. Soerabaja.	13 Sept. 1882
4	C. C. Van Geuns.	Hw. F. E.	» 2e » Batavia.	18 April 1888
5	R. A. Krull.	Hw. F. E. D.	Met verlof in Nederland.	

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
6	M. Nauta.	E. F.	Hoofdonderw. meisjessch. Djokjakarta	9 Febr. 1888
7	A. C. A. Nieuwenhuijs	G(m). F. Hw.	» 2e » Soerabaja.	19 Juni »
8	J. E. Van Oeveren, geb. Van Schaik.	Hw. F. E. D.	» » Semarang.	16 Juli 1889
9	M. L. Schäfer.	F. E. D.	» 1e » Batavia.	11 Aug. 1887
10	M. L. Steinbuch.	Hw. F. E. D.	» » Buitenzorg	14 Jan. »
11	M. M. E. C. Tijdeman.	F. E.	Tijd. b/h middelbaar onderwijs.	
12	C. H. Verwohlt.	Hw. F. E. D	» Hoofdonderw. meisjessch. Meester-Cornelis.	20 Nov. 1889

Onderwijzeressen der 2e klasse.

1	N. G. L. Lambregets.	Hw. E.	Met verlof in Nederland.	
2	E. A. Van der Meijden	F. E.	1e hulponderw. 2e meisjessch. Soerabaja.	9 Juni 1885
3	M. F. Der Kinderen.	F. E. D.	Hoofdonderw. » Bandong.	31 Oct. 1889
4	A. H. Janssen.	Hw. F. E.	» » Poerworedjo.	20 Nov. 1889
5	M. G. Meijer.	Hw. F. E. D.	» » Tegal	16 » 1883
6	M. Koopal.	Hw. G. W. F.	» » Menado.	29 Juni 1888
7	N. F. E. Filet.	F. E.	Met verlof in Nederland.	
8	E. C. J. C. Graadt van Roggen.	F.	Idem.	
9	E. Van Loon.	F. E. Hw.	Hoofdonderw. meisjessch. Malang.	9 Feb. 1882
10	C. G. Van Thielen.	F. E. D.	» » Magelang.	18 April 1888
11	C. H. A. Merz.	F. E.	Met verlof in Nederland.	
12	M. J. Van Lessen.	Hw. F. E. D.	Hoofdonderw. meisjessch. Bandjermasin.	9 Oct. 1883
13	H. C. Sandt van Nooten.	Hw. F. E. D.	1e hulponderw. 2e meisjessch. Batavia.	6 Mei 1886
14	J. Boeglos.	Hw. F. E.	Hoofdonderw. meisjessch. Amboina.	29 » 1885

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
15	J. J. C. Nagel, geb. Bouman.	F.	Hulponderw. meisjessch. Cheribon.	8 Nov. 1888
16	A. J. Rosskopf.	F. E.	1e hulponderw. » Semarang.	9 Juni 1885
17	L. M. Janssen, geb. Andeweg.		Hoofdonderw. » Salatiga.	14 Dec. »
18	T. Zijlstra.	Hw. G. W. F. D.	» » Pasoeroean.	14 Jan. 1887
19	P. A. M. Lange.	F. E. D.	» » Probolinggo	28 » 1888
20	H. G. Kruseman.	Hw. F. E.	» » Padang.	21 Maart 1889
21	L. W. Ovink.	Hw. F. E. D. N. (m.)	1e hulponderw. 1e » Batavia.	21 Jan. 1887
22	M. Burgdorffer.	F. E. D.	1e » » Buitenzorg.	23 Feb. »
23	M. A. W. Breijmann.	F. E. D.	Met verlof in Nederland.	
24	W. A. De Jong.	F.	Hoofdonderw. meisjessch. Cheribon.	23 Juli »
25	L. Ch. Slot.	F. E.	1e hulponderw. 1e meisjessch. Soerabaja.	23 » »
26	G. Dijkstra.		Hoofdonderw. meisjessch. Makasser.	11 Aug. »
27	F. A. Heijnneman.	F.	» » Ambarawa.	20 Feb. 1888
28	A. P. L. Van den Ham.	Hw. F. E. D.	» » Banda Neira	16 Juli 1889
29	A. R. Kiewiet de Jonge.	F. E. D. Hw.	1e hulponderw. » Soerakarta.	29 Juni 1888
30	F. M. Sauerbier.	F. E.	Op non-activiteit.	
31	A. A. Wilmes.	F.	1e hulponderw. meisjessch. Djokjakarta	19 Oct. 1889

Hulponderwijzeressen

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

1	B. W. C. Gerlings.	F. D.	Met verlof in Nederland.	
2	W. C. Kroon.	F.	Hulponderw. 1e meisjessch. Batavia.	10 Oct. 1889
3	W. A. Van den Nieuwenhof.	F.	» school Koedoes.	22 Mei »
4	M. S. Van der Willigen.	F. D.	» 1e meisjessch. Batavia.	24 Dec. 1888

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
5	C. C. C. Gude.	Hw. F. E.	Hulponderw. 2e meisjessch. Soerabaja.	8 Jan. 1886
6	J. M. Van der Voort.	F.	» » Makasser.	18 Feb. 1889
7	A. E. L. Steens Zijnen	F. D. E.	» school Pati.	16 Oct. »
8	B. S. A. Gastmann.	F. D. E. Teek.	» gem. » Magelang.	20 April »
9	A. Voswinkel Dorselen.	F. E.	Tijd. hulponderw. meisjessch. Soerakarta	27 Sept. »
10	H. A. Hoffmann.		Hulponderw. 2e gem. school Soerabaja.	28 Aug. »

Hulponderwijzeressen

niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

1	L. Heijnneman.		Hulponderw. meisjesschool Padang.	8 Nov. 1882
2	E. d'Ablaing.		» 5e school Soerabaja.	16 Sept. 1887
3	C. L. Homburg.		Met verlof in Nederland.	
4	A. Immink.	F. E.	Hulponderw. gem. school Malang.	15 Jan. 1884
5	A. M. Hoogenstraaten.	F.	» meisjesschool Magelang.	13 Juli 1878
6	S. E. Wijnveldt.	F. E.	» 5e school Soerabaja.	19 Dec. 1879
7	E. M. Sexauer.	F.	» 2e » Gombong.	29 Mei 1889
8	A. W. H. S. Muller, geb. Kobold.	F. E.	» » Klaten.	4 Nov. 1888
9	E. A. Sacré.	Hw. F.	» » Pekalongan	19 Aug. 1886
10	W. P. L. De Roos.	Hw. F.	» » Kediri.	15 Dec. 1888
11	M. L. Breijmann.	Hw. F. E.	» 1e school Padang.	29 Nov. 1886
12	E. M. D. Gude.	F.	» » Indramajoe.	28 Dec. 1889
13	C. E. Süverkropp, geb. Arnold.	F.	» gem. school Bandjermasin.	17 Oct. 1882
14	J. A. F. Maeijer.	D. E. F.	Hulponderw. gem. school Bandoeng.	10 Mei 1883
15	S. A. Müller.		» 1e » Soerakarta.	14 » 1887
16	J. E. M. Masthoff.	Hw. F. E.	» » Banjoemas.	11 Juli 1881
17	R. R. Kuipers.	Hw. F.	» meisjesschool Malang.	15 Jan. 1884
18	M. A. 's Graeuwen.	Hw. F.	Met verlof in Nederland.	
19	J. P. M. Kamerling.	F. E.	Hulponderw. meisjesschool Buitenzorg.	3 Aug. 1887

DOORLOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
20	A. H. J. Vrendenberg.		Hulponderw. 1e school B Batavia.	16 Oct. 1889
21	E. Joostensz.	F.	» meisjesschool Djokjakarta.	24 Dec. 1888
22	J. J. Ankringa.		» school Pasoeroean.	11 Dec. 1882
23	F. M. Binnendijk.	F.	» meisjesschool Tegal.	17 Dec. 1885
24	H. Loreij.		» 3e school Soerakarta.	21 Jan. 1887
25	E. C. Den Hollander, geb. Agerbeek.		» » Medan.	13 Jan. 1888
26	A. F. S. Kessler.		» meisjesschool Buitenzorg.	3 Oct. 1885
27	A. M. Rosskopf.	Hw. F.	» 1e school B Semarang.	19 Juli 1888
28	A. W. Humme.		» » Bangil.	22 Juni 1889
29	F. W. D. E. Scheltema Beduin.		» » Poerwakarta.	14 Juni 1888
30	J. A. F. Zelle.	Hw. F.	» 2e » Salatiga.	19 Sept. 1889
31	A. M. Smulders.	Hw. F. E. D.	» 2e » Padang.	27 Juni 1884
32	M. L. Visscher van Gaasbeek.	Hw.	» 1e meisjesschool Batavia.	21 Jan. 1887
33	S. J. C. Bosscher.	E.	» 2e gem. school »	10 Oct. 1889
34	J. W. Slot.	F. E.	» 1e » A Semarang.	19 Sept. »
35	A. C. Collard.	Hw. F. E.	» meisjesschool Soerakarta.	25 April 1887
36	F. H. Buning.	Hw.	Met verlof in Nederland.	
37	T. E. A. Van Bloemen Waanders.		Hulponderw. school Madioen.	19 Juni 1886
38	F. Bausch.		» 1e » Salatiga.	26 Mei »
39	H. E. Michaelis.		» meisjesschool Djokjakarta.	16 Oct. 1889
40	I. A. G. Arndt.		» gem. school Amboina.	31 Oct. 1887
41	C. A. H. De Rooij.	Hw. F. E.	» school Toeloeng-Agoeng.	22 Mei 1885
42	M. T. M. Vogelzang.	E.	» meisjesschool Ambarawa.	17 Oct. 1888
43	M. J. A. De Boer.	F.	» 1e school A Soerabaja.	30 Dec. 1884
44	E. M. G. P. Versteegh.		» 3e » Soerakarta.	6 Jan. 1888
45	D. Haertlein.		» » Ngawi.	27 Juni 1889
46	H. M. E. Broers.		Met verlof in Nederland.	
47	A. W. Voll.		Hulponderw. meisjesschool Menado.	3 Sept. 1885

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
48	C. A. Buning.		Hulponderw. school Riouw.	27 Feb. 1885
49	A. M. Kress geb. Zwennes.		» 3e » Semarang.	19 Sept. 1889
50	M. A. L. Van Welij, geb. Bar. van Hoevell.	F.	» 6e » Batavia.	30 Sept. 1885
51	H. J. B. Elberg.		» » Ambarawa.	14 Nov. 1888
52	G. S. Dominicus Van den Bussche.	G(m). F.	» » Tjandi.	» » »
53	S. J. G. Schotling.		» » Rembang.	16 » 1886
54	J. A. Frolich.	F.	» 1e » A Batavia.	14 Juni 1888
55	Jonkvrouw E. Van Raders.	E. F.	Met verlof in Nederland.	
56	C. C. H. Hesselberg.	Hw. E. F.	Hulponderw. 2e meisjessch. Batavia.	5 Mei 1888
57	M. J. H. Ch. Joosten.		» meisjesschool Pasoeroean.	11 Juni 1888
58	E. Somermeijer.		» 1e school A Semarang.	16 Nov. 1889
59	F. Maijor.		» gem. » Tegal.	16 Oct. 1888
60	S. J. Cramer.		» 1e meisjessch. Soerabaja.	17 » »
61	M. M. Raket.	F.	» 1e school A Batavia.	14 Juni »
62	N. H. M. Blokzeijl.		» meisjesschool Semarang.	13 April »
63	A. E. Heijnis.		» 1e school Djokjakarta.	25 Aug. »
64	M. H. A. Schadee.		» » Kendal.	24 Oct. »
65	C. M. Van Goens.		» gem. » Pasoeroean.	24 April »
66	L. M. Vintcent.	F. E.	» 1e » Buitenzorg.	30 Juni »
67	J. C. Mattern, geb. Hamar de la Bréthonière.		» » Tjiandjoer.	28 Sept. »
68	L. M. E. Velders.		» gem. » Poerworedjo.	23 Aug. 1889
69	L. M. Kam.		Met verlof in Nederland.	
70	C. M. H. Engelhard.		Hulponderw. meisjessch. Semarang	19 Oct. 1887
71	E. E. Kloer.		» 1e school Makasser.	24 Oct. 1888
72	H. J. W. Bensbach.		» 2e » Makasser.	24 » »
73	C. W. Suverkropp.		» gem. » Menado.	28 Mei »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
74	J. Ch. H. De Boer.	F.	Hulponderw. 3e school Soerabaja.	3 Mei 1888
75	S E. Colder.	Hw.	» 2e » Soerakarta.	19 Jan. »
76	A. E. Pietersz.		» 2e » Semarang.	19 Juli »
77	W. F. Schlahmilch.		» gem. » Magelang.	20 April »
78	M. A. E. Honig.		» 1e » A Soerabaja.	24 Juli »
79	F. A. Mensinga.	D.	» 1e » B Semarang.	5 Nov. 1889
80	M. B. Nijhoff.		» 4e » Batavia.	16 Oct. »
81	H. A. Hardeman.	F.	» meisjessch. Mr. Cornelis.	10 Sept. 1887
82	M. L. W. F. Born.	F.	» 1e school »	2 Oct. 1889
83	J. H. Boshouwer.		» 4e » Batavia.	4 Maart »
84	H. Pothoff.		Tijd. hulponderw. 2e » Semarang.	6 Aug. 1887
85	A. J. Elenbaas.		» » Bodjonegoro.	19 Oct. »
86	A. M. Zeeman.	(Eindex. 5).	» » Modjokerto.	4 Mei 1888
87	M. Ch. Van Overvest.		» 2e » Djokjakarta.	14 Sept. »
88	M. Verschoor.	E(m).	» meisjessch. Amboina.	15 Dec. »
89	W. G. Van Heijningen.		» school Kediri.	1 Nov. 1887
90	H. W. Burlage.		Tijd. hulponderw. meisjessch. Bandjermasin.	17 » »
91	J. A. L. Van Bloemen Waanders.		hulponderw. meisjessch. Neira.	3 Dec. »
92	H. J. Leuring.		» 1e school Probolinggo.	7 » »
93	C. E. Bosch, geb. Baptist.	Hw. E. F.	Tijd. » meisjessch. Poerworedjo.	11 Dec. 1889
94	A. M. Witbols Feugen.		» school Pekalongan.	3 Jan. 1888
95	H. A. Tamson.		» » Soekaboemi.	8 Juli 1889
96	A. C. A. Grootenboer.		» 1e » Padang.	24 Jan. 1888
97	S. M. Van Goens.		» 1e » B Soerabaja.	23 » »
98	E. V. Beer.		» 1e » Buitenzorg.	30 Mei »
99	M. J. A. Harloff.		» » Oengaran.	4 Juni »
100	P. A. Bruining, geb. Maarseveen.	F. Hw.	Tijd. » 3e » Soerabaja.	23 Aug. 1889
101	N. M. A. Albers.		» » 2e » Mr.-Cornelis.	11 Dec. »

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
102	J. C. De Bruijn Kops.	D.	Hulponderw. school Palembang.	2 Juli 1888
103	E. Razoux Kuhr.		Tijd. » 2e » Soerakarta.	27 Sept. 1889
104	A. B. Andriesse.		» » 1e » B Soerabaja.	12 Juli 1888
105	J. A Kock.	F.	» » 6e » Batavia.	19 Sept. 1889
106	A. L. L. Van Dongen.		» » » Loemadjang.	16 Juli 1888
107	A. J. A. Eeg.		» » Sidhoardjo.	16 » »
108	F. L. Heijnen.		» 2e gem. » Batavia.	26 » »
109	J. La Fontaine.		» » » Blitar.	27 » »
110	M. A. Bogaardt.		» » meisjessch. Mr.-Cornelis.	14 Nov. »
111	E. A. S. Haak Bastiaanse.		» » 1e » Soerabaja.	14 » »
112	H. C. M. Burgdorffer.		» » gem. school Cheribon.	16 Feb. 1889
113	J. H. A. M. Tergau.	F.	» » 1e » Djokjakarta.	26 » »
114	J. W. C. Van der Aa.		» » » Padang-Pandjang.	3 Mei »
115	Tj. A. P. Hoorweg.	F.	» » meisjessch. Salatiga.	14 » »
116	E. Th. Van Benzekom.	F. (m.) E.	» » school Fort de Kock.	18 » »
117	E. M. Rosman.	E. (m.) Hw.	» » 1e meisjessch. Soerabaja.	22 » »
118	J. H. L. Op de Laeij.		» » school Garoet.	22 » »
119	C. G. Veenhuijzen.	F.	» » 3e » Batavia.	31 » »
120	E. F. Ch. M. Abbema.		» » meisjessch. Probolinggo	14 Aug. »
121	L. J. Hissink geb. Snellebrand.	Teek.	» » school Keboemen.	19 Sept. »
122	G. J. Frolich.	F.	» » 2e » Buitenzorg.	19 Oct. »
123	A. Mac. Gillavry.	F. Eindex. (5).	» » meisjessch. Bandong.	5 Dec. »
124	E. A. Odenthal.	F. E.	» » 1e school Djokjakarta.	31 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
	Onbezoldigde hulponderwijzeressen.			
1	A. Keasberrij.		3e school Soerabaja.	20 Maart 1888
2	J. M. Berends.		5e » »	9 Juni »
3	M. C. Van den Adel.		Meisjesschool Malang.	3 Aug. »
4	H. W. Agerbeek.		3e school Batavia.	4 Sept. »
5	M. A. Glasmacher.		6e » »	30 Aug. 1889
6	J. L Laurens.		1e » Buitenzorg.	30 » »
7	E. M. L. Weijhenke.		Gem. » Magelang.	19 » »
8	L. M. Gravenhorst.		1e » B Soerabaja.	16 Sept. 1889
9	G. J. M. Pillard.		1e meisjesschool Soerabaja	9 Oct. 1888
10	E. M. Schansman.		4e school Batavia.	18 » »
11	L. Brouwer.		» Tjiandjoer.	15 Nov. »
12	K. S. E. Zaalberg.		2e meisjesschool Batavia.	21 » »
13	C. Th. Tausent.		School Tjandi.	26 » »
14	V. A. Ligtvoet.		1e school Makasser.	27 Dec. »
15	J. B. F. Ligtvoet.	E.	1e » »	10 Juli 1889
16	M. Critee.		2e gem. school Soerabaja.	3 Jan. »
17	R. Weintré.		School Tondano.	7 » »
18	C. A. Berends.		5e » Soerabaja.	30 » »
19	M. E. Kuitert.		Gem. » Menado.	13 Feb. »
20	C. J. F. Versteegh.		Meisjesschool Menado.	13 » »
21	M. Haighton.		School Pekalongan.	15 » »
22	A. A. Van den Berg.	D.	» Bangkalan.	18 » »
23	J. W. Holle.		4e school Batavia.	7 Maart »
24	E. H. Th. Van Bloemen Waanders.		1e » A Semarang.	25 Feb. »
25	M. H. L. Gerth Van Wijk.		6e » Batavia.	19 Maart »
26	C. H. Palm.	Bindex. (3)	1e » A »	21 » »
27	S. De Nijs.		» Ambarawa.	21 » »
28	M. H. Somermeijer.		3e » Semarang.	3 April »
29	E. P. L. Zaalberg.		2e gem. school Batavia.	20 Mei »

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
30	M. Freiss.	F. E. D.	2e gem. school Batavia.	24 Mei 1889
31	G. L. Dom.		1e school Djokjakarta.	18 Juli »
32	J. A. Labaar.		» Lawang.	7 Aug. »
33	L. H. Voet.		1e » Meester-Cornelis.	5 Sept. »
34	H. G. E. Domingo.		5e » Soerabaja.	21 » »
35	A. F. S. A. Smeets.		» Pekalongan.	28 » »
36	J. E. L. Brodhaag.		3e » Soerabaja.	5 Oct. »
37	A. W. Kuipers.	F. E. Hw. Eindex. (5).	» Pamekasan.	7 » »
38	E. F. J. Olislaeger.		1e » B Batavia.	19 » »

Kweekelingen.

1	Mej. A. M. E. Cordesius		2e meisjesschool Batavia.	19 Juli 1886
2	F. C. H. Schlahmilch.		3e school Semarang.	24 Aug. 1887
3	Mej. A. M. Schrieder.		Meisjesschool Buitenzorg.	24 Juli 1888
4	W. A. Lohn.		6e school Batavia.	26 Nov. »

L^a. E.

Mutatiën onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, gedurende het jaar 1889.

Onderwijzers en onderwijzeressen.

OVERLEDEN:

H. Van Bergen, laatst hoofdonderwijzer school Klaten.
E. A. Reisig » 1e hulponderwijzer 1e school Soerakarta.
D. F. Visser » » » » » »
A. J. Pontier » » » » Cheribon.
L. C. Van de Woestijne, » » » » Toeban.
H. W. Doeve, » » » » voor kinderen van mindere Inl. militairen te Magelang.
K. Heijnis, » tijd. » » Boelockoemba.
Ch. W. Monteiro, » » » » Toeban.
A. M. Swerver, » » 1e » B Semarang.

ONTSLAGEN:

Eervol uit 's lands dienst:

J. C. Tamson, laatst hoofdonderwijzer 1e school Kota-Radja.
J. L. Regenhardt, » » 1e » A Batavia.
J. Dekker, » » 4e » »
A. E. Stolp, geb. Hoekstra, laatst hoofdonderwijzer meisjesschool Pasoeroean.
M. C. Van Ameijden van Duijm, laatst 1e hulponderwijzeres 2e meisjesschool Batavia.
A. Van der Made, geb. Weits, » » school Amoerang.
S. Wartena, » » 4e » Batavia.
E. C. Du Mosch, » » 1e » B Batavia.

D. Berkhout, laatst hulponderwijzeres school Soekaboemi.
A. H. E. Munter, » » » Keboemen.
J. M. De Heus, » » » »

Eervol uit de betrekking:

C. J. Kuipers. hulponderwijzeres school Bodjonegoro.
B. Vrendenberg, » 1e school A Semarang.
A. M. F. Vernet, geb. Von Faber, » 2e » Meester-Cornelis.
A. Nijland, » 2e Salatiga.
J. A. C. Péerbolte, » » Soekaboemi.
L. C. F. Naessens, » meisjesschool Probolinggo.
A. A. Godin, » 1e school Djokjakarta.
A. W. D. Verlegh, » meisjesschool Salatiga.
C. J. De Graaf, » school Banda-Neira.
W. J. C. Lochmann Van Konigsfeldt, » meisjesschool Makasser.
S. M. Van Goens, » 1e school B Soerabaja.
M. A. Sprooten, » 2e » »
J. G. Dammerboer, tijd. hulponderwijzer school te Japara.

EERVOL ONTHEVEN:

Van de werkzaamstelling als:

Tijd. hulponderwijzeres 3e school Soerabaja. M. J. E. Klasing.
» » » Madioen, F. J. Maarschalk, geb. Jansen.
» » » Cheribon, J. L. J. W. Klomp.
» » » Djember, A. A. Th. Wilken.
» » » Blitar, D. M. Walter.
» » » Poerworedjo, E. M. Poublon.
» » 2e » Makasser, J. J. C. Van der Scheer.
» » » Pati, W. J. De Rochemont.
» » 2e » Soerakarta, M. M. N. J. Jansz.
» » » Padang-Pandjang, C. C. C. Le Rutte.

OVERGEGAAN IN ANDERE BETREKKINGEN:

L. W. F. Romans Van Schaik, hulponderwijzer school kinderen van Ambonsche militairen te Magelang.

D. De Boer, hulponderwijzer hoofdenschool Probolinggo.
J. Leijen, » » Magelang.
W. H. Pieters, » » Bandong.
L. D. Van Cappelle. tijdelijk geplaatst bij de kweekschool te Bandjermasin
D. Pronk, » » » » » Probolinggo.

HERBENOEMD :

C. W. Mulder, 1e hulponderwijzer 1e school Salatiga.

VERLOF NAAR EUROPA TOEGEKEND AAN :

Th. J. C. Klaar, hoofdonderwijzer school Tegal.
J. G. Van der Heijden, » » Pasoeroean.
G. Hemmes, » » Menado.
H. Grondijs, » » Sidoardjo.
J. Van der Woude, » » Padang-Pandjang.
M. H. Burger, 1e hulponderwijzer 1e school Salatiga.
H. Van Goor, 1e » » Modjokerto.
A. Le Clercq, hulponderwijzer school Ngawi.
H. H. Buijs, » » Malang.
W. Hiemstra, » » Gorontalo.
W. Van der Heijden, » hoofdenschool Bandong.
R. A. Krul, hoofdonderwijzeres meisjesschool Semarang.
N. G. L. Lambregets, wd. hulponderwijzeres school Djocana.
C. H. A. Merz, hoofdonderwijzeres meisjesschool Banda.
F. H. Buning, hulponderwijzeres » Djokjakarta.
L. H. Kam, » school Ngawi.

AANGESTELD, NA NONACTIVITEIT OF NA TERUGKEER VAN VERLOF :

J. Van den Bos, hoofdonderwijzer 1e school Probolinggo.
J. Uhl, » » Serang.
C. Van Duuren, » » Toeban.

H. J. H. Bockmeulen, wd. hulponderwijzer school Madioen.

H. Zeger De Beijl, hoofdonderwijzer 2e » Gombong.

C. H. Verwohlt, wd. onderwijzeres der 2e kl., hoofdonderwijzeres meisjessch. Meester-Cornelis.

M. F. Der Kinderen, hoofdonderwijzeres meisjesschool Bandong.

A. M. Kress, geb. Zwennes, tijd. hulponderwijzeres 3e school Semarang.

IN DIENST GETREDEN :

Onderwijzers:

J. H. L. Teutelink.
L. D. Van Capelle.
J. J. Van Eupen.
G. A. Tuijl Schuitemaker.
M. De Rooij.
D. Pronk.
E. F. Meerdink.
C. H. Brouwer.
K. H. Van Leijen.
W. Rijkee.
S. Ritsma.
H. Van Braam.
B. Priester.
H. P. Van der Hoorn.
E. A. E. Kalshoven.
J. J. Van de Geijn.
P. Van Geelen.
A. Van Witzenburg.
P. J. Van Ravensteijn.
A. G. Boes.
A. Tj. Van der Meulen.
H. A. J. Van Waesberge.
W. Westerhof.
E. J. Van Dijk.
W. Th. M. Van Rooij.
W. Van der Meulen.
B. Van Gelder.
J. H. Correljé.
Ch. J. G. Dufour.
R. Smelt.
G. Van Eijken.
N. Janse.
J. De Jong.
J. Scholten.
J. Vorenkamp.
J. Groenema.

Onderwijzeressen:

H. C. M. Burgdorffer.
J. H. A. M. Tergau.
J. W. C. Van der Aa.
Tj. A. P. Hoorweg.
E. Th. Van Beuzekom.
E. M. Rosman.
J. H. L. Op de Laeij.
C. G. Veenhuijzen.

E. F. Ch. M. Abbema.
L. J. Hissink, geb. Snellebrand.
G. J. Frolich.
A. Mac Gillavry.
E. A. Odenthal.

TERUGGESTELD:

Van onderwijzer 2e klasse tot 3e klasse, W. H. Pieters.

La. F.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	2	3	1	2	1	4	4	1	2	1	4	1
Batavia	56	49	100	69	129	95	142	103	130	110	123	115
Preanger-Regentschappen	20	9	17	9	23	22	30	12	19	17	17	8
Krawang	»	»	»	2	2	3	1	»	3	»	2	1
Cheribon	1	1	4	7	7	4	9	12	11	10	6	12
Tegal	2	3	3	4	15	6	9	12	7	10	12	7
Pekalongan	9	6	8	10	7	13	10	7	8	4	2	5
Semarang	47	40	68	65	105	70	87	59	88	63	94	59
Japara	10	6	15	10	14	11	13	13	14	12	14	10
Rembang	2	4	9	6	14	9	14	11	12	7	6	8
Soerabaja	56	32	85	60	91	48	72	62	84	65	61	65
Pasoeroean	18	12	24	23	22	24	23	28	24	32	21	17
Probolinggo	5	3	10	13	19	12	16	12	13	14	13	17
Besoeki	14	5	8	13	11	9	15	10	12	14	8	5
Kediri	8	16	15	26	25	20	18	23	15	19	18	16
Madioen	13	13	5	8	13	15	9	15	6	11	7	13
Soerakarta	22	15	56	16	45	39	49	36	34	34	46	32
Djokjakarta	3	9	14	19	36	26	36	26	20	23	17	22
Kedoe	12	9	13	14	9	14	11	8	13	11	6	6
Bagelen	8	10	15	16	25	12	48	11	62	10	54	8
Banjoemas	2	10	12	6	6	11	9	11	15	9	9	7
Madoera	6	5	9	5	5	4	7	3	6	9	4	3
Atjeh en Onderhoorigh	6	8	8	10	7	4	7	3	4	6	3	3
Sumatra's Westkust	18	13	27	24	39	18	39	20	24	16	28	14
Benkoelen	4	2	1	3	»	»	6	»	»	4	1	2
Transporteeren	344	283	527	440	670	493	684	498	626	511	576	456

onder ultimo December 1889 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
1	3	2	»	1	»	2	1	2	»	22	16	38	
105	103	106	110	88	78	66	46	24	20	1069	898	1967	
14	15	9	15	3	6	5	8	3	3	160	124	284	
1	3	»	1	2	3	2	2	»	1	13	16	29	
9	14	10	6	6	6	5	5	5	6	73	83	156	
5	5	8	8	4	7	2	2	1	1	68	65	133	
6	6	4	4	3	3	3	2	»	»	60	60	120	
76	61	64	32	53	35	31	31	5	9	718	524	1242	
14	8	7	6	9	5	8	»	1	»	119	81	200	
8	12	11	7	6	9	4	6	3	2	89	81	170	
70	77	72	50	62	48	44	30	9	19	706	556	1262	
21	23	15	26	20	8	13	10	5	7	206	210	416	
15	16	9	13	3	8	2	8	1	1	106	117	223	
10	10	9	6	6	2	4	1	1	»	98	75	173	
19	16	12	14	11	17	9	4	4	2	154	173	327	
9	6	7	13	12	7	6	4	1	1	88	106	194	
40	27	42	40	25	21	18	9	5	3	382	272	654	
31	16	15	29	17	17	8	7	1	9	198	205	401	
7	14	7	7	3	9	4	3	»	1	85	96	181	
62	7	56	12	73	9	71	3	96	»	370	98	668	
13	6	9	5	6	6	3	3	1	»	85	74	159	
2	6	4	6	5	4	1	»	2	»	51	45	96	
2	3	3	3	»	»	3	»	1	»	44	40	84	
20	19	26	10	18	6	20	2	10	7	269	149	418	
3	»	»	2	2	2	»	1	1	1	18	17	35	
563	476	507	425	438	316	334	188	182	93	5451	4179	9630	

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	344	283	527	440	670	493	684	498	626	511	376	456
Palembang.....	7	4	4	10	5	11	5	5	6	4	3	1
Oostkust van Sumatra..	4	3	6	3	3	»	2	2	1	6	3	3
Banka.....	3	2	1	1	4	»	»	3	»	»	»	1
Riouw.....	1	3	3	2	2	2	1	3	4	»	3	2
Westerafd. van Borneo..	3	»	1	»	1	9	3	3	4	3	1	3
Z. en O. afd. van Borneo.	9	8	7	7	6	8	6	9	7	6	13	12
Celebes en Onderh.....	15	13	21	14	26	16	11	19	24	13	16	19
Menado.....	6	4	13	6	16	6	15	11	9	14	10	15
Amboina.....	12	12	14	16	17	15	24	17	22	15	19	25
Ternate.....	6	3	2	3	4	7	4	4	3	2	2	3
Timor.....	4	3	»	»	2	»	2	1	»	2	»	1
TOTAAL IN 1889...	414	338	599	502	756	567	759	575	706	576	646	541
» » 1888...	391	309	623	430	732	571	754	604	641	572	604	537
Vermeerdering	23	29	»	72	24	»	5	»	65	4	42	4
Vermindering.....	»	»	24	»	»	4	»	29	»	»	»	»

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
563	476	507	425	438	316	334	188	182	93	5451	4179	9630	
»	6	»	2	2	4	1	2	»	»	33	49	82	
2	2	»	2	»	»	1	4	»	»	22	25	47	
»	»	1	»	»	2	»	1	»	»	9	10	19	
»	1	1	2	»	1	»	»	»	»	15	16	31	
1	5	»	»	1	1	»	1	»	»	17	25	42	
4	10	5	5	2	7	6	4	5	»	70	76	146	
18	24	15	18	25	13	14	6	3	2	188	157	345	
11	10	11	10	10	8	3	3	4	2	108	91	199	
18	18	10	13	14	16	16	9	5	11	171	167	338	
3	»	2	1	2	»	2	»	»	»	30	23	53	
»	2	2	»	»	»	2	2	»	»	12	11	23	
620	554	554	478	494	368	379	222	199	108	6126	4829	10955	
606	529	592	454	473	352	324	205	217	112	3957	4673	10630	
14	25	»	24	21	16	55	19	»	»	169	156	325	
»	»	38	»	»	»	»	»	18	4	»	»	»	

L^a. G.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Batavia	33	40	28	58	35	60	43	64	30	62
Semarang	14	13	24	37	19	29	10	44	13	45
Soerabaja	15	21	23	34	32	41	19	46	30	47
Sumatra's Westkust	4	12	»	20	»	10	»	9	»	15
TOTAAL IN 1889	66	86	75	149	86	140	72	163	73	169
» » 1888	55	103	68	146	79	183	75	155	67	132
Vermeerdering	11	»	7	3	7	»	»	8	6	37
Vermindering	»	17	»	»	»	43	3	»	»	»

onder ultimo December 1889 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
41	56	36	66	33	73	26	70	8	59	2	97	515	705	1020
12	33	8	59	7	36	16	42	12	26	9	25	144	389	533
26	44	33	33	44	38	19	33	12	15	6	58	259	410	699
»	12	»	17	»	11	»	8	»	4	»	7	4	125	129
79	145	77	175	84	158	61	153	32	104	17	187	722	1629	2351
75	168	81	121	84	159	46	131	32	129	24	211	686	1638	2324
4	»	»	54	»	»	15	22	»	»	»	»	36	»	27
»	23	4	»	»	1	»	»	»	25	7	24	»	9	»

L^a. H.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden,

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	2	3	1	2	1	4	4	1	2	1
Batavia	89	89	128	127	164	155	185	167	160	172
Preanger-Regentschappen	20	9	17	9	23	22	30	12	19	17
Krawang	»	»	»	2	2	3	1	»	3	»
Cheribon	1	1	4	7	7	4	9	12	11	10
Tegal	2	3	3	4	15	6	9	12	7	10
Pekalongan	9	6	8	10	7	13	10	7	8	4
Semarang	61	53	92	102	124	99	97	103	101	108
Japara	10	6	15	10	14	11	13	13	14	12
Rembang	2	4	9	6	14	9	14	11	12	7
Soerabaja	71	53	108	94	123	89	91	108	114	112
Pasoeroean	18	12	24	23	22	24	23	28	24	32
Probolinggo	5	3	10	13	19	12	16	12	13	14
Besoeki	14	5	8	13	11	9	15	10	12	14
Kediri	8	16	15	26	25	20	18	23	15	19
Madioen	13	13	5	8	13	15	9	15	6	11
Soerakarta	22	15	56	16	45	39	49	36	34	34
Djokjakarta	3	9	14	19	36	26	36	26	20	23
Kedoe	12	9	13	14	9	14	11	8	13	11
Bagelen	8	10	15	16	25	12	48	11	62	10
Banjoemas	2	10	12	6	6	11	9	11	15	9
Madoera	6	5	9	5	5	4	7	3	6	9
Atjeh en Onderhoorigheden	6	8	8	10	7	4	7	3	4	6
Sumatra's Westkust	22	25	27	44	39	28	39	29	24	31
Benkoelen	4	2	1	3	»	»	6	»	»	4
Transporteeren	410	369	602	589	756	633	756	661	699	680

die onder ultimo December 1889 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
4	1	1	3	2	»	1	»	2	1	2	»	22	16	38
164	171	141	169	139	183	114	148	74	105	26	117	1384	1603	2987
17	8	14	15	9	15	3	6	5	8	3	3	160	124	284
2	1	1	3	»	1	2	3	2	2	»	1	13	16	29
6	12	9	14	10	6	6	6	5	5	5	6	73	83	156
12	7	5	5	8	8	4	7	2	2	1	1	68	65	133
2	5	6	6	4	4	3	3	3	2	»	»	60	60	120
106	92	84	120	71	68	69	77	43	57	14	34	862	913	1775
14	10	14	8	7	6	9	5	8	»	1	»	119	81	200
6	8	8	12	11	7	6	9	4	6	3	2	89	81	170
87	109	103	110	116	88	81	81	56	45	15	77	965	966	1931
21	17	21	23	15	26	20	8	13	10	5	7	206	210	416
13	17	15	16	9	13	3	8	2	8	1	1	106	117	223
8	5	10	10	9	6	6	2	4	1	1	»	98	75	173
18	16	19	16	12	14	11	17	9	4	4	2	154	173	327
7	13	9	6	7	13	12	7	6	4	1	1	88	106	194
46	32	40	27	42	40	25	21	18	9	5	3	382	272	654
17	22	31	16	15	29	17	17	8	7	1	9	198	203	401
6	6	7	14	7	7	3	9	4	3	»	1	85	96	181
54	8	62	7	56	12	73	9	71	3	96	»	570	98	668
9	7	13	6	9	5	6	6	3	3	1	»	85	74	159
4	3	2	6	4	6	5	4	1	»	2	»	51	45	96
3	3	2	3	3	3	»	»	3	»	1	»	44	40	84
28	26	20	36	26	21	18	14	20	6	10	14	273	274	547
1	2	3	»	»	2	2	2	»	1	1	1	18	17	35
655	601	640	651	591	583	499	469	366	292	199	280	6173	5808	11981

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	410	369	602	589	756	633	756	661	699	680
Palembang.....	7	4	4	10	5	11	5	5	6	4
Oostkust van Sumatra	4	3	6	3	3	»	2	2	1	6
Banka.....	3	2	1	1	4	»	»	3	»	»
Riouw.....	1	3	3	2	2	2	1	3	4	»
Westerafdeeling van Borneo.....	3	»	1	»	1	9	5	3	4	3
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	9	8	7	7	6	8	6	9	7	6
Celebes en Onderhoorigheden.....	15	13	21	14	26	16	11	19	24	13
Menado.....	6	4	13	6	16	6	15	11	9	14
Amboina.....	12	12	14	16	17	15	24	17	22	15
Ternate.....	6	3	2	3	4	7	4	4	3	2
Timor.....	4	3	»	»	2	»	2	1	»	2
TOTAAL IN 1889...	480	424	674	651	842	707	831	738	779	745
» » 1888.....	446	412	691	576	811	754	829	759	708	704
Vermeerdering.....	34	12	»	75	31	»	2	»	71	41
Vermindering.....	»	»	17	»	»	47	»	21	»	»

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
655	601	640	651	591	583	499	469	366	292	199	280	6173	5808	11981
3	1	»	6	»	2	2	4	1	2	»	»	33	49	82
3	3	2	2	»	2	»	»	1	4	»	»	22	25	47
»	1	»	»	1	»	»	2	»	1	»	»	9	10	19
3	2	»	1	1	2	»	1	»	»	»	»	15	16	31
1	3	1	3	»	»	1	1	»	1	»	»	17	25	42
13	12	4	10	5	5	2	7	6	4	5	»	70	76	146
16	19	18	24	15	18	25	13	14	6	3	2	188	157	345
10	15	11	10	11	10	10	8	3	5	4	2	108	91	199
19	25	18	18	10	15	14	16	16	9	5	11	171	167	338
2	3	3	»	2	1	2	»	2	»	»	»	30	23	53
»	1	»	2	2	»	»	»	2	2	»	»	12	11	23
725	686	697	729	638	636	555	521	411	326	216	295	6848	6458	13306
679	705	687	650	676	615	519	483	356	332	241	323	6643	6311	12954
46	»	10	79	»	23	36	38	55	»	»	»	205	147	352
»	19	»	»	38	»	»	»	»	6	25	28	»	»	»

L^a. I.

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1889.							
					Kweekelingen			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1888.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
1ste Inspectie-															
Batavia 1e school A	1	»	3	2	»	»	228	198	31	»	»	»	»	3	»
» 1e » B	1	»	2	1	»	»	130	86	37	»	»	»	»	2	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	191	146	32	»	»	1	»	3	»
» 3e »	1	»	2	1	»	»	83	56	50	1	2	3	»	14	»
» 4e »	1	»	2	2	»	»	168	89	40	»	»	2	»	»	»
» 5e »	1	»	1	»	»	»	46	37	21	»	1	2	»	»	»
» 6e »	1	»	2	2	1	»	180	102	87	»	»	»	»	»	»
» 1e meisjesschool	»	1	»	4	»	»	162	»	177	»	»	»	»	»	»
» 2e »	»	1	»	2	»	1	109	»	96	»	»	»	»	»	»
Meester-Cornelis 1e school	1	»	2	1	»	»	197	93	32	»	»	1	»	7	2
» 2e »	1	»	1	1	»	»	»	57	34	»	»	»	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	2	»	»	90	»	63	»	»	»	»	»	»
Buitenzorg 1e school	1	»	2	2	»	»	242	124	50	»	»	»	»	2	»
» 2e »	1	»	2	1	»	»	»	81	33	5	1	»	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	3	»	1	120	»	115	»	»	»	»	»	»
Poerwakarta	1	»	»	1	»	»	36	13	16	»	»	8	»	1	»
Bandoeng	1	»	2	1	»	»	140	79	34	4	3	1	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	»	»	31	»	2	»	»	»	»
Tjiandjoer	1	»	»	1	»	»	42	16	17	»	»	4	»	4	»
Soekaboemi	1	»	1	1	»	»	64	46	20	1	1	»	»	»	»
Garoet	1	»	»	1	»	»	34	19	22	»	»	8	3	»	»
Cheribon	1	»	1	1	»	»	95	60	27	»	»	2	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	39	»	40	»	»	»	»	»	»
Indramajoe	1	»	»	1	»	»	38	13	16	»	»	»	»	»	»
Serang	1	»	1	»	»	»	42	22	16	2	»	1	1	»	»
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	46	18	17	»	1	1	»	1	»
Padang 1e school	1	»	2	2	»	»	151	114	37	»	»	»	»	»	»
Transporteeren	21	6	30	37	1	2	2673	1469	1191	13	11	35	4	37	2

lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1889.

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
afdeeling.									
232	4	103	89	40	4044	17	8	74	
125	1	54	40	31	2189	18	10	49	
182	152	104	57	21	6324	35	4	90	
126	88	75	41	12	2400	19	2	19	
131	102	72	47	12	3892	29	5	100	
61	57	34	20	7	1427	23	1	7	
189	118	98	78	13	5141	27	6	74	
177	»	»	112	65	2894	16	12	33	
96	70	»	80	16	1847	19	16	29	
135	1	64	43	28	2894	21	14	117	
91	73	55	33	5	1107	12	»	12	1 April geopend.
63	35	»	44	19	1184	19	6	32	
176	»	92	62	22	3157	17	7	143	
120	118	78	36	6	1996	17	3	50	3 Januari geopend.
115	47	»	89	26	1800	16	8	20	
38	17	19	13	6	950	25	3	10	
121	62	94	23	4	2696	21	2	60	
33	18	»	19	14	30	1	»	»	18 November geopend.
41	21	9	22	10	729	18	2	16	
68	37	39	24	5	1058	15	4	47	
52	10	34	18	»	572	11	»	5	
89	64	62	23	4	3425	38	1	28	
40	20	»	31	9	958	24	4	9	
29	8	8	16	5	542	14	4	20	
42	30	27	11	4	727	17	2	19	
38	27	18	16	4	467	12	4	9	
151	7	77	42	32	3254	22	16	46	
2761	1187	1212	1129	420	57634	—	144	1118	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1889.							
					Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1888.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	21	6	30	37	1	2	2673	1469	1191	13	11	35	4	37	2
Padang 2e school	1	»	2	1	»	»	118	101	8	»	»	3	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	30	»	32	»	»	»	»	»	»
Fort de Kock	1	»	1	1	»	»	62	30	25	»	»	»	»	3	»
Padang-Pandjang	1	»	»	1	»	»	43	19	21	»	»	»	»	»	»
Padang Sidempoean	1	»	»	»	»	»	19	5	6	»	»	»	»	»	»
Kotta-Radja 1e school	1	»	1	»	»	»	39	28	24	»	»	1	»	»	»
» 2e »	1	»	2	»	»	»	62	16	16	16	6	»	»	3	»
Medan	1	»	»	1	»	»	59	22	25	»	»	»	»	»	»
Muntok	1	»	1	»	»	»	28	9	10	»	»	2	1	6	»
Palembang	1	»	1	1	»	»	63	33	49	»	»	»	»	»	»
Riouw	1	»	»	1	»	»	30	15	16	»	»	»	»	»	»
Pontianak	1	»	1	»	»	»	55	17	25	»	»	»	»	2	»
TOTAAL IN 1889	32	7	39	44	1	2	3301	1764	1468	29	17	40	5	51	2
2de Inspectie-															
Semarang 1e school A	1	»	2	2	»	»	158	120	31	»	»	2	1	»	»
» 1e » B	1	»	2	2	»	»	175	117	81	»	»	4	»	»	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	195	151	45	»	»	3	»	»	»
» 3e »	1	»	3	1	1	»	154	82	41	12	7	4	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	101	»	90	»	»	»	»	»	»
» te Tjandi	1	»	»	1	»	»	53	25	30	»	»	1	»	»	»
Salatiga 1e school	1	»	1	1	»	»	84	58	29	»	»	3	»	»	»
» 2e »	1	»	1	1	»	»	82	57	32	6	1	3	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	40	»	48	»	»	»	»	»	»
Ambarawa	1	»	2	1	»	»	133	75	36	9	2	6	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	26	»	27	»	»	»	»	»	»
Kendal	1	»	»	1	»	»	46	14	20	»	»	11	»	1	»
Oengaran	1	»	»	1	»	»	37	19	14	»	»	1	»	»	»
Pekalongan	1	»	1	2	»	»	98	35	47	»	»	3	1	»	»
Batang	1	»	»	»	»	»	23	5	13	»	»	5	»	»	»
Tegal	1	»	2	1	»	»	101	68	31	»	»	8	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	42	»	34	»	»	»	»	»	»
Pati	1	»	1	1	»	»	73	35	28	»	»	8	»	»	»
Transporteeren	14	4	18	23	1	»	1622	881	677	27	10	64	2	1	»

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
2761	1187	1212	1129	420	57654	—	144	1118	
112	88	58	33	21	2950	26	6	31	
52	10	»	38	14	791	15	6	23	
58	25	33	20	5	625	11	5	18	
40	12	27	12	1	995	25	2	16	
11	9	3	6	2	341	31	»	9	
53	1	31	21	1	1096	20	»	20	
57	54	51	6	»	1695	30	»	36	
47	13	33	11	3	1074	22	»	41	
28	9	15	11	2	623	22	»	14	
82	34	43	26	13	309	4	2	13	
31	15	18	11	2	457	14	2	4	
44	14	18	23	3	546	12	2	38	
3376	1471	1542	1347	487	69136	20	169	1381	

afdeeling.

154	2	79	49	26	5267	34	13	72	
202	7	100	74	28	2851	14	19	62	
201	171	131	53	17	6140	31	10	82	
146	139	107	30	9	5359	37	4	36	
90	53	»	66	24	3238	36	1	64	
56	18	35	19	2	811	15	»	28	
90	2	40	38	12	1636	18	9	39	
99	93	81	12	6	1728	17	3	35	
48	28	»	28	20	554	11	8	8	
128	92	89	33	6	3717	29	2	63	
27	13	»	19	8	233	9	1	14	
46	16	29	13	4	1019	22	»	15	
34	13	15	17	2	840	25	3	18	
106	70	62	38	6	1999	19	7	29	
23	5	17	5	1	835	36	»	6	
107	58	65	32	10	2146	20	»	31	
34	20	»	29	5	1152	34	1	15	
71	40	35	29	7	1360	19	1	28	
1662	842	885	584	193	40885	—	82	645	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1889.							
					Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1888.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	14	4	18	23	1	»	1622	881	677	27	10	64	2	1	»
Japara.....	1	»	1	»	»	»	42	24	13	»	»	1	3	»	»
Koedoes.....	1	»	1	1	»	»	58	44	29	»	»	2	»	1	»
Djoewana.....	1	»	1	»	»	»	15	16	11	»	»	4	»	2	»
Rembang.....	1	»	1	1	»	»	95	40	35	»	1	3	»	»	»
Toeban.....	1	»	1	»	»	»	45	23	22	»	»	2	»	»	»
Bodjonegoro.....	1	»	1	1	»	»	60	26	24	»	»	7	2	3	»
Banjoemas.....	1	»	1	1	»	»	68	35	29	»	»	5	»	»	»
Tjilatjap.....	1	»	1	»	»	»	56	25	17	»	»	1	»	1	»
Poerbolinggo.....	1	»	1	»	»	»	28	9	8	»	»	14	»	»	»
Bandjarnegara.....	1	»	1	»	»	»	48	16	20	»	»	22	»	»	»
Poerworedjo.....	1	»	2	1	»	»	140	74	23	8	1	37	»	1	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	»	»	39	»	»	»	»	»	»
Keboemen.....	1	»	»	1	»	»	39	6	10	»	»	18	2	»	»
Gombong 1e school.....	1	»	10	»	»	»	484	466	»	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	»	1	»	»	»	19	21	3	2	7	»	1	»
Wonosobo.....	1	»	1	»	»	»	42	5	5	»	»	26	2	1	»
Magelang.....	1	»	2	2	»	»	135	85	46	»	»	26	1	2	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	53	»	50	»	»	»	»	»	»
Djokjakarta 1e school.....	1	»	2	3	»	»	200	120	57	»	»	10	1	»	»
» 2e »	1	»	3	1	»	»	169	78	55	20	6	25	»	7	»
» meisjesschool.....	»	1	»	3	»	»	107	»	91	»	8	»	»	»	»
Soerakarta 1e school.....	1	»	2	1	»	»	133	102	35	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	2	2	»	»	168	116	36	8	4	»	»	»	»
» 3e »	1	»	1	2	»	»	124	55	32	»	»	4	»	12	2
» meisjesschool.....	»	1	»	3	»	»	106	»	113	»	»	»	»	»	»
Klaten.....	1	»	1	1	»	»	70	59	31	4	»	»	»	»	»
Bojolali.....	1	»	2	»	»	»	63	50	25	»	»	»	»	1	»
Madioen.....	1	»	2	1	»	»	128	55	67	»	»	14	»	»	»
Ngawi.....	1	»	1	1	»	»	66	26	27	»	»	20	»	»	»
Patjitan.....	1	»	»	»	»	»	21	7	12	»	»	11	»	2	»
Kediri.....	1	»	1	2	»	»	111	60	55	»	»	»	»	5	1
Blitar.....	1	»	2	1	»	»	119	52	57	2	»	8	»	»	»
Toeloeng-Agoeng.....	1	»	1	1	»	»	64	24	37	1	»	3	»	1	»
Ngandjoek.....	1	»	1	»	»	»	35	18	24	»	»	2	»	1	»
Transporteere.....	44	8	64	56	1	»	4713	2616	1833	73	32	336	13	42	3

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de: laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen: Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
1662	842	885	584	193	40885	—	82	645	
41	25	16	20	5	1072	26	3	11	
76	36	37	26	13	1155	15	1	23	
33	21	25	8	»	548	17	»	5	
79	37	27	23	29	932	12	9	28	
47	25	25	17	5	873	19	1	17	
62	36	31	19	12	858	14	1	19	
69	40	34	24	11	1157	16	7	13	
44	29	27	15	2	1929	44	2	28	
31	11	13	17	1	374	12	3	12	
58	17	34	14	10	344	6	2	6	
144	60	100	39	5	3835	27	6	97	
39	15	»	32	7	48	1	»	»	2 December geopend.
36	7	25	8	3	534	15	»	23	
466	466	147	258	61	11501	24	50	155	
53	25	34	19	»	258	5	»	4	18 Mei geopend.
39	7	26	11	2	1017	24	»	9	
160	69	119	32	9	4257	27	4	80	
50	15	»	34	16	610	12	2	26	
188	3	124	51	13	3317	18	12	73	
191	152	152	34	5	2437	13	5	42	
99	26	»	73	26	1719	17	3	13	
137	2	88	42	7	2704	20	4	60	
164	151	113	39	12	5697	35	3	88	
105	61	66	30	9	2401	23	16	70	
113	51	»	82	31	1827	16	10	22	
94	72	53	38	3	1318	14	»	27	
76	62	36	32	8	1193	16	4	3	
136	70	73	49	14	2823	21	3	45	
73	30	28	34	11	1706	23	5	17	
32	19	19	9	4	493	15	»	3	
121	60	64	43	14	2464	20	4	30	
119	57	65	39	15	2387	20	2	22	
66	37	35	28	3	2162	33	1	14	
45	11	25	16	4	841	19	»	10	
4948	2647	2546	1839	563	197476	21	225	1742	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1889.							
					Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1888.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	44	8	64	56	1	»	4713	2616	1833	73	32	336	13	42	3
Bandjermasin	1	»	2	1	»	»	111	70	40	2	1	»	»	6	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	34	»	36	»	»	»	»	»	1
Totaal in 1889	45	9	66	58	1	»	4858	2686	1903	75	33	336	13	48	4
														3de Inspectie-	
Soerabaja 1e school A.	1	»	2	2	»	»	169	127	46	»	»	»	»	»	»
» 1e » B.	1	»	2	1	»	»	182	119	77	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	4	1	»	»	192	126	64	»	»	2	»	»	»
» 3e »	1	»	2	2	»	»	152	92	47	»	»	6	»	7	»
» 4e »	1	»	2	»	»	»	53	50	17	»	»	»	»	»	»
» 5e »	1	»	1	2	»	»	113	91	13	»	»	»	»	»	»
» 1e meisjesschool	»	1	»	4	»	»	151	»	151	»	»	»	»	»	»
» 2e »	»	1	»	2	»	»	63	»	62	»	»	»	»	»	»
Grissee	1	»	1	»	»	»	44	19	17	»	»	1	»	»	1
Modjokerto	1	»	1	1	»	»	92	50	36	1	»	»	»	»	»
Sido-ardjo	1	»	1	1	»	»	64	32	26	»	»	»	»	4	»
Pamekasan	1	»	1	»	»	»	49	21	20	»	»	5	»	2	»
Soemenep	1	»	1	»	»	»	40	18	20	»	»	»	»	»	»
Bangkalan	1	»	»	»	»	»	23	12	5	»	»	3	»	»	»
Pasoeroean	1	»	1	2	»	»	125	89	43	»	»	»	»	5	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	34	»	47	»	»	»	»	»	»
Malang	1	»	2	1	»	»	128	82	38	»	»	1	»	1	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	47	»	43	»	»	»	»	»	»
Bangil	1	»	»	1	»	»	31	17	17	»	»	»	»	1	1
Lawang	1	»	1	»	»	»	»	18	22	»	»	»	»	»	»
Probolinggo 1e school	1	»	2	1	»	»	123	59	41	»	»	2	»	»	»
» 2e »	1	»	1	»	»	»	51	26	20	»	»	»	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	43	»	29	»	»	»	»	»	»
Kraksaán	1	»	1	»	»	»	25	10	12	»	»	1	»	»	»
Loemadjang	1	»	»	1	»	»	35	11	15	»	»	»	1	1	»
Besoeki	1	»	1	»	»	»	14	15	14	»	»	1	»	»	»
Sitoebondo	1	»	1	»	»	»	49	29	19	»	»	3	»	»	»
Banjoewangi	1	»	1	»	»	»	46	18	18	»	»	5	»	»	»
Transporteere	23	5	29	25	»	»	2118	1132	979	1	»	30	1	21	2

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
4948	2647	2546	1839	563	197476	21	225	1742	
119	78	73	34	12	1504	13	3	24	
37	16	»	25	12	454	12	1	8	
5104	2741	2619	1898	587	109434	21	229	1772	
afdeeling.									
173	1	93	53	27	3114	18	6	84	
196	3	65	85	46	3344	17	26	45	
192	151	157	31	4	5764	30	8	98	
152	99	110	40	2	4592	30	2	62	
67	24	36	31	»	1258	19	2	21	
104	90	60	41	3	1888	18	2	38	
151	»	»	103	48	3303	22	24	42	
62	57	»	48	14	2745	44	2	24	
38	15	11	22	5	533	14	1	25	
87	49	52	26	9	2046	24	4	35	
62	31	42	12	8	926	15	3	23	
48	24	28	16	4	898	19	6	24	
38	24	15	19	4	1216	32	2	7	
20	7	9	10	1	478	24	»	11	
137	66	83	43	11	3061	22	2	50	
47	19	»	40	7	667	14	2	14	
122	57	85	31	6	2333	19	2	102	
43	17	»	35	8	933	22	2	35	
36	22	13	19	4	907	25	»	13	
40	12	20	9	11	979	24	»	57	3 Januari geopend.
102	6	46	45	11	1716	17	8	49	
46	41	30	15	1	1195	26	»	24	
29	4	»	21	8	607	21	2	12	
23	10	12	10	1	1469	51	2	10	
28	12	22	6	»	824	29	»	19	
30	13	15	8	7	553	18	»	13	
51	18	30	16	5	729	14	3	10	
41	22	22	13	6	1008	28	»	25	
2167	894	1067	848	351	48374	—	111	963	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1889.							
					Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1888.	jongens.	meisjes.	jongens	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	23	5	29	25	»	»	2118	1132	979	1	»	30	1	21	2
Bondowoso.....	1	»	1	»	»	»	31	19	15	1	»	3	»	»	»
Djember.....	1	»	1	»	»	»	28	17	9	»	»	1	»	»	»
Makasser 1e school.....	1	»	2	1	»	»	119	70	33	»	»	»	»	10	»
» 2e »	1	»	2	1	»	»	112	69	39	»	»	»	»	9	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	38	»	37	»	«	»	»	»	»
Maros.....	1	»	1	»	»	»	29	15	11	»	»	»	»	»	»
Bonthain	1	»	1	»	»	»	38	14	20	»	»	1	»	1	»
Boelekomba.....	1	»	1	»	»	»	39	20	17	»	»	3	»	»	»
Menado.....	1	»	3	1	»	»	164	76	39	41	9	1	»	2	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	28	»	35	»	»	»	»	»	»
Tondano.....	1	»	1	»	»	»	48	11	3	30	5	»	»	»	»
Gorontalo.....	1	»	1	»	»	»	33	10	8	10	1	»	»	3	»
Amoerang.....	1	»	1	»	»	»	43	11	6	28	8	»	»	1	»
Amboina	1	»	3	1	»	»	175	100	61	5	4	»	»	8	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	45	»	32	»	5	»	»	»	»
Banda (Neira).....	1	»	2	»	»	»	98	45	30	6	2	3	1	1	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	26	»	23	»	7	»	»	»	»
Saparoea.....	1	»	1	»	»	»	61	26	21	10	3	»	»	»	»
Ternate.....	1	»	2	»	»	»	68	30	23	5	3	»	»	14	2
Koepang.....	1	»	1	»	»	»	27	12	11	5	1	»	»	»	»
TOTAAL IN 1889...	39	9	53	33	»	»	3368	1676	1452	142	48	42	2	70	4

Recapi

1e afdeeling.....	32	7	39	44	1	2	3301	1764	1468	29	17	40	5	51	2
2e »	45	9	66	58	1	»	4858	2686	1909	75	33	336	13	48	4
3e »	39	9	53	33	»	»	3368	1676	1452	142	48	42	2	70	4
TOTAAL IN 1889.....	116	25	158	135	2	2	»	6126	4829	246	98	418	20	169	10
» » 1888.....	114	23	140	146	5	7	11527	5957	4673	220	97	361	19	186	14
Vermeerdering.....	2	2	18	»	»	»	»	169	156	26	1	57	1	»	»
Vermindering.....	»	»	»	11	3	5	»	»	»	»	»	»	»	17	4

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
2167	894	1067	848	351	48374	—	111	963	
38	17	24	12	2	416	11	»	16	
27	7	14	10	3	829	31	»	9	
113	»	63	37	13	3323	29	9	24	
117	102	73	35	9	1426	12	7	15	
37	27	»	26	11	645	17	5	11	
26	21	16	8	2	762	29	»	5	
36	31	18	12	6	1027	29	2	17	
40	37	21	16	3	440	11	»	5	
168	86	128	34	6	3366	20	»	49	
35	22	»	29	6	408	12	»	7	
49	14	28	21	»	763	16	3	11	
52	8	13	19	»	416	13	2	3	
54	17	41	11	2	1210	22	»	4	
178	126	106	54	18	1984	11	4	36	
37	20	»	19	18	407	11	3	13	
88	43	70	17	1	1652	19	6	21	
30	7	»	24	6	623	21	1	15	
60	47	28	25	7	577	10	5	3	
77	41	44	26	7	1286	17	4	16	
29	16	12	15	2	427	15	3	6	
3436	1583	1755	1298	383	70771	21	165	1258	

tulatie.

3376	1471	1542	1347	487	69136	20	169	1381
5104	2741	2619	1898	587	109434	21	229	1772
3436	1583	1755	1298	383	70771	21	165	1258
11916	5795	5916	4543	1457	249341	21	563	4411
11527	5651	5726	4399	1402	243055	21	560	4034
389	144	190	144	55	6286	»	3	377
»	»	»	»	»	»	»	»	»

La. K.

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de bijzondere

SCHOLEN.		Aantal.						Getal leerlingen onder ultimo December 1888.	Getal leerlingen onder ultimo					
						Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christenen	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.		Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
1ste Inspectie-														
Batavia.....	G. Gorter (vroeger J. Thie).....	1	»	7	»	»	»	150	162	»	«	»	»	»
»	Mej. Philipsen (Ursulinen).....	»	1	»	11	»	1	248	12	253	»	»	»	»
»	» Weskamp (idem).....	»	1	»	17	»	2	507	18	418	»	»	»	»
»	J. Beck.....	1	»	2	1	»	»	77	59	19	»	»	»	»
»	G. Van Genderen (school met den bijbel)	1	»	1	1	»	»	28	56	10	»	»	»	»
Buitenzorg.....	Mevr. G. W. Van den Dungen Gronovius	»	1	»	»	»	»	16	8	5	»	»	1	»
Padang.....	Mej. Boerkamp (zusters van liefde)..	»	1	»	6	»	»	118	4	125	»	»	»	»
	Totaal in 1889	3	4	10	36	»	3	1144	319	850	»	»	1	»
2de Inspectie-														
Semarang.....	Van het R. K. Weeshuis:													
»	1° de jongensschool.....	1	»	»	»	»	»	47	54	»	»	»	»	»
»	2° » meisjesschool.....	»	1	»	4	»	2	149	»	136	»	»	»	»
»	Van het Protest. Weeshuis.....	1	»	1	3	»	»	121	72	54	»	»	»	»
»	Franciscanessen.....	»	1	»	4	»	»	127	13	117	»	»	»	»
»	Mariaschool (idem).....	»	1	»	1	»	»	76	5	82	»	»	»	»
Temanggoeng...	W. K. Enserinck.....	»	»	»	»	»	»	14	»	»	»	»	»	»
	Totaal in 1889	2	3	1	12	»	2	534	144	389	»	»	»	»

lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1889.

December 1889.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.										
»	»	162	41	42	79	1092	7	26	11	
»	»	265	106	87	72	550	2	7	60	
»	»	436	180	154	102	3704	9	40	91	
»	»	78	30	38	10	†	†	†	†	† Opgaven ontbreken.
»	»	66	22	26	18	†	†	†	†	
»	»	14	8	6	»	†	†	†	9	
»	»	129	49	39	41	†	†	10	18	
»	»	1150	436	392	322	†	†	†	†	
afdeeling.										
»	»	54	25	24	7	490	9	4	5	
»	»	136	65	50	21	1156	9	26	5	
»	»	126	66	49	11	2085	17	5	6	
»	»	130	63	42	25	1635	15	6	35	
»	»	87	41	28	18	957	11	»	16	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	In April 1889 gesloten.
»	»	533	258	193	82	6321	12	41	65	

SCHOLEN.		Aantal						Getal leerlingen onder ultimo December 1888.	Getal leerlingen onder ultimo					
						Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christenen	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.		Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.

December 1889.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes.	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.										
»	»	173	73	57	43	712	4	13	36	
»	»	318	137	109	72	900	3	8	47	
»	»	92	34	14	44	2067	22	4	20	
»	»	88	46	28	14	1580	18	5	41	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	In 1889 gesloten.
»	»	671	290	208	173	5259	8	30	144	
tulatie.										
»	»	1150	456	392	322	†	†	†	†	
»	»	533	258	193	82	6321	12	41	65	
»	»	671	290	208	173	5259	8	30	144	
»	»	2354	984	793	577	†	†	†	†	
»	»	2330	997	807	526	†	†	†	†	
»	»	24	»	»	51	†	†	†	†	
»	»	»	13	14	»	†	†	†	†	